

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Ihmiskaupan vastaisen työn kehittämishanke - seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrien auttamiseksi

Kettunen, Tuija

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämishanke- seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrien auttamiseksi

Tuija Kettunen
Sosiaali- ja terveysalan
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Terveystieteiden edistämisen koulutusoh-
jelma - Palveluiden kehittäminen ja
johtaminen
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2015

Kettunen Tuija

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämishanke-seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrien auttamiseksi

Vuosi

2015

Sivumäärä

143

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata erään ihmiskaupan vastaisen toimijatahon toiminnan synty- ja kehittämisprosessia. Koska toiminta tapahtuu Suomessa ja uusi toimija halusi löytää oman paikkansa seksuaaliseen ihmiskauppaan liittyvän ihmiskaupan uhrien auttamisen kentällä, opinnäytetyössä on kuvattu erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa sekä Suomen ihmiskaupan vastaisia toimia ja tarpeita. Ihmiskauppa on laaja ilmiö. Erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan tunnistaminen on edelleen haasteellista. Opinnäytetyön ihmiskauppaan liittyvä osio on kattava tietopaketti, joka palvelee myös perehdytystä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata myös vapaaehtoistoimintaa sekä strategisen johtamisen haasteita. Vapaaehtoistoiminnan ”ytimen” ymmärtäminen sekä johtamisen kehittäminen ovatkin olleet osa ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämistä. Lisäksi opinnäytetyössä kuvattiin etsivän työn suunnittelutoimintaa. Toiminnassa on pyritty osallistamaan toimijoita. Toimintaa toteutetaan pitkälti tiimityönä.

Tutkimuksellisuus tuki tätä kehittämistyötä. Kehittämishankkeen prosessissa tuli tarpeelliseksi kartoittaa mukaan tulleiden vapaaehtoistoimijoiden motivaatioperustaa, erilaisia käytännön työhön liittyviä seikkoja kuten osallistumismahdollisuuksia ja kiinnostuksen kohteita sekä tiimityöhön liittyviä näkemyksiä. Opinnäytetyössä kuvattavan aineiston keruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselyssä kartoitettiin myös tietämystä ihmiskaupasta, kokemuksia toiminnasta, toimijoiden vahvuuksia ja aiempaa työkokemusta. Kyselyn kautta haluttiin etsiä vastauksia kahteen tutkimustehtävään: 1. Millaisia motiiveja toimijoilla on osallistua toimintaan? 2. Millainen on hyvä tiimi? Näihin tutkimustehtäviin liittyvää aineistoa analysoitiin sisällön analyysin menetelmällä. Muun aineiston kohdalla on käytetty teemoittelua. Kyselyyn osallistui 9 toiminnassa mukana ollutta henkilöä. Kysely toteutettiin keväällä 2014.

Kyselyn keskeisinä tuloksina toimijoiden motivaatiotekijöiksi ja toimintaan mukaan tulemiseen syiksi liittyivät vaikuttamiseen ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen, auttamisen haluun, yhteisöllisyyteen, uuden luomiseen ja oppimiseen, toiminnan hengelliseen ulottuvuuteen, toimintaan naisten aseman parantamiseksi sekä konkreettisen toiminnan imuun. Hyvässä tiimissä toimijoiden mukaan on erilaisia vahvuuksia ja osaamista, joita ymmärretään, hyödynnetään ja lisätään. Hyvä tiimi on myös oppimiskykyinen ja yhteistyö tiimissä toimii. Ilmapiiri ja vuorovaikutus on rakentavaa ja tavoitteet ja tehtävänjako selkeää. Hyvällä tiimillä on läsnä oleva, tasapuolisesti kohteleva ja määrätietoinen johtaja. Toimijoiden osallistumismahdollisuudet ovat rajalliset. Haasteita tuo eri elämän osa-alueiden yhteensovittaminen. Tieto ihmiskaupasta sekä ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta Suomessa oli vähäinen. Kiinnostuksen kohteet olivat moninaiset. Ne kuvastivat sitä toiminnan vaihetta, jossa kysely tehtiin. Kysely antoi tärkeää tietoa niin johtamisen kuin koko toiminnan kehittämisen tueksi. Kaiken kaikkiaan toiminnan kehittäminen on ollut moninainen ja opettavainen prosessi.

Asiasanat: Ihmiskauppa, seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa, vapaaehtoistyö, etsivä työ, strateginen johtaminen, tutkimuksellinen kehittämistoiminta

Kettunen Tuija

Development of Anti-trafficking work for helping the trafficking victims of sexual exploitation

Year	2015	Pages	143
------	------	-------	-----

The purpose of this thesis was to describe the birth and development process of one anti-trafficking group. Because the work is aimed to happen in Finland, it was necessary to understand the phenomenon of human trafficking and anti-trafficking work in the Finnish context. One purpose of the thesis was to describe specifically human trafficking for sexual exploitation because of the need and the interest to work with sexually exploited trafficking victims. Human trafficking is a comprehensive phenomenon. Identifying especially the sexually exploited trafficking victims is still challenging. This thesis provides comprehensive knowledge basis that serves also in briefing newcomers. This thesis also described voluntary work and the challenges of strategic management in that context. Thus the development of management and leadership and understanding the core of voluntary work have also been part of the development work. In addition the planning process of the outreach work among sexually exploited human trafficking victims was also described in this thesis. The work has been done by having volunteers participate and organizing work to be done as team work.

Research supported the development process. In the process it was necessary to do a survey of the motives of volunteers involved, various practical things like participation possibilities, interests and points of view on team work. The material described in this thesis was collected by a survey. There were also questions in the survey about the knowledge of human trafficking, experiences so far of this work, the strengths of the participants and previous job experience. The survey was used to find answers to two research questions: 1. What motivates the volunteers to participate? 2. What makes a good team? The material for these questions was analyzed by using qualitative content analysis. The answers for the rest of the questions were analyzed by themes. Nine volunteers took part in the survey. The survey was conducted in the spring of 2014.

The main results of the survey concerning the motives had to do with the willingness to make a difference and promote justice, willingness to help, social inclusion, creating and learning new things, the spiritual dimension, promoting the rights and status of women and the pull of concrete work. A good team consists of different kinds of strengths that are utilized, understood and increased. A good team is capable of learning and the co-operation works well within the team. The atmosphere and interaction is constructive. The goals and distribution of tasks is clear. A good team is led by a leader who is able to be present, determined and who treats everyone equally. The participation possibilities are limited. Combining different parts of life brings challenges. The knowledge about human trafficking and anti-trafficking work in Finland was minimal. The interests were wide and they reflected the phase at the time. The survey provided information needed both in management and the development of the entire activity. Overall this development process has been multifaceted and it has offered many learning experiences.

Keywords: Human trafficking, human trafficking for sexual exploitation, voluntary work, outreach work, strategic management, research-oriented development

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	10
3	Ihmiskauppa ilmiönä.....	12
3.1	Ihmiskaupan historiallisuus ja maailmanlaajuisuus	12
3.2	Ihmiskaupan luonne ja ilmenemismuodot.....	14
3.3	Keskeiset kansainväliset lait ja sopimukset	16
3.4	Ihmiskauppa Euroopassa ja Suomessa	19
4	Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa	23
4.1	Suomen lainsäädäntö ihmiskauppaan ja seksin ostamiseen liittyen	23
4.2	Ihmiskaupan vastaiset toimet ja näkemykset prostituutiosta Suomessa	25
4.3	Seksuaalisen hyväksikäytön uhrit ja uhrien tunnistaminen Suomessa	27
4.4	Lainsäädäntö Euroopassa ja näkemyksiä prostituutiosta.....	28
4.5	Hyväksikäytön seuraukset	30
4.6	Etsivä työ uhrien tunnistamiseksi ja auttamiseksi.....	33
4.7	Thaimaalaiset prostituoidut Suomessa ja Tanskassa.....	34
5	Ihmiskaupan uhrien auttaminen ja auttamisjärjestelmän toiminta Suomessa	38
5.1	Kansallinen ihmiskaupparaportointi	38
5.2	Virallinen auttamisjärjestelmä	39
5.3	Kolmannen sektorin toimijat ja kansallinen ihmiskauppakoordinaattori.....	41
5.4	Auttamistoimien kehittyminen ja auttamisen haasteet.....	43
5.5	Etsivä työ	45
6	Vapaaehtoistyö ja johtaminen.....	48
6.1	Vapaaehtoistyön määritelmä ja merkitys.....	48
6.2	Vapaaehtoistyön motivaatiot	51
6.3	Vapaaehtoisuuden motivaation timanttimalli	52
6.4	Vapaaehtoistyön strateginen johtaminen.....	54
7	Tutkimuksellinen kehittämistoiminta	58
8	Ihmiskaupan vastaisen toiminnan synty- ja kehittämisprosessi.....	61
8.1	Ihmiskaupan vastaisen toiminnan alkuvaihe ja ilmiöön tutustuminen	61
8.2	Toiminnan puitteet	62
8.3	Toiminnan polku.....	64
8.4	Toiminnan organisoiminen, toiminta-ajatus ja keskeiset periaatteet	65
8.5	Yhteistyötahoina Kööpenhaminan Vineyard seurakunta sekä Eden Ministry... ..	66
8.6	Yhteistyö Suomessa ja verkostoituminen	68
8.7	Etsivän työn kehittäminen.....	69
8.8	Toiminnan arviointi	71
9	Kyselyn toteutus.....	73
9.1	Laadullinen kyselytutkimus ja aineiston kerääminen	73

9.2	Aineiston analyysimenetelmä ja analyysiprosessi	75
10	Kyselyn tulokset	78
10.1	Toimintaan osallistumisen motiivit	78
10.2	Toimijoiden käsitykset hyvästä tiimistä.....	83
10.3	Toimijoiden tieto ihmiskaupasta ja aiempi kokemus	89
10.4	Toimijoiden kiinnostuksen kohteet	90
10.5	Toimijoiden osallistumismahdollisuudet	93
10.6	Kokemukset toiminnasta.....	94
11	Kyselyn tulosten pohdinta	96
12	Kyselyn eettisyys ja luotettavuus	102
13	Kehittämisprosessin pohdinta.....	105
	Lähteet	110
	Kuvat	119
	Kuviot	120
	Taulukot	121
	Liitteet.....	122

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö kuvaa erään ihmiskaupan vastaisen toimijan toiminnan synty- ja kehittämisprosessia. Opinnäytetyössä käy ilmi, mistä kiinnostus ihmiskaupan vastaiseen toimintaan on syntynyt ja millainen on ollut toiminnan kehittämisen polku. Tässä ihmiskaupan vastaisen toiminnan synty- ja kehittämisprosessissa onkin siis nähtävissä kehittämisprosessin eri tehtävät. Kehittäminen on alkanut lähtökohtien määrittämisen ja toimintaympäristöön tutustumisen kautta. Tavoitteet on asetettu puolivuositain, keväälle ja syksylle. Toiminnan strategisen johtamistyöskentelyn avulla on toiminnalle luotu toimintasuunnitelma sekä kiteytetty visiota, toiminta-ajatusta sekä rakennettu sen mukaisesti toiminnan puitteita. Etsivälle työlle on luotu oma toimintasuunnitelmansa. Toimintaa on arvioitu eri tavoin ja eri kokoonpanoissa koko ajan. Tämän opinnäytetyön voidaan katsoa palvelevan tiedon ja tulosten levittämisessä. (ks. Toikko & Rantanen 2009, 56-63.)

Tässä opinnäytetyössä kuvataan ihmiskauppa ilmiötä ja erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa. Kehittämistyön perustana on ilmiön ymmärtäminen. Opinnäytetyössä on kuvattu myös Suomen ihmiskaupan vastaisia toimia ja niiden kehittymistä. Toimija on halunnut löytää oman paikkansa ihmiskaupan vastaisella kentällä. Opinnäytetyössä tuodaan esiin auttamistoimissa ilmenneitä haasteita sekä olemassa olevia tarpeita uhrien oikeuksien näkökulmasta. Ihmiskauppa on nykyajan orjuutta. Se on yksi eniten kasvavista rikollisuuden muodoista. Ihmiskaupassa on kyse uhrin haavoittuvan aseman hyväksikäytöstä ja taloudellisen hyödyn tavoittelemisesta. Ihmiskaupassa on kolme määritelty olevan kolme eri vaihetta ; rekrytointi, kuljettaminen ja hyväksikäytön vaihe. Ihmiskauppa on maailmanlaajuinen ongelma. Suomessa on myös ihmiskauppaa. Niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa ihmiskaupan tunnistaminen on haasteellista. Suomessa on tunnistettu muita Euroopan maita vähemmän seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa. Keskeinen ihmiskaupan vastainen toimija, Vähemmistövaltuutettu Kansallisen Ihmiskaupparaportoin roolissaan on antanutkin vuosien ajan useita suosituksia ja kehoituksia puuttua tähän ongelmaan sekä kehittää ihmiskaupan vastaista toimintaa. (Roth 2011, 975- 977, 979, 987, 994.)

Ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa toimija sijoittuu kolmannen sektorin toimijoihin ollessaan Helsinki Vineyard seurakunnan diakoniatoimintaa. Toiminta perustuu vapaaehtoisuudelle ja sen tähden opinnäytetyöntekijä haluaa työssään valottaa myös vapaaehtoistoimintaan liittyvää maailmaa. Vapaaehtoistoimintaa tarkasteltaessa on muistettava sen läheisyys kansalaisyhteiskunnan kanssa. Eri kolmannen sektorin toimijat tekevät merkittävää yhteiskunnallista työtä ja osallistavat paljon ihmisiä. (Eskola & Kurki 2001, 16; Särkelä 2011,279; Grönlund & Pessi 2011, 229.) Suomen ihmiskaupan vastaisessa toimintasuunnitelmassa kuten muissakin Suomen ihmiskaupan vastaista toimintaa koskevissa eri ministeriöiden sekä Kansallisen Ihmiskauppa raportoin 2010-2014 raporteissa tuodaan esiin kolmannen sektorin oleellista roolia

osana ihmiskaupan vastaista toimintaa. Etsivä työ nostetaan myös erääksi tärkeäksi toimintamuodoksi, jolle tulisi luoda toiminta-edellytyksiä. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 49; Sisäasianministeriö 2008, 1.)

Etsivän työn kautta mahdollistuu seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrien kohtaaminen, tunnistaminen ja avun piiriin ohjaaminen. Pitkäkestoisen työn kautta voidaan saavuttaa luottamus, joka mahdollistaa työskentelyn uhrien kanssa. Ihmiskaupasta irtipääseminen on pitkäkestoinen prosessi, johon tarvitaan monenlaista tukea. Etsivä työ on eturintamassa olemista, jotta uhrin löytyisivät ja pääsisivät avun piiriin. Etsivän työn kautta haluamme olla auttamassa ihmisiä uudelleen elämään. Haluamme maalata heille kuvaa toisenlaisesta tulevaisuudesta, johon he eivät ehkä ole pystyneet uskomaan pitkiin aikoihin. Työn kautta monen itsetunto voi vahvistua ja omakuva muuttua. Ihminen toimii uskomustensa ja ajatustensa pohjalta. Työn kautta haluamme välittää arvostusta, rakkautta ja toivoa. Haluamme olla linkki viranomaisten ja uhrien välillä, jotta avun piiriin pääseminen mahdollistuu.

Opinnäytetyön tarkoitus on myös kuvata vapaaehtoistoimintaan tulleiden ihmisten motiiveja lähteä toimintaan ja olla mukana. Lisäksi se kuvaa toiminnassa mukana olevien käsityksiä hyvästä tiimistä ja hyvän tiimin toimintatavasta. Tämä laadullinen tutkimus on hyvin käytännön läheinen ja se toteutettiin kyselylomakkeella. Kysely toteutettiin keväällä 2014. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tutkimus palvelee kehittämistä. Toiminta on tutkimuksen ja projektitoiminnan välimaastossa. Toiminnan tavoitteena on sellaisen tiedon ja tulosten saavuttaminen, joka olisi käyttökelpoista yleisemminkin. (Toikko & Rantanen 2009, 156-157.) Kyselyn tarkoitus on selvittää johtamisen tueksi toimintaan osallistujien toimimisen mahdollisuuksia, intressejä sekä kunkin vahvuuksia ja aiempaa työkokemusta. Kyselyn tulokset antavat tärkeää tietoa toiminnan strategisen johtamisen näkökulmasta. Se antaa johdolle välineitä sijoittaa ihmisiä oikeille paikoille heidän intressien ja vahvuuksien pohjalta. Kyselytutkimus antaa lisäymmärrystä siihen miksi ihmiset tulevat mukaan juuri tähän toimintaan sekä millaisia odotuksia ja tarpeita heillä on. Kyselyn tekeminen ajoittui aikaan, jolloin oli tarkoitus perustaa yhdistys. Koska tilanne on muuttunut sen jälkeen ja toiminta myöskin fokusoitunut, on sen tulokset osittain nykytilanteessa käyttökelvottomat. Kukaan ei toki tiedä mihin toiminta vielä kehittyy.

Motivaatio on laaja aihealue ja sitä on tutkittu eri tieteenaloilla. Motivaatiosta on ajan kuluessa syntynyt myös useita teorioita. Motivaation tutkiminen on haasteellista, sillä se on hyvin moninainen ja kokonaisvaltainen aihe-alue. Sen syntymiseen ja jatkumiseen vaikuttaa moni yksilöön itseensä kuin ympäristöön liittyvä seikka. Vapaaehtoistyön motivaatio muodostaa oman tutkimusalueensa. Joitakin vapaaehtoisuuden motivaatioon liittyviä teemoja on tutkittu muita enemmän, kuten altruismia. Tutkimusta on Pohjoismaissa tehty erityisesti sosiaalipalvelujen piirissä tehtävän vapaaehtoistyön motivaatioista. (Yeung 2005, 83-84, 88-89, 97.)

Koska vapaaehtoismotivaatioon vaikuttavat ja sitä ylläpitävät toimintaympäristön ilmapiiriin, kannustavuuteen ja toiminnan haasteellisuuteen liittyvät asiat, onkin vapaaehtoistoiminnan johtamisessa kiinnitettävä huomiota motivaation ylläpitoon sekä sitouttamiseen yleensä.

(Yeung 2005, 97.) Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat vapaaehtoistyön motivaatioperustaan.

Lisääntynyt yksilöllisyys on yksi nyky-yhteiskuntaa kuvaava piirre. Vapaaehtoistyön ydinpiirteinä vapaaehtoisuus, riippumattomuus ja joustavuus voidaan nähdä vahvuuksina, mutta samanaikaisesti ne ovat myös riski toiminnan kehittämisen ja jatkuvuuden näkökulmasta.

(Yeung 2005, 83,104.) Vapaaehtoisuuden motivaatioon liittyikin oleellisesti myös sitoutumisen kysymykset. Nämä kaksi ovat usein limittäisiä. (Yeung 2005, 87.)

Opinnäytetyön tekijä haluaa työn olevan hyödyksi sosiaali- ja terveysalan toimijoille . Hän haluaa työn tuovan tärkeää tietoa ihmiskauppa ongelmasta, jonka laajuus Suomessa on osittain vielä peitossa ja josta ei vielä ole riittävästi tietoa niillä tahoilla, joilla tieto tulisi olla. Koska opinnäytetyön tekijän oma rooli on tämän vapaaehtoistoiminnan johtaminen, opinnäytetyössä asioita tarkastellaan pitkälti johtamisen näkökulmasta. Opinnäytetyössä kuvataan johtamisessa huomioitavia asiota, jotka nousevat osittain myös toimijoiden vastauksista. Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämispolku ja opinnäytetyön tekemisen prosessi ovat hyvin voimakkaasti kytkeytyneet toisiinsa sekä muuhun opiskeluprosessiin, erityisesti johtamisen opintoihin. Opinnäytetyö tarjoaa välineitä vapaaehtoistoiminnan strategiseen johtamiseen.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

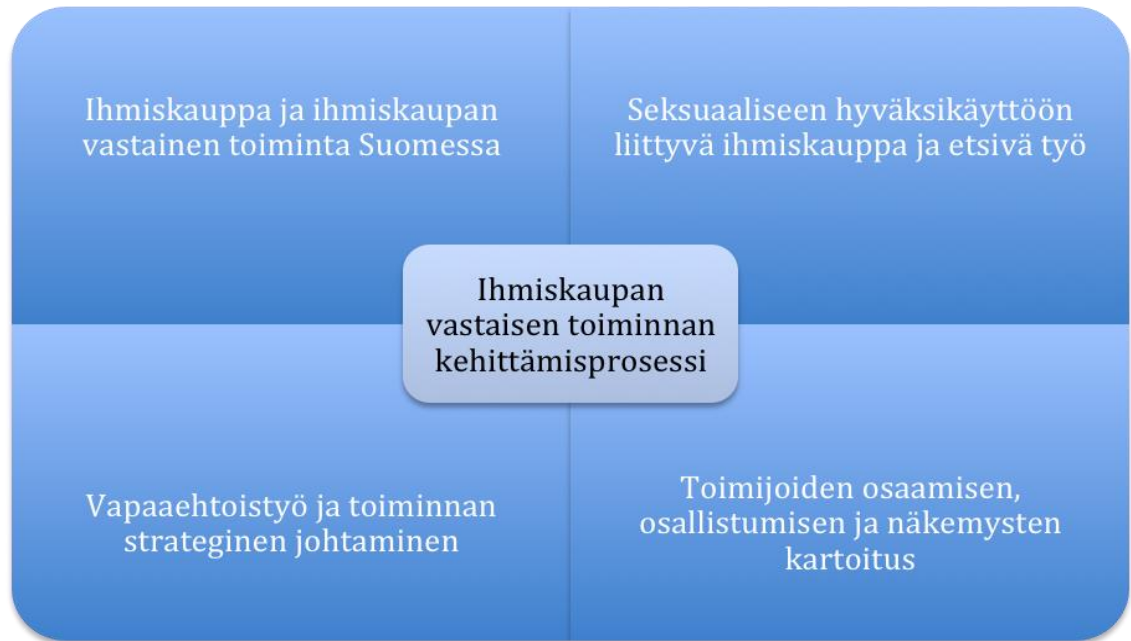
Opinnäytetyössä kuvataan nykyisin Helsinki Vineyard seurakunnan ihmiskaupan vastaisen toiminnan tähänastista polkua ja kehittämisprosessia. Koska kehittäminen tapahtuu ihmiskaupan vastaisen toiminnan rintamalla, kuvataan opinnäytetyössä ihmiskauppa ilmiötä ja erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa sekä ihmiskaupan vastaisia toimia Suomessa.. Ilmiön ja toimintakentän tuntemus ovat oleellisia perusteita kehittämiselle. Laajan ihmiskauppaan ja ihmiskaupan vastaisten toimien tutustumisen kautta hahmottuu uhrien olemassaolevat tarpeet ja ne haasteet, joita toiminnassa Suomessa vielä on. Toimintaympäristöön tutustumisen myötä on toimija hahmottanut oman paikkansa toimintakentässä. Etsivälle työlle on olemassa selkeä tarve, joka tulee esiin Suomen ihmiskaupan vastaisen toiminnan kuvaamisen yhteydessä. Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kentällä uusi toimija haluaakin olla osaltaan vastaamassa olemassa olevaan tarpeeseen muun muassa etsivän työn kautta. Opinnäytetyössä halutaan sen tähden kuvata etsivää työtä, sen kehittämisprosessia ja sen mahdollisuuksia tavoittaa uhreja. Koska kehittäminen tapahtuu vapaaehtoistyön toimintaympäristössä ja kehittämisprosessin johtamisessa on strategisen johtamisen taidot oleellisia, kuvataan opinnäytetyössä lyhyesti myös näitä kahta aihetta. Johtamisen kehittäminen on yksi kehittämis-kohde.

Kehittämisprosessissa on hyödynnetty tutkimuksellisia menetelmiä. Kehittämisprosessin aikana tuli tarpeelliseksi kartoittaa toimintaan mukaan tulleiden henkilöiden mahdollisuuksia toimia, kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia, tietoa ihmiskaupasta ja muita käytännön asioita. Oleellista oli myös kartoittaa toimijoiden näkemyksiä mukaantulemisen motiiveista sekä tiimityöskentelystä. Kysymyksiin haettiin vastausta kyselyn avulla. Tässä opinnäytetyössä kuvataan toimijoiden näkemyksiä ja muita kyselyssä esille nousseita asioita. Kyselyn kysymykset olivat käytännönläheisiä. Kyselyn tuloksien pohjalta kehitetään toimintaa. Se antaa tarvittavaa ymmärrystä strategisen johtamisen tueksi. Kyselyn aineisto on analysoitu motivaation ja tiimityön näkemysten osalta sisällön analyysin menetelmällä ja muutoin teemoittelun tekniikkaa käyttäen.

Kyselyn keskeiset tutkimustehtävät

1. Millaisia motiiveja toimijoilla on osallistua toimintaan?
2. Millainen on hyvä tiimi?

Kehittämisprosessin eri tehtävät tulevat näkyviin tämän kehittämissankkeen kuvauksessa. Etsivän työn kehittäminen on osallistanut toiminnassamme mukana olevia ihmisiä ja käytännössä olemme pyrkineet luomaan etsivän työn toimintamallia. Muutoinkin toimijoiden osallistaminen on ollut oleellista toiminnassa.

Kuva 1: Opinnäytetyön tarkoitus

3 Ihmiskauppa ilmiönä

3.1 Ihmiskaupan historiallisuus ja maailmanlaajuisuus

Orjuutta on ollut koko ihmiskunnan historian ajan. Keskeistä orjuudessa on toisen ihmisen hallitseminen, usein väkivallan avulla, halu hyötyä taloudellisesti toisesta ihmisestä sekä tahdonvapauden riistäminen. (Bales 2013, 18, 20.) Ihmiskauppa ei siis ole ilmiönä uusi, sillä sen ymmärretään olevan nykyajan orjuutta. (Roth 2012, 248.) Tällä orjuuden muodolla on monia erilaisia ilmenemismuotoja, joihin sisältyy erilaista hyväksikäyttöä (Ihmiskauppakertomus 2010,6). Nykyään orjat ovat halvempia kuin aiemmin. Heistä voi saada hyvät tuotot. Yhtä ihmistä voidaan myydä useampaan kertaan. Yhdestä ihmisestä saatu hyöty voi vuosittain olla noin 10-12 miljardia. Yleisesti ihmiskaupan voitot voivat vuositasolla olla jopa 32 miljardia. (Bales 2013, 10, 20; Chalke & Blair 2011, 14, 28; Roth 2010a, 2; Kimpimäki 2009, 200.)

Orjuuden nykymuoto on syntynyt 1900-luvulla (Bales 2013, 20). Kansainvälisesti orjuutta ja orjakauppaa on vastustettu jo 1800-luvulta lähtien. 1900-luvun alkupuolella hyväksyttiin ”Valkoista orjakauppaa” vastustavia sopimuksia. Valkoinen orjakauppa oli pääosin eurooppalaisten naisten ja tyttöjen rekrytointia prostituutioon eri siirtomaihin. (Roth 2012, 248; Roth 2010a, 1,7; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 29.) Lisäksi naisia rekrytoitiin ja kaupattiin muun muassa Latinalaiseen Amerikkaan ja Pohjois-Afrikkaan, mutta myös Euroopan maihin. Rekrytointiin ja naiskauppaan liittyi naisten velkaannuttamista, vapauden riistoa ja erehdyttämistä. Heille ei aina kerrottu totuutta tulevasta työstä. Monet tytöistä ja naisista päätyivät bordelleihin. Vaikka osa naisista tiesikin prostituutiosta, kohdemaan prostituution heikot olosuhteet tulivat yllätyksenä. (Kimpimäki 2009, 185-186; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 29; Roth 2010b, 238-239.)

Kansainliitossa hyväksyttiin vuonna 1926 orjuutta koskeva yleissopimus, jota on täydennetty myöhemmin kahdella muulla sopimuksella vuosina 1953 ja 1956. Suomi on ratifioinut kaikki nämä sopimukset. Sopimukset velvoittavat torjumaan orjakauppaa ja rankaisemaan siitä. Myös orjuuden kaltaiset käytännöt sisältyvät sopimukseen. Tällöin esimerkiksi velkavankeus tai naisten ja lasten käyttäminen omaisuusesineinä on kiellettyä ja rangaistavaa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 29.) Vuonna 1949 Yhdistyneet kansakunnat hyväksyi yleissopimuksen liittyen ihmisten kauppaan ja prostituutiosta hyötymisen tukahduttamiseen. Sopimus velvoittaa sopijavaltioita kieltämään naiskaupan, parituksen ja bordellitoiminnan. Se on yhteenkoonti aiemmista ihmiskauppaan liittyvistä sopimuksista. Vaikka osa ns.liberaalimman prostituutiopolitiikan maista ei halunnut liittyä tehtyyn sopimukseen, tämä oli pitkään merkittävä kansainvälisoikeudellinen asiakirja ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 30; Roth 2012, 248.)

1990 -luvulla Ihmiskauppa ongelmaan herättiin entistä enemmän myös Euroopassa. Siirtolaisuus ja muuttoliike Keski- ja Itä-Euroopan maista Länsi-Eurooppaan lisääntyi. Muun muassa entisen Jugoslavian konflikti ja Neuvostoliiton hajoaminen omalta osaltaan lisäsivät liikehdintää kohden läntistä Eurooppaa. (Roth 2010a, 2, 71; Wylie & McRedmond 2013, 3; Roth 2012, 248.) Euroopan yhdentymisen myötä on EU:n sisäinen työvoiman muuttoliike helpottunut (Jokinen & Ollus 2014, 7).

Maailmanlaajuisesti ihmiskaupan taustalla voidaan nähdä monenlaisia yhteiskunnallisia tekijöitä. Globalisaatio on vaikuttanut työmarkkinoihin ja talouden rakennemuutoksiin niin teollistuneissa kuin kehittyvissäkin maissa (Jokinen & Ollus 2014, 7; Wylie & McRedmond 2013, 7). Siirtolaisuus ja muuttoliike on pitkälti työnperäistä ihmisten etsiessä työtä kotimaansa rajojen ulkopuolelta. Köyhemmistä maista lähdetään rikkaampiin maihin. Köyhyys ja työttömyys on monissa maissa erityisesti kohdistunut naisiin. Köyhyyden voidaan sanoa jopa naisistuneen. Naisten taloudellinen marginaalinen asema saattaa heidät kokeilemaan työnhakua ulkomailla. Ihmiskaupan riskiä lisäävät myös sodat ja luonnon katastrofit. (Roth 2010a, 4-5; Kimpimäki 2009, 199.) Myös korruptiolla on oma osuutensa ihmiskauppa ilmiötä ylläpitävänä seikkana (Bales 2013, 26). Isoin ihmiskauppaa ylläpitävä tekijä on kuitenkin varmastikin kysyntä. Ihmiskaupan uhrien halvalle työvoimalle tai erilaisille palveluille on kohdemaissa kysyntää. (Roth 2010a, 5.) Pitkälti ilmiön taustalla vaikuttaa siis kysynnän ja tarjonnan mekanismi. (Deighan 2010, 82). Onkin hyvä ymmärtää, että uhriutumisen taustalla on sekä niin sanottuja työntäviä että vetäviä tekijöitä (Tavcer 2007, 8; Kimpimäki 2009, 199). Ilmiön kokonaisuuden ymmärtämiseksi, etenkin ennaltaehkäisyn näkökulmasta, on hyvä tuntea niitä sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä ja rakenteita, jotka vaikuttavat uhriksi päätymiseen. (Warden 2013, 5-6, 26-28, 36).

Mitä suurempi kuilu lähtö- ja kohdemaan välillä, sitä houkuttelevampaa maastamuutto voi olla. Samalla riski joutua ihmiskaupan uhriksi kasvaa. Monien kohdalla maastamuutto laillisin keinoin on kuitenkin hankalaa. Esimerkiksi alhaisesti koulutettujen mahdollisuudet maastamuuttoon on koulutettuja rajallisemmat. Ihmiskauppiat ovatkin nähneet mahdollisuutensa olla avustamassa ihmisiä maahanmuutossa laittomin keinoin. Laittomasti maahantulleiden asema on kohdemaassa heikko ja he ovat erittäin haavoittuvaisia erilaiselle hyväksikäytölle. (Roth 2010a, 5; Kimpimäki 2009, 199.) Vaikka laitonta maahantuloa esiintyy, monet tulevat maahan myös laillisin keinoin ja heidän lupa-asiansa ovat kunnossa (Roth 2012, 246).

Vaikka ihmiskauppa on niin sanotusti rajoja ylittävää, sitä tapahtuu myös maiden sisällä (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 6). Lisäksi on huomioitavaa, että ihmiskauppaan osallistuvat ja syyllistyvät monesti myös uhrin omaiset, tuttavat, sukulaiset, poikaystävät ja aviomiehet. Myös tavalliset työnantajatkin voivat syyllistyä ihmiskauppaan. Ei ole siis tavatonta,

että niin työperäisessä kuin seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvässä ihmiskaupassa uhrit ja tekijät ovat tienneet tai tunteneet toisensa. (Roth 2012, 246.)

Lisääntyneet muuttovirrat ja rikollisjärjestöjen osallisuus maahanmuuton järjestämisessä ovat vaikuttaneet myös uusien kansainvälisten sopimusten syntymiseen 2000 -luvulla. Erityisesti haluttiin taistella ihmiskauppaa, ihmissalakuljetusta sekä laitonta asekauppaa vastaan. Joulukuussa 2000 hyväksyttiin kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen yleissopimus. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 30-31; Roth 2012, 248-249.) Keskeisiä ihmiskaupan vastaisia toimijoita ovat vuosien ajan olleet Yhdistyneet Kansakunnat (YK), Kansainvälinen työjärjestö (ILO), Euroopan Unioni (EU), Euroopan Neuvosto (EN) sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöt (ETYJ). (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 29).

Arviot maailmanlaajuisen (kansainvälisen) ihmiskaupan uhrien määrästä vaihtelevat. Eri hallituslähteet, kansalliset ja kansainväliset organisaatiot arvioivat uhrien määrän olevan 500 000-4 miljoonaa. (Ihmiskauppakertomus 2010, 6.) Yhdistyneiden Kansakuntien (YK:N) arvio uhrien määrästä liikkuu 700 000 -2 miljoonan välillä. Kansainvälinen siirtolaisjärjestö (IOM) arvioi maailmanlaajuisesti uhrien määrän olevan 800 000 vuosittain. Yhdysvaltojen ulkoasianministeriön arviot rajat ylittävän ihmiskaupan uhrien määrästä on 700 000- 900 000 uhria. Luvut eivät sisällä eri maiden sisäistä ihmiskauppaa. Maiden sisäisten uhrien määrän uskotaan liikkuvan miljoonissa (Kimpimäki 2009, 196-197; Roth 2010a, 3). Erään arvion mukaan ihmiskaupan uhreja on yhteensä jopa 27 miljoonaa (Bales 2013, 22).

3.2 Ihmiskaupan luonne ja ilmenemismuodot

Ihmiskauppaan liittyy monenlainen hyväksikäyttö ja toisen haavoittuvaisen aseman hyödyntäminen. Uhria kontrolloidaan ja uhrin turvatonta tilaa ja riippuvaista asemaa pyritään käyttämään hyväksi. Uhrin liikkumisvapautta ja valinnan mahdollisuuksia rajoitetaan. Uhkailun, painostamisen, velkaannuttamisen sekä psyykkisen ja fyysisen väkivallan keinoin uhri saadaan tottelemaan ja pysymään tilanteessa. Uhrin koskemattomuutta ja ihmisarvoa loukataan monin eri tavoin. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 6.)

Vähemmistövaltuutetun ylitarkastaja, oikeustieteen tohtori Venla Roth tuo esiin, ettei ihmiskaupassa ole kyse hetkellisestä kaupanteosta. Kyse on pikemminkin hyväksikäytön, alistamisen ja vallankäytön prosessista, jossa tekijä pyrkii taloudelliseen hyötyyn uhrin kustannuksella. Myös muunlaista hyötyä voidaan tavoitella. Hyväksikäyttö on yleensä seksuaalista tai työperäistä. (Roth 2013a; Roth 2011, 990.)

Ihmiskauppaa voi siis tapahtua monin eri tavoin. Hyväksikäyttö ihmiskaupan eri muodoissa on hyvinkin kokonaisvaltaista. Työperäiseen ihmiskauppaan liittyy uhrin riistäminen ja pakotta-

minen työntekoon todella huonoissa olosuhteissa ja pienin korvauksin. Uhrin voivat joutua työskentelemään pitkiä päiviä ja ilman erilliskorvausta. Työntekijät eivät välttämättä saa edes palkkaa tai heille maksetaan alipalkkaa. Loma-oikeuksien laiminlyönti ja velkaannuttaminen ovat myös osa hyväksikäyttöä. (Roth 2012, 245; Roth 2010b, 237; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 6.) Uhrin vapaa-aikaa ja työtä kontrolloidaan jatkuvasti. Työntekijältä saatetaan ottaa henkilöllisyystodistus ja passi pois. Työntekijöitä uhkaillaan myös poliisille ilmiantamisella. Uhrilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta lähteä työstä. Työntekijöille annetaan väärää tietoa ja heitä erehdytetään työehtojen, palkan ja työajan suhteen. Koska työntekijät eivät tunne oikeuksiaan ja kohdemaansa käytäntöjä, hyväksikäyttö on mahdollista. Erilaiset välitysmaksut rekrytointivaiheessa asettavat työntekijät riippuvaiseen asemaan. (Jokinen 2014 seminaariesitys, kt. LIITE 6.) Työvälitysyriyten ja aliurakoinnin käyttäminen saatavat lisätä työperäistä ihmiskauppaa (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 11).

Seksuaalista hyväksikäyttöä esiintyy esimerkiksi prostituutiossa tai muussa seksiteollisuudessa kuten pornografian tuotannossa (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 6). Prostituution liittyvä paritustoiminta on muuttunut. Prostituoituja uhkaillaan seksuaalisen ja fyysisen väkivallan keinoin. Myös kontrollointi on lisääntynyt. Uhkailut kohdentuvat myös prostituoitujen lähiomaisiin. (Roth 2012, 256.) Rajanveto työperäisen ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan välillä on monesti häilyvä, sillä ne voivat esiintyä myös samanaikaisesti. (Jokinen, Ollus & Viuhko 2011, 11; Roth 2012, 245).

Ihmiskauppaan liitetään myös elinten myyminen, pakkoavioliitot sekä lasten myynti ja ostaminen adoptioon. Ihmiskauppa voi liittyä myös kerjäämiseen. Kaikenlainen taloudellinen hyötyminen toisen kustannuksella on ihmiskaupassa vaikuttava tekijä. Hyväksikäytön seuraukset uhreille ovat niin psyykkisiä kuin fyysisiä. Uhritumisesta selviäminen voi olla hyvin pitkä prosessi. (Roth 2012, 245; Roth 2010b, 237; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 6.)

Pitkään ihmiskaupan vastaista työtä tehnyt yhdysvaltalainen Luran Bethel määrittelee ihmiskaupan haavoittuvuuden hyväksikäytöksi. Haavoittuvuuteen altistavat muun muassa köyhyys, kulttuuriset tekijät, lapsuudessa tapahtunut seksuaalinen hyväksikäyttö sekä yleistymässä oleva uhrien houkuttelu. Houkuttelu viittaa heikon itsetunnon omaavan tytön elämään tulleen ”kultapoikaan” (lover boy), joka eri tavoin osoittaa tytölle tämän kaipaamaa huomiota ja pyrkii saamaan tytön rakastumaan itseensä. Vähitellen alkaa myös seksisuhde. Jossain kohden prostituutio astuu kuvaan mukaan, sillä poika vetoaa rahavaikeuksiinsa ja tarvitsemaansa apuun. Houkuttelu (grooming) on lisääntynyt etenkin Euroopassa. (Turunen 2013).

3.3 Keskeiset kansainväliset lait ja sopimukset

Ihmiskauppaa on pyritty torjumaan monin erilaisin kansainvälisin sopimuksin sekä yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Ihmiskauppa, eri muotoineen, on määritelty rikokseksi ja rikolliseksi toiminnaksi, johon on puututtu erilaisin lainsäädännön keinoin niin kansallisilla kuin kansainvälisellä tasolla. Lain ja muiden toimien avulla on haluttu ennaltaehkäistä ihmiskauppaa, saada ihmiskauppiaat syytteeseen rikoksesta, vahvistaa rajoja ylittävää yhteistyötä sekä suojella uhreja. Englannin kielellä viitataan 3 P:n strategiaan (protection, prosecution, prevention), jolla halutaan kattavasti puuttua ihmiskauppa ongelmaan. (Roth 2010a,1,8 ; Roth 2012, 249.)

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) järjestäytyneeseen rikollisuuden vastainen yleissopimus syntyi vuonna 2000 (ns. Palermón sopimus). Tähän yleissopimukseen on lisätty myös erityinen pöytäkirja liittyen ihmiskauppaan. Lisäpöytäkirjan avulla halutaan ehkäistä, torjua ja rangaista erityisesti naisten ja lasten kauppaa. Tämän sopimuksen toivotaan lisäävän kansainvälistä yhteistyötä rikollisuutta vastaan. Lisäpöytäkirjan avulla halutaan ehkäistä ja torjua ihmiskauppaa, suojella ja auttaa ihmiskaupan uhreja (3 P:n strategia). Siinä määritellään mitä ihmiskaupalla tarkoitetaan ja se velvoittaa säätämään ihmiskaupan rangaistavaksi teoksi. Siinä kiinnitetään huomiota myös kysynnän vähentämiseen lainsäädännön keinoin. (Roth 2012, 248-249; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 31,32, United Nations 2004, 41-43, 46.)

YK:n ihmiskauppalisäpöytäkirjan määritelmä ihmiskaupasta on iso saavutus ja se on toiminut monien kansainvälisten oikeudellisten asiakirjojen pohjana. Määritelmään liitetään kolme peruselementtiä: keino, toiminta sekä tarkoitus. (Roth 2012, 252.)

- hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista (toiminta/tekotavat)
- voimankäytöllä uhkaamisen tai voimakäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla (keino)
- Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö tai orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen (tarkoitus).

(United Nations 2004, 41- 43; Roth 2012, 252;)

Suomi on vuonna ratifioinut niin YK:n yleissopimuksen kuin siihen liittyvän lisäpöytäkirjankin. (Oikeusministeriö 2003/5, 20; Roth 2012, 252.) Jos uhrin suostutteluun on käytetty näitä maita nittuja keinoja, uhrin suostumus näissä tapauksissa on näennäistä eikä sillä ole merkitystä lain kannalta. Lapseen eli alle 18 vuotiaaseen kohdistuva hyväksikäyttävä toiminta (kohta 1) on aina ihmiskauppaa. (Roth 2012, 253.)

Koska YK:n lisäpöytäkirja ei tarpeellisella tavalla vielä vastannut uhrien tunnistamiseen ja heidän oikeuksiensa huomioimiseen liittyviä asioita, Euroopan neuvosto hyväksyi vuonna 2005 ihmiskaupan vastaista toimintaa koskevan yleissopimuksen. Tämä sopimus on YK:N lisäpöytäkirjaa laajempi, sillä sen tarkoituksena on torjua ihmiskauppaa riippumatta siitä liittyykö siihen järjestäytyntä rikollisuutta. Tämä yleissopimus vahvistaa ihmiskaupan uhrien oikeussuojaa ja määrää tunnistamaan uhrit. Tämä tarkoittaa, ettei ihmiskaupan uhriksi epäiltyä henkilöä saa poistaa maasta. (Roth 2012, 250; Council of Europe 2005.) Se velvoittaa myös maita edistämään ihmisoikeuslähtöistä lähestymistapaa sekä kiinnittämään huomiota ihmiskaupan sukupuolittuneisuuteen. Euroopan ihmisoikeustuomioin velvoittaa sopijavaltaioita ehkäisemään ihmiskauppaa ja suojelemaan uhreja. Sopimuksessa kiinnitetään huomiota myös kysynnän vähentämiseen lainsäädännön keinoin. Euroopan neuvoston yleissopimuksen noudattamista halutaan myös valvoa. Seuranta- ja valvontatehtävää suorittaa asiantuntijatyhmä GRETA. (Council of Europe 2005; Roth 2012, 250; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2013, 5,8; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 31-35;)

Yhdistyneet Kansakunnat ovat kieltäneet ihmiskaupan myös erilaisten yleisten ihmisoikeussopimusten avulla. Näitä sopimuksia on muun muassa kaikkinaista naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (GEDAW, SopS 68/1986) ja lapsen oikeuksien sopimus. Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa suojelemaan lapsia kaikenlaiselta seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä. Sopimuksessa vaaditaan valtioita estämään lapsen ryöstäminen ja myyminen. Sopimukseen lisätty lisäpöytäkirja kieltää lapsikaupan, lapsiprostituution ja lapsipornografian. Lisäksi sopimus vaatii sopijavaltaioita lisäämään tietoisuutta ja ennaltaehkäisemään lapsikauppaa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 32.)

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimukset niin lapsityöhön kuin pakkotyöhön liittyen ovat osa ihmiskaupan vastaista oikeudellista sääntelyä. Myös Euroopan Unioni on eri direktiivien kautta puuttanut ihmiskauppaan. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) hyväksyi vuonna 2003 ihmiskaupan vastaisen toiminta-ohjelman. ETYJ:llä on myös erityisedustaja, joka pyrkii toimillaan edistämään ihmiskaupan vastaista toimintaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 33, 35-36.) Kaiken kaikkiaan eri kansainväliset ja Euroopan tason sopimukset ja suositukset vahvistavat uhrilähtöistä lähestymistapaa ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Ihmiskauppa tunnustetaan siis vakavaksi rikokseksi ja ihmisoikeusloukkaukseksi. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 37.)

Suomi on hyväksynyt laajasti mainittuja kansainvälisiä ja eurooppalaisia sopimuksia. YK:n rikollisuuden vastainen yleissopimus (ns. Palermion sopimus) ja sen lisäpöytäkirja ratifioitiin vuosina 2004 ja 2006. Euroopan neuvoston yleissopimus hyväksyttiin Suomessa vuonna 2012 (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2012, 6). YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamiseen liittyvä sopimus sekä ILO:n yleissopimus lapsityön kieltämiseen liittyen tulivat Suomessa voimaan vuonna 2001. Euroopan Unionin jäsenmaana Suomi on velvoitettu noudattamaan Unionin piirissä tehtyjä sopimuksia ja säädöksiä. Kaikki nämä sopimukset ja suositukset auttavat sopimusvaltioita oman kansallisen ihmiskaupan vastaisen toiminnan ja lainsäädännön kehittämisessä ja arvioinnissa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 32-33, 37.) Myöhemmin tässä työssä esiintuleva Suomen rikoslaki sisältää kansainvälisten sopimusten ja mallien mukaisesti ihmiskaupan kolme keskeistä elementtiä. Rikoslaki on myös samassa linjassa Euroopan Neuvoston ja Euroopan Unionin säädösten kanssa, jolloin siinä huomioidaan myös maan sisäinen ihmiskauppa ja sellainen ihmiskauppa, johon ei sisälly järjestäytynyt rikollisuus. (Kimpimäki 2009, 212.)

Koska Suomi ei monen vuosikymmenen ajan kokenut nykyajan ihmiskaupan koskettavan itseään, sen rikosoikeudellinen säätely on suhteellisen nuorta. Kansainvälisesti ihmiskauppaa ja mainittua naiskauppaa kuitenkin esiintyi 1970- ja 1980-luvuilla. Kun ihmiskauppa naiskauppaan ja prostituutioon liittyen tuli Euroopan tasolla sen kasvun tähden maantieteellisesti lähemmäksi, myös Suomessakin käsitykset tilanteesta muuttuivat. Ihmiskauppa muuttuikin aiempaa konkreettisemmaksi ja toimia vaativaksi ilmiöksi, kun huomattiin idästä Suomeen suuntautunutta prostituutiota ja prostituoitujen tuontia. 1990-luvun Euroopan sisäisen ihmiskaupan lisääntymisen seurauksena myös Suomesta tuli ihmiskaupan kohde- ja kauttakulkumaa. (Roth 2011, 977-978, 982; Kimpimäki 2009, 195-196, 201.)

Nykyään ymmärretäänkin ihmiskaupan olevan maailmanlaajuista ja sitä uskotaan esiintyvän joka maassa. Ihmiskaupan piiloisen luonteen, mutta myös eräiden valtioiden hyvin puutteellisen oikeudellisen säätelyn, uhrien tunnistamisen ja tilastojen puuttumisen vuoksi on vaikea tietää tarkkoja lukumääriä. (Kimpimäki 2009, 195-196, 201.)

Euroopan Unionin sopimuksissa ja direktiiveissä kielletään ihmiskauppa ja säädetään ihmiskaupan vastaisista toimista. Toimissa on painotettu yhteistyön merkitystä lähtö-, kauttakulku- ja kohdemaiden kesken, ihmiskaupan ennaltaehkäisyä, laittoman maahantulon sekä kysynnän vähentämistä. Euroopan Union alueen ihmiskaupasta on tehty useita tilastokertomuksia. Raporteissa myös kiinnitetään huomiota eri maiden ihmiskaupan vastaisiin toimiin. Euroopan Unioni uusimassa strategiassaan 2012-2016 ihmiskaupan kitkemiseksi kiinnittää jälleen huomiota myös uhrien tunnistamisen ja auttamisen tärkeyteen. Strategiassa tuodaan esiin konkreettisia toimia, joilla ihmiskauppa ilmiöön halutaan puuttua. Monet toimet liittyvät keskeisten toimijoiden ohjeistuksen lisäämiseen. Myös lapset on huomioitu strategiassa. (Euroopan

komissio 2014; European Commission 2014a; European Commission 2014b; European Commission 2014c, 5- 9.)

3.4 Ihmiskauppa Euroopassa ja Suomessa

Suomi on nykyään ihmiskaupan kohde-, läpikulku - ja lähtömaa. Suomessa on arviolta satoja, jopa tuhansia ihmiskaupan uhreja. Ihmiskauppa voi olla rajat ylittävää tai maan sisäistä. Ihmiskauppaan liitetään järjestäytynyt rikollisuus, mutta monissa tapauksissa myös uhrin lähi-perhe, lähisuku tai työnantajat ovat osallisia henkilön myymiseen. Monesti uhri tuntee tekijän entuudestaan. Joissain tapauksissa uhrin ovat laittomasti maassa, mutta näin ei ole aina. (Roth 2012, 246; Roth 2011, 976.) Ihmiskauppa laajana, kansainvälisenä ja moniulotteisena ilmiönä koskettaa yhteiskunnan eri osa-alueita ja lainsäädännön eri ulottuvuuksia. Siihen liittyy maahanmuuttopolitiikka, työ- ja elinkeinopolitiikka sekä prostituutioon liittyvä lainsäädäntö. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen on edelleenkin haasteellista ei vain Suomessa, vaan myös maailmanlaajuisesti. Uhrien tunnistamista ja avunpiiriin saattamista kuitenkin tukee se, että viranomaiskäytännöt ja lainsäädäntö on selkeää ja uhrin näkökulman huomioivaa. (Roth 2012, 246.)

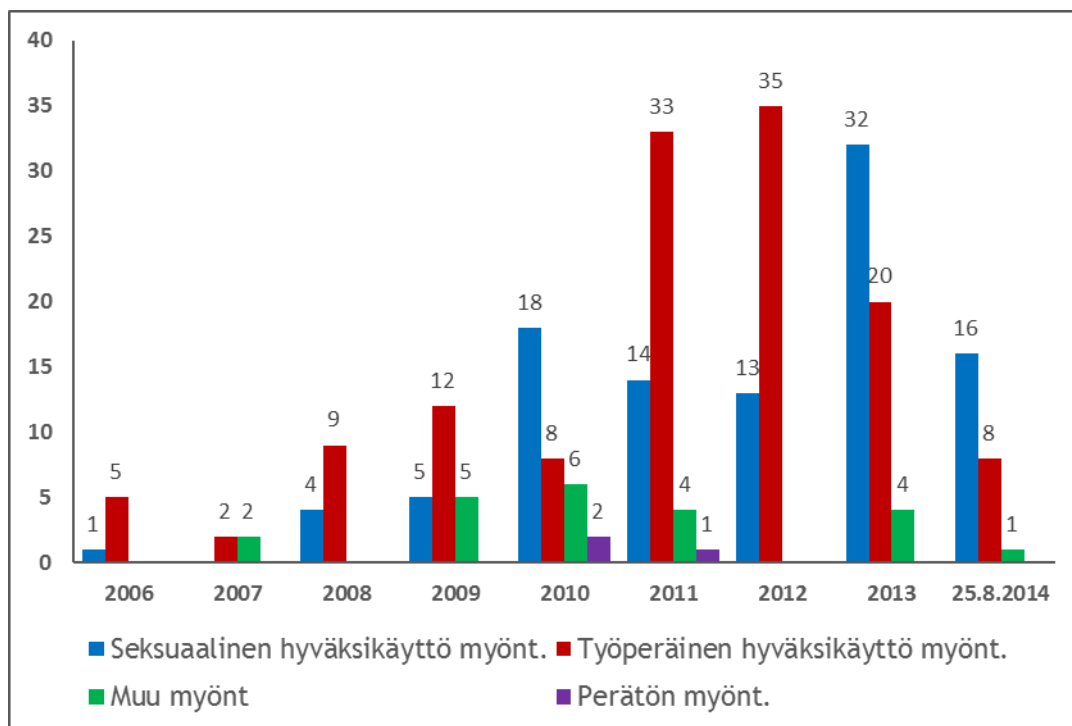
Ihmiskauppa on kytköksissä sukupuoleen. Naiset ja tytöt joutuvat miehiä ja poikia useammin ihmiskaupan uhreiksi oli kyse sitten seksuaalisesta tai työperäisestä hyväksikäytöstä. (Roth 2012, 247; European Parliament 2014; European Union 2014, 13) Näin on tilanne ollut Euroopassa, mutta tilanne on sama maailmanlaajuisestikin (UNODC 2014). Esimerkiksi Euroopassa vuosina 2010-2012 ihmiskaupan uhreista 80% oli naisia ja tyttöjä. 69% ihmiskaupasta liittyi seksuaaliseen hyväksikäyttöön, josta naisten ja tyttöjen osuus oli 95%. Miesten osuus työperäisessä ihmiskaupassa Euroopassa mainittuina vuosina oli 71%. (European Parliament 2014; European Commission 2014a, 13.)

Suurin osa, noin 65 %, Euroopassa vuosien 2010-2012 aikana ihmiskaupan uhreiksi joutuneista on eurooppalaisia. Romania, Bulgaria, Alankomaat, Unkari ja Puola ovat viiden Eurooppalaisen kärkeen joukossa kansallisuuksien suhteen. Euroopan ulkopuoliset uhrin olivat kotoisin Nigeriasta, Brasiliasta, Kiinasta, Vietnamista ja Venäjältä. Tunnistettuja ihmiskaupan uhreja Euroopassa kyseisinä vuosina oli 30 146. (European Commission 2014a, 11.)

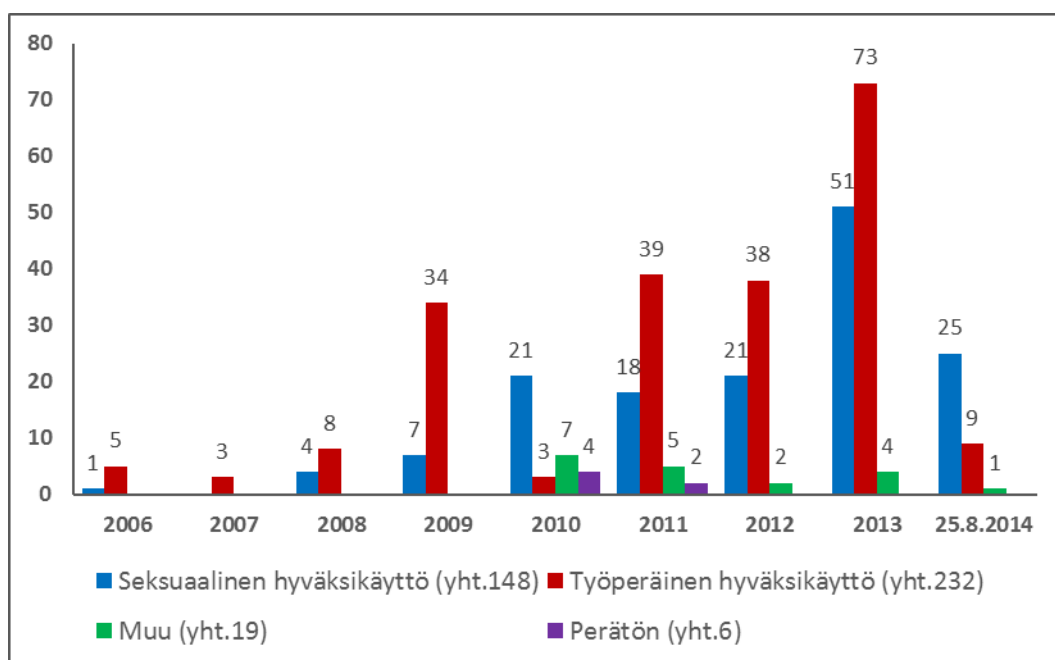
Suomessa on tunnistettu työperäistä hyväksikäyttöä muuta Eurooppaa paremmin, kun taas seksuaalista hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa on tunnistettu Suomessa muita Euroopan maita heikommin. (Roth 2012, 247.) Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa on Euroopan alueella yleisempää. Lisäksi sen arvioidaan olevan kasvussa. Myös kerjäämiseen ja rikollisuuden pakottaminen ovat lisääntymässä. (Council of Europe 2014, 16.)

Vuoden 2014 puolivuositaisessa tilastokatsauksessa Suomen virallinen auttamisjärjestelmä, Joutsenon vastaanottokeskus tuo esiin, että auttamisjärjestelmään esitettyjen joukosta ajalla 1.1-30.6.2014 löytyy eniten Saharan eteläpuolisesta Afrikasta kotoisin olevia henkilöitä. Raportissa tuodaan esille, että mainittuna ajankohtana järjestelmään esitetyt uhrit edustavat kymmentä eri kansallisuutta. Esitetyt henkilöt ovat kotoisin aiemmin mainitun alueen lisäksi Pohjois-Afrikasta, Lähi-idästä, Aasiasta sekä Etelä-Amerikasta. Eniten henkilöitä on Nigeriasta, Vietnamista, Filippiineiltä ja Kiinasta. Muualta Euroopasta ei tarkastelun ajankohtana ollut yhtään uhria. Useasti seksuaalisen hyväksikäyttöön liittyvä uhrituminen on tapahtunut Suomen rajojen ulkopuolella. Seksuaalisen hyväksikäytön uhrit ovat pääosin Saharan eteläpuolisesta Afrikasta. Työperäisen ihmiskaupan uhrit ovat Aasiasta, Lähi-Idästä tai Pohjois-Afrikasta. Tilastokatsauksen mukaan työperäisen ihmiskaupan uhrit ovat työskennelleet ravintola-alalla. Auttamisjärjestelmän tilastojen perusteella Suomessa uhrituminen on useimmiten työvoiman hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa. (Joutsenon vastaanottokeskus 2014, 2,3,5; Trafficking in Persons 2014, 176.) Joutsenon vastaanottokeskus ja Maahanmuuttovirasto ovat tuottaneet useita raportteja ja tilastokatsauksia (Maahanmuuttovirasto 2014, Joutsenon Vastaanottokeskus 2012).

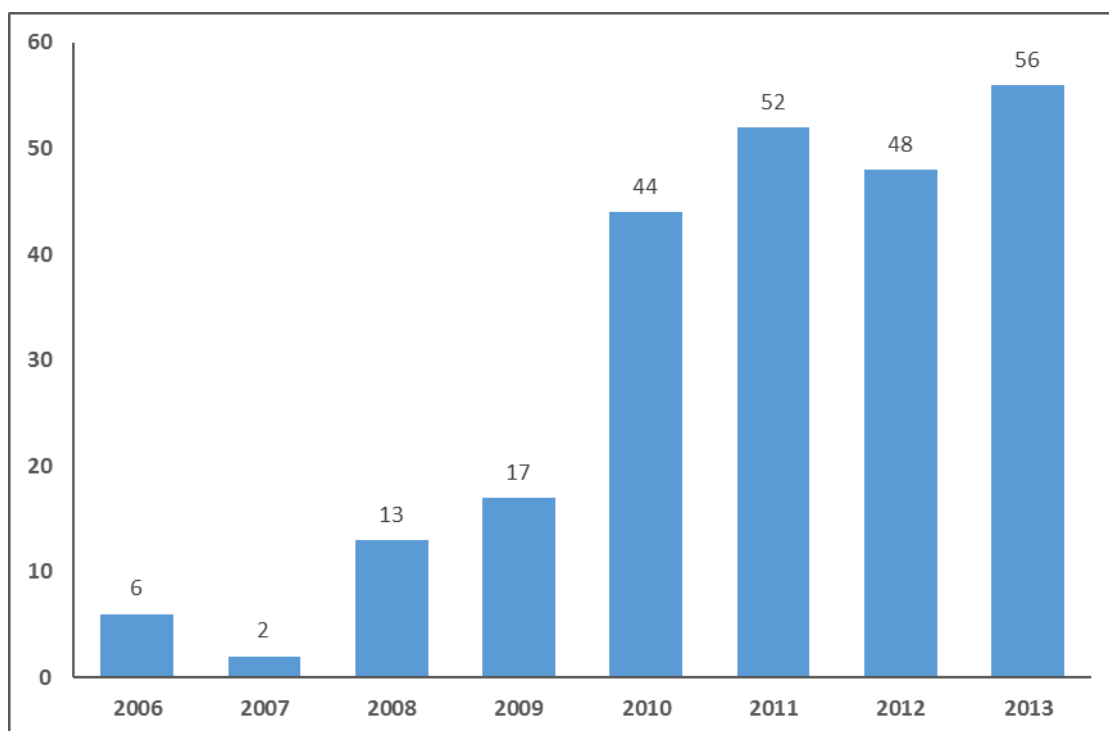
Yhdysvaltojen hallituksen vuosittainen maailmanlaajuinen raportti ihmiskaupasta ja eri maiden hallitusten toimista ihmiskauppaa vastaan on hyvin kattava. Yhdysvaltalaisen Trafficking in Persons (2014) raportin mukaan työperäisen ihmiskaupan uhrit tulevat usein Aasian maista. Lähtömaita ovat esimerkiksi Valko-Venäjä, Intia, Kiina, Baltian maat, Thaimaa, Ukraina ja Vietnam. Useimmiten työskentely tapahtuu rakennus-, ravintola-, siivous- tai puutarha-alalla. Seksikaupan uhrit tulevat Suomeen esimerkiksi Venäjältä, Baltian maista, Puolasta, Romaniasista, Aasian maista ja Nigeriasta. Raportin mukaan suomalaiset teini-ikäiset nuoret ovat haavoittuvassa asemassa ja alttiina joutua seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhriksi. (Trafficking in Persons 2014, 175.) Suomalaisia uhreja on tunnistettu viime vuosina. (Roth 2011, 976).

Kuvio 1: Hyväksikäyttötarkoitus (auttamisjärjestelmään hyväksytyt). Lähde Ihmiskauppakertomus 2014.

Kuvio 2: Hyväksikäyttötarkoitus (auttamisjärjestelmään esitetyt). Lähde: Ihmiskauppakertomus 2014.

Kuvio 3: Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään hyväksytyt uudet uhrin vuosina 2006-2013
(Maahanmuuttovirasto 2014, Joutsenon Vastaanottokeskus 2012, Jokinen & Ollus 2014)

4 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa

4.1 Suomen lainsäädäntö ihmiskauppaan ja seksin ostamiseen liittyen

Suomessa ihmiskaupan vastainen toiminta on rakentunut pitkälti rikoslain, ulkomaalaislain ja kotouttamislain varaan. Näitä lakeja on pyritty muuttamaan ihmiskaupan haasteisiin. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 7.) Lait ovat edelleen vaikeasti tulkittavia ja päällekkäisiä (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2011, 24). Esimerkiksi ulkomaalaislain mukaan seksin myymisestä tai myynnin epäilystä voidaan käännättää maasta (Kontula 2008, 52). Kansallinen ihmiskaupparaportoija painottaa uhrilähtöistä ajattelutapaa ihmiskaupan vastaisissa toimissa, aina lainsäädännöstä auttamisjärjestelmän toimintaan. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2011, 7, 24).

Ihmiskauppaa koskevat rangaistussäännökset tulivat voimaan vuonna 2004. Suomen rikoslain 25.luvun 3§:n mukaan ihmiskaupasta tuomitaan se, joka

- käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa,
- erehdyttämällä toista tai tämän erehdystä hyväksi käyttämällä,
- maksamalla korvauksen toista vallassaan pitävälle henkilölle tai
- ottamalla vastaa sellaisen korvauksen
- ottaa toisen valtaansa, värvää toisen taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa toisen hänen saattamiseksi 20.luvun 9§:n momentin 1. Kohdassa tarkoitetun (paritus) tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakko-työhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin taikka elimien tai kudoksien poistamiseksi taloudellisessa hyötymistarkoituksessa.

(Roth 2012, 256-257; Finlex/Rikoslaki luku 25, 3§, 9.7.2004/ 650, Finlex /Rikoslaki luku 20 9§)

Uhrin turvattoman tilan hyväksikäyttäminen tarkoittaa henkilön haavoittuvan aseman hyödyntämistä ja alttiutta joutua hyväksikäytetyksi. Turvaton tila voi johtua muun muassa iästä, sairaudesta, päihderiippuvuudesta, taloudellisesta tai sosiaalisesta asemasta, psyykkisestä tilasta, aiemmista traumaattisista kokemuksista tai ulkomaalaisuudesta. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2013, 123.)

Rikos muuttuu törkeäksi ihmiskaupaksi, mikäli keinoihin liittyen käytetään väkivaltaa, uhkailua ja kavaluutta tai toiselle henkilölle aiheutetaan tahallisesti tai huolimattomuutta vaikeaa ruumiinvamma, vakava sairaus, hengenvaarallinen tila tai tuntuva kärsimystä. Törkeästä ihmiskaupasta tuomitaan myös mikäli teko kohdistuu alle 18 vuotiaaseen tai henkilöön, jonka

puolustuskyky on heikentynyt. Myös ihmiskauppa osana järjestäytyneen rikosllisryhmän toimintaa on aina katsottava törkeänä rikoksena. Ihmiskaupasta voidaan tuomita vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi ja törkeästä ihmiskaupasta enintään kymmenneksi vuodeksi. (Roth 2012, 257.)

Suomessa on voimassa osittainen seksin ostamisen kieltäminen. Seksien ostaminen on kiellettyä seksikaupan kohteilta. Seksikaupan kohteilla tarkoitetaan ihmiskaupan ja parituksen uhreja. (Roth 2012, 257.) Seksien myyntiä ollaan myös rajoitettu järjestyslain kautta. Järjestyslain mukaan seksin myyminen ja ostaminen yleisellä paikalla on kiellettyä. Katuprostituutio siis kielletään kyseisellä lailla. Vuonna 2004 paritusta koskeviin rikoslain säädöksiin lisättiin törkeä paritus. (Kontula 2008, 52-53.)

Ihmiskauppaan liittyvää rikoslaki ja kansainvälinen ihmiskaupan määritelmä ovat tuottaneet monenlaisia soveltamis- ja tulkitsemisongelmia. Tulkitsemisongelmat ovat moninaisia ja osa niistä liittyy eri ihmiskaupan vaiheisiin. Ihmiskaupparikoksessa on erotettavissa kolme eri vaihetta: rekrytointi-, kuljettamis- ja siirtämisvaihe sekä hyväksikäyttövaihe. Suomessa on kiinnitetty paljon huomiota rekrytointi- ja kuljettamisvaiheeseen sekä siihen onko uhri lähtenyt alussa vapaaehtoisesti mukaan. Tällöin prosessin hyväksikäyttövaihe jää vähäiselle huomiolle. Prostituutioon tai parituksena alkanut toiminta voi kuitenkin muuttua matkan varrella ihmiskaupaksi. (Roth 2012, 258-259.)

Suomen ensimmäistä ihmiskauppatapausta tutkinut Venla Rothin (2007) näkemyksen mukaan kärkeäjoikeus on antanut tarpeettoman suuren painoarvon uhrien alkuperäiselle vapaaehtoisuudelle. Uhrien olosuhteet ja kokonaistilanne ei saa tarvitsemaansa huomiota. Kynnys ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttymiselle asetettiin korkealle kansainvälisen oikeudenkin näkökulmasta. (Roth 2007, 419-436.) Vuosien ajan Kansallisena ihmiskaupparaportointijana toimiva Vähemmistövaltuutettu on tuonut kertomuksissaan (2010-2014) esille useita esimerkkejä vastaavanlaisista tilanteista ja tuomioista. Ihmiskaupan uhrien oikeudet eivät monesti toteudu Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaisesti. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2011, 5; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014; 7-8, 113-114.)

Suomen lain mukaan, pohjautuen kansainvälisiin suosituksiin ja sopimuksiin, uhrien on mahdollista saada apua Suomen virallisesta auttamisjärjestelmästä. Auttamisjärjestelmän toiminnasta on säädetty kotouttamislaissa. (Roth 2012, 261.) Auttamisjärjestelmä aloitti toimintansa vuonna 2006 (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 39). Ulkomaalaislakiin on myös tehty muutoksia muun muassa laittomasti maahan tulevien ihmisten osalta. Heillä on mahdollisuus harkinta-aikaan ja ihmiskaupan uhreina joko tilapäiseen tai pysyvään oleskelulupa. Harkinta-aika on muutamia kuukausia, jolloin henkilöllä on laillinen oleskeluoikeus. (Roth 2012, 261.)

4.2 Ihmiskaupan vastaiset toimet ja näkemykset prostituutiosta Suomessa

Ihmiskauppa ja prostituutio ovat voimakkaasti kytköksissä toisiinsa. Prostituutiosta puhuttaessa ei voida sivuuttaa siihen liittyvää paritustoimintaa (Niemi & Aaltonen 2013, 17). Parituksen on katsottu tuottavan, ylläpitävän ja lisäävän prostituutiota. Se lisää myös prostituutioon liittyvää rikollisuutta. Parituksessa on kyse taloudellisen hyödyn tavoittelusta toisen henkilön kustannuksella. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 55.) Ulkomaalaisten naisten parittaminen on kansainvälistä, järjestäytyntä ja ammatillista. Prostituotujen asema on heikentynyt ajan myötä. He sekä heidän läheisensä kokevat kontrollointia ja uhkailua erilaisin tavoin. Prostituotujen liikkumista rajoitetaan ja heitä estetään lopettamasta prostituutio esim. velkaantumisen kautta. Paritustoimintaan sisältyykin monenlaista hyväksikäyttöä. (Roth 2012, 256 ; Lehtinen & Aromaa 2002, 79; Roth 2011, 982.)

Prostituutioon liittyvät näkemykset heijastuvat myös lainsäädäntöön. Koska ihmiskauppa ja prostituutio ovat kytköksissä toisiinsa, vaikuttaa vallitseva politiikka ja lainsäädäntö myös ihmiskaupan vastaiseen toimintaan. Ei ole siis yhdenmukaista millaista politiikkaa tai millaisia lakeja säädetään. Tasa-arvopolitiikan kentällä on ollut kahdenlaista prostituutioon liittyvää näkemystä. Liberalistisen näkemyksen mukaan prostituoiduilla on oikeus harjoittaa valitsemaansa ammattia. Argumentointi pohjautuu näkemykseen yksilön valinnan vapaudesta. He uskovat prostituution laillistamisen ja tunnustamisen työksi ehkäisevän väkivaltaa ja marginalisoitumista. Abolistisen näkemyksen mukaan prostituutio on väkivaltaa. Prostituutio nähdään ihmisarvoa loukkaavana ja orjuutena. Abolitionistien näkemykset pohjautuvat YK:n vuonna 1949 tehtyyn ihmiskauppasopimuksen määritelmään. Määritelmässä ei tehdä eroa ihmiskaupan, pakkoprotituution tai muun prostituution välillä. (Roth 2012, 253.)

Pakkoprotituutio ja naiskauppa määritellään nykyään naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi monissa kansainvälisissä asiakirjoissa, esimerkiksi YK:n naistenmaailmankonferenssissa vuonna 1995 hyväksytyssä toiminta-ohjelmassa. YK:n sopimuksien toteutusta valvova GEDAW komitea määrittelee naisiin kohdistuvan väkivallan syrjinnäksi ja mainitsee prostituutiossa olevat naiset erittäin haavoittuvaisiksi väkivallan suhteen ja sen tähden lainsuojelua tarvitseviksi. Komitea on moittinut Suomea riittämättömistä toiminnoista ennaltaehkäistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Komiteaa huolestuttaa prostituutiota koskevan tiedon vähäinen määrä sekä prostituution vastaisen toiminnan tehottomuus. (Roth 2012, 250-251.)

Viimeisten vuosien aikana on Suomessa käyty keskustelua pitäisikö seksin ostaminen kriminalisoida kokonaan Ruotsin esimerkin mukaisesti. Suomen rikoslaisissa kielletään seksin ostaminen ihmiskaupan uhrilta tai parituksen kohteelta. Tämä säännös on kuitenkin vuosien varrella osoittautunut toimimattomaksi. Tähän lopputulemaan päätyi oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin asettama selvitysryhmä, joka arvioi seksikaupan kohteen hyväksikäyttöä sekä seksinostokiellon toimivuutta. Selvityksen mukaan seksikaupan kohteen hyväksikäytön tutkiminen

ja toteennäyttäminen ovat osoittautuneet haasteellisiksi (Niemi & Aaltonen 2013, 116, 118.) Työryhmä antaakin useita suosituksia mihin toimiin tulisi ryhtyä. Työryhmän mukaan kokonaisvaltainen seksin kysynnän vähentäminen tulee leimata näitä toimia. Myös seksintäysosto kielto selkeyttäisi toimintatapoja. (Niemi & Aaltonen 2013, 118.) Työryhmän selvityksen pohjalta nykyinen oikeusministeri Anna-Maja Henriksson suosittelikin seksinoston täyskieltoa. Hänen näkemyksensä ei kuitenkaan saanut tarvittavaa tukea hallituksessa. Taustalla on joidenkin asiantuntijoiden pelko prostituution menemisestä entistä enemmän maan alle ja seksityöntekijöiden turvallisuuden vaarantuminen. (Helsingin Sanomat 2014; Oikeusministeriö 2013.)

Työryhmän mietintöjä vahvistaa kuitenkin myös Suomessa vuodesta 2009 alkaen toiminut vähemmistövaltuutettu (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 12). Vähemmistövaltuutettu kansallinen ihmiskaupparaportoijanamme on toistuvasti vuodesta vuoteen perään kuuluttanut ihmiskaupan vastaisen toiminnan tehostamiseksi uhrilähtöistä ajattelutapaa aina lainsäädäntöä ja rikostutkintaa myöten. Suomessa ei ole vielä riittävästi toimittu palvelujen kysynnän vähenemisen puolesta. Kysyntään puuttuminen ennaltaehkäisisi ihmiskauppaa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2013, 37.) Aiemmin tässä työssä on jo tuotu esiin prostituution pitävän yllä ja lisäävän seksikauppaa.

Hallitus esitti yleistä seksin ostokieltoa vuonna 2005, mutta tällöin kriminalisoitiin ainoastaan seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö. Tämä laki astui voimaan vuonna 2006. Vaikka oikeusministeriön selvitystyö ja oikeusministeri Henrikssonin näkemykset eivät saaneet kannatusta, hallituspuolueissa päästiin kuitenkin yhteissymmärrykseen lain tiukentamisen tarkeydestä. (Helsingin Sanomat 2014, 10.7.2014).

Rikoslakiin onkin tehty muutoksia ja säännökset astuvat voimaan vuoden 2015 alussa. Täsmennettyjen rangaistussäännösten avulla halutaan selventää rajanvetoa ihmiskaupan ja parituksen välillä. Muun muassa painostamiseen sisältyvät teot katsotaan aina ihmiskaupaksi. Alle 18 vuotiaaan paritusta katsotaan ihmiskaupparikoksena. Lakimuutoksen johdosta parituksen kohteena olevan asema paranee. Hän voi saada esitutkintaa varten avustajan. Parituksen uhri voi myös saada tukihenkilön esitutkinnan ja oikeudenkäynnin ajaksi. Muutoksia tehtiin myös työperäiseen ihmiskauppaan liittyen. (Oikeusministeriö 2014.)

4.3 Seksuaalisen hyväksikäytön uhrit ja uhrien tunnistaminen Suomessa

Vaikka lakeja on muokattu paremmiksi, on Suomessa haasteena edelleen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrien tunnistaminen. Rikoslakimme liittyen prostituutioon, seksin ostamiseen, ihmiskauppaan ja paritukseen on sekava ja osittain päällekkäinen. Rikosnimikkeestä riippuu millaisen oikeusturvan uhri saa. Koska ihmiskauppa määritelmänä on kovin monimutkainen ja oikeudellisesti vaikea tulkintainen, ihmiskauppa rikosnimikkeenä on Suomessakin ollut melko harvinaista rikostutkimuksessa. Nimikkeinä on käytetty enemmänkin paritusta tai kiskonnantapaista työsyryntää. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 8-10.) Tilanne rikosnimikkeiden suhteen on haasteellinen etenkin seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvässä ihmiskaupassa. Jos rikosnimikkeenä on ihmiskauppa, uhrilla on paremmat oikeudet ja asianomistajan asema verrattuna esim. parituksen uhrin asemaan. Tällöin hän voi saada oikeusavustajan tai tukihenkilön, harkinta-ajan, oleskeluluvan ja ennen kaikkea mahdollisuuden päästä viralliseen auttamisjärjestelmään. Kotouttamislaissa on määritely, että ihmiskaupan uhrin tulee saada toimeentulo, toipumista edistävää apua, sosiaali- ja terveystalveluja, asunismipalvelua ja muita tukitoimia. (Roth 2012, 260, 263-264.) Nähtäväksi jää millaisia vaikutuksia vuoden 2015 alusta voimaantulleella lakimuutoksella on rikosprosesseihin ja ihmiskaupan tunnistamiseen.

Kun ihmiskaupan uhria ei tunnisteta nimenomaan ihmiskaupan uhriksi, hänen hyväksikäytössä saattaa vain jatkua ja hänet saatetaan käännnyttää tai lähettää pois maasta. Harkinta- ja uhrilupia on toistaiseksi myönnetty Suomessa hyvin vähän. (Roth 2012, 261-262.) Ihmiskauppatuomioita on myös hyvin vähän. Suomessa ajatellaan monesti edelleenkin vapauden ja itsemäärämisoikeuden rajoittamisen, väkivallan uhkan ja velkasuhteeseen sitomisen olevan paritukseen kuuluvia asioita. Näitä seikkoja pidetään sellaisina, jotka prostituutioon ryhtyneet ovat kyllä tienneet ennalta. Tällainen näkökulma voi vaikeuttaa ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja heidän tosiasiallisen tilanteesta näkemistä. (Roth 2012, 267; Roth 2011, 982.) Se voi lisätä uhrin syyllistämistä ja estää häntä saamasta tarvitsemaansa apua päästääkseen irti alistavasta tilanteesta.

Maamme lainsäädäntöön liittyvästä historiastakin johtuen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa saattaa olla vaikea tunnistaa. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen ihmiskaupan uhrien tunnistamisen lisäämiseksi tarvittaisiin kontrollin sijaan ihmisoikeuksista lähtevää lähestymistapaa prostituutioon ja paritukseen. (Roth 2012, 268- 269.) Suomessa on lisäksi paljon ajatusta, että prostituutioon ryhtyneet ovat tietoisesti ottaneet riskin alistua esim.väkivallalle ja näin ollen ovat itse vastuussa seuraamuksista. Ylipäänsä naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistaminen ontuu maassamme. Tasa-arvopolitiikkamme on ollut hyvin työelämäpainoitteista jättäen muut kysymykset vähemmälle huomiolle. (Roth 2012, 269.) Lainsäädännön kokonaistarkastelu, vakiintuneiden viranomaiskäytäntöjen arviointi sekä syvälle

juurtuneiden asenteiden muuttaminen ovat avaimia tehostaa ihmiskaupan vastaista työtä. Kaikkien ihmiskaupan uhrien tulisi saada oikeutta sukupuolestaan huolimatta. (Roth 2012, 269-270.)

Suurin osa Suomessa vuosien saatossa tunnistetuista ihmiskaupan uhreista ovat Nigeriasta (42 henkilöä), Vietnamista (33 henkilöä) ja Etelä- Aasiasta (26 henkilöä). (UONDC 2014.) Seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneita tunnistettuja uhreja on myös Tsekin tasavallasta, Virosta, Latviasta, Liettuasta, Puolasta, Romaniasta, Nigeriasta, Kaakkois-Aasiasta ja Länsi-Afrikasta. (Trafficking in persons 2014, 175.)

Seksityöntekijöitä tukevan ja myös ihmiskaupan vastaista työtä tekevän järjestön Pro tukipiste asiakaskunnasta suurin osa tulee Venäjältä, Thaimaasta tai Virosta. Ihmiskauppa ei ole näyttäytynyt suurena heidän työssään, mutta Pro tukipiste on kuitenkin auttanut 50:tä ihmiskaupan uhria vuosien saatossa. (Vainio 2014.) Poliisin tietojen mukaan ulkomaalaisten prostituoitujen paritukseen liittyy kovia otteita ja prostituution olosuhteet ovat usein heikot. Parittajat rajoittavat kohteidensa toimintaa monin eri tavoin. Parittajat käyttävät myös fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa tai uhkaavat niillä. Myös prostituoitujen omaisia uhataan. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2011, 20; Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 116.) Ihmiskaupan kytkös prostituutioon ja prostituutiossa esiintyvään paritukseen on ilmeinen. Ihmiskaupan riskiryhmässä ovat myös avioliiton kautta maahan tulleet naiset. Riippuvainen asema aviomiehstä ja huono integroituminen yhteiskuntaan altistavat hyväksikäytölle. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 7.)

Joutsenon vastaanottokeskuksen kokemusten valossa seksuaalisen ihmiskaupan uhrit ovat Suomessa joko kauttakulkumatalla tai he ovat uhrituneet jo ennen Suomeen tuloaan, kuten Välimeren maissa. (Joutsenon vastaanottokeskus 2013, 3-4.)

Suomessa on tunnistettu myös suomalaisia ihmiskaupan uhreja. Esillä olleissa ihmiskauppa jutuissa niin tekijät kuin uhritkin ovat olleet suomalaisia. Riski joutua hyväksikäytön uhriksi on korkea muun muassa syrjäytymisvaarassa olevilla, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivillä nuorilla. (Kansallinen ihmiskaupparaportoija 2014, 116.) Myös teini-ikäiset ovat haavoittuvaisessa asemassa joutua ihmiskaupan uhreiksi (Trafficking in persons 2014, 175).

4.4 Lainsäädäntö Euroopassa ja näkemyksiä prostituutiosta

Ihmiskaupan suhteesta prostituution on käyty kiivaastikin keskustelua. Koska YK:N yleissopimuksen lisäpöytäkirja sääntelee lähinnä ihmiskauppaan liittyvää hyväksikäyttöä, se ei sinänsä puutu prostituutioon ja paritukseen liittyvään kansalliseen sääntelyyn. Toiset (maat)ovatkin olleet sitä mieltä, että prostituutio yleisesti on tuomittavaa, ihmisarvoa loukkaavaa ja orjuuttavaa. Nämä abolitionistit näkevät, ettei prostituutiota voida erottaa ihmiskaupasta, sillä

prostituutio merkitsee ja on väkivaltaa. Näin ollen kaikki prostitoidut nähdään väkivallan uhreina ja suojeltavina. Liberalistien mukaan on olemassa myös vapaaehtoista prostituutiota, joka eroaa pakotetusta prostituutiosta ja ihmiskaupasta. He painottavat yksilön vapaan tahdon kunnioittamista. He uskovat, että jos prostituutio määrittellään työksi ja tämä työ laillistetaan, se ehkäisisi syrjäytymistä ja suojelisi prostituoituja myös väkivallalta ja hyväksikäytöltä. (Roth 2012, 253.) Eri maiden prostituutiopolitiikka heijastelee sitä keskustelua, mitä kussakin maassa käydään. Ruotsissa prostituutio nähdään olevan naiseen kohdistuvaa väkivaltana. Tähän ajatteluun perustuen Ruotsissa on kriminalisoitu kaikki seksin osto. Tämän uskotaan vahvistavan sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä vähentävän prostituutiota sekä ihmiskauppaa ja siihen liittyvää järjestäynyttä rikollisuutta. Saksassa ja Alankomaissa prostituutio nähdään työnä ja näin ollen esim. bordellit ovat laillisia tiettyjen työsuojeluvuorojen täytyessä. Tämä näkemys ja tapa uskoo bordellien laillistamisen olevan keino vähentää prostituution liittyvää järjestäynyttä rikollisuutta. (Roth 2012, 254.) Katsantotavasta riippuen kukin maa on säännellyt prostituutiota kansallisissa laissaan omalla tavallaan. Euroopan Unioninkin sisällä on siis olemassa monenlaisia kansallisia säädöksiä ja lainsäädäntöä.

Eri maiden prostituutiopolitiikka heijastelee sitä keskustelua, mitä kussakin maassa käydään. Ruotsissa prostituutio nähdään olevan naiseen kohdistuvaa väkivaltana. Tähän ajatteluun perustuen Ruotsissa on kriminalisoitu kaikki seksin osto. Tämän uskotaan vahvistavan sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä vähentävän prostituutiota sekä ihmiskauppaa ja siihen liittyvää järjestäynyttä rikollisuutta. Saksassa ja Alankomaissa prostituutio nähdään työnä ja näin ollen esim. bordellit ovat laillisia tiettyjen työsuojeluvuorojen täytyessä. Tämä näkemys ja tapa uskoo bordellien laillistamisen olevan keino vähentää prostituution liittyvää järjestäynyttä rikollisuutta. (Roth 2012, 254.) Katsantotavasta riippuen kukin maa on säännellyt prostituutiota kansallisissa laissaan omalla tavallaan. Euroopan Unioninkin sisällä on siis olemassa monenlaisia kansallisia säädöksiä ja lainsäädäntöä.

Sisäministeriön tilaaman vertailevan tutkimuksen ihmiskaupan uhrien auttamista koskevasta eurooppalaisesta lainsäädännöstä tavoitteena on saada luotettavaa tietoa eri Euroopan maiden ihmiskaupan uhrien auttamista ja tukemista koskevista säännöksistä ja auttamisjärjestelmistä. Tutkimuksessa tarkastelun kohteena olevat maat ovat Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Norja, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska ja Yhdistynyt kansakunta. Tutkimuksen mukaan useissa maissa kansalaisjärjestöt järjestävät uhrien palveluja. Pohjoismaissa valtion ja kuntien rooli auttamistoimissa on suurempi kuin muualla Euroopassa. (Sisäministeriö 2013.)

Tutkimusten mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvällä ihmiskaupalla ja seksuaalipalvelujen kysynnällä on yhteys. Toisaalta seksimarkkinoiden koko näyttäisi olevan yhteydessä ihmiskaupankin yleisyyteen. Sen kasvun uskotaan vaikuttavan ihmiskaupankin kasvuun. Toisaalta lainsäädännön keinoin esim. sallimalla prostituutio, voidaan ehkä tunnistaa ihmiskau-

pankin uhreja helpommin. (Roth 2012, 254; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 148-149.) Kaiken kaikkiaan ihmiskaupan ehkäiseminen ja vähentäminen vaatii monenlaisia keinoja sekä auttamisrakenteiden kehittämistä. Myöskään taloudellisia tekijöitä ihmiskaupan taustalla ei voi sivuuttaa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 149.)

Ruotsissa on vuoden 1999 lain säätämisen jälkeen tehty havaintoja asenteiden muutoksista. Lain puolesta puhujien mukaan seksipalvelujen kysyntä on maassa vähentynyt. Ruotsissa on kuitenkin myös lain vastustajia, joiden mukaan seksin ostamisesta on tullut piiloisempaa ja se on ns. mennyt maan alle. Tutkimukset eivät kuitenkaan tue väitettä, sillä Ruotsin prostituuti- on määrä ei ole Norjaa tai Tanskaa suurempi. Tilanteesta on vaikea saada kuitenkin tarkkoja arvioita. Poliisiraporttien mukaan on jossain vaiheessa ollut nimittäin merkkejä myös seksin myynnin kasvusta (Wettre 2009). Laki kuitenkin antaa selkeän viestin. Myös seksin myynnistä tehdyt tuomiot ovat kasvaneet. Lailla on ollut hyviä vaikutuksia. Enemmistö ruotsalaisista kannattaa seksin ostamista kieltävää lakia. (Holmström & Skilbrei 2008, 15, 29; Statens offentliga utredningar 2008, 29-30.)

Norja ja Islanti ovat säätäneet seksin ostosta Ruotsin mallin mukaisesti vuonna 2009 (NIKK 2015; Equalite now 2014). Lailla halutaan ennaltaehkäistä ihmiskauppaa vähentämällä kysyntää (Holmström & Skilbrei 2008, 17-18;). Ruotsissa lain on nähty estävän ihmiskaupan tuloa ja kasvua. (Statens offentliga utredningar 2008, 29-30). ”Pohjoismaisen mallin” nähdään tuoneen yleisemminkin hyviä tuloksia (Stop Traffick 2014). Niiden maiden kohdalla, jossa seksin ostaminen on laillista on havaittu lisääntyvää ihmiskauppaa. Prostituutiossa olevien naisten turvallisuuskaan ei ole merkittävästi parantunut. (De Santis 2004.)

4.5 Hyväksikäytön seuraukset

Ihmiskaupan uhrien elämään liittyy monenlaisia hyvinvointia ja terveyttä alentavia ja vaarantavia seikkoja. Uhrit kokevat monenlaista psyykkistä painostusta, alistamista sekä fyysistäkin väkivaltaa, jota tekijät käyttävät saattaakseen uhrit hyväksikäytön kohteeksi. Uhreja pelotellaan. Usein heitä pelotellaan sen kautta, että heidän perheen jäsenille tapahtuu jotain ikävää, mikäli uhri ei suostu yhteistyöhön. (Roth 2012, 259.) Uhrin lähtömaasta ja taustasta riippuen myös uskonnollisten riittien aiheuttama pelko ja pakko, esim.voodoo, on erittäin yleinen asia ja kontrolloinin keino (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 85; Roth 2012, 259).

Ihmiskaupassa on kyse hyväksikäytön ja alistamisen prosessista (Roth 2012, 259). Väkivalta ja muu hyväksikäyttö vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen. Hyväksikäyttö on myös ihmisarvoa ja ihmisen vapautta loukkaavaa. Hyväksikäyttö voi saada erittäin julmiakin muotoja. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2013, 3.) Kaiken kaikkiaan tämän tyyppinen ihmiskauppa on nähtävä seksuaalirikoksena. (Roth 2014). Ihmiskaupassa uhria myös häpäistään, manipuloidaan ja

altistetaan monenlaiselle riippuvuudelle. Häneltä riistetään itsemäärämisoikeus ja monesti hänet eristetään muusta yhteiskunnasta pelottelun ja kontrolloinnin kautta. Vähitellen ihmisen suojausmekanismit murtuvat. (Roth 2012, 259.) Monet uhrin altistetaan päihteille, mitä kautta päihderiippuvuus on uhrin terveyttä ja hyvinvointia uhkaava ongelma. (Roth 2012, 259.)

Suomessa kertyneiden kokemusten pohjalta vaikuttaa siltä, että kaikkia ihmiskaupan uhreja yhdistävä tekijä on juuri kokemus hyväksikäytetyksi tulemisesta (Roth 2013a). Seksuaalisesti hyväksikäytetyt ovat useimmiten traumatisoituneita ja oirehtivat näkyvämmiin. Monilla heistä on havaittu olevan aloitekyvyttömyyttä ja sulkeutuneisuutta. Monilla on aggressiivisuutta, epäluuloisuutta ja vihan hallinnan ongelmia. Viha voi kohdistua keheen tahansa, myös lähiomaisiin. Useat uhrin kärsivät sekavuudesta, hajanaisuudesta, muistihäiriöistä ja keskittymisvaikeuksista. Heillä on syyllisyyden tunteita ja itsensä soimaamista. Harhaisuus, nukkumisvaikeudet ja painajaiset ovat myöskin uhrien elämää. Monilla on psykoottisuutta. Niin fyysiset kuin psykofyysiset oireet liittyvät uhrien oirehtimiseen. (Roth 2013a)

Ihmiskauppaan liittyy myös velkaannuttaminen. Monet ihmiset saadaan paremman elämän toivossa huijattua lähtemään kotimaastaan töihin ja he joutuvat maksamaan kuljetuksesta ja muista järjestelyistä hyvin paljon. Todellisuus paljastuu vähitellen tulomaassa, mutta velat on maksettava eikä ulospääsyä ole tai se on erittäin vaikea. Uhri on monella tapaa haavoittuvassa asemassa, esim. laittomasti maassa, ilman papereita, ilman tukiverkostoa ja kielitaitoa. (Roth 2012, 259; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 85-86, 115.) Velkaantuminen voi tapahtua myös prostituution aikana, koska naisilta peritään erilaisia maksuja eivätkä he saa pitää kaikkia tuloja itsellään. Jopa puolet tuloista voidaan ottaa pois. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 115.)

Seksuaalisen hyväksikäyttö on monimuotoinen prosessi, jossa uhri alistetaan vähitellen hyväksikäyttäjän tahtoon. Psykologisia keinoja käyttäen hyväksikäyttäjä saa uhrin taipumaan tahtonsa ja loppujen lopuksi jopa uskomaan, ettei muuta keinoja tai vaihtoehtoja ole edes olemassa. (Roth 2014.) Uhri luopuu itsemäärämisoikeudestaan ja koskemattomuudestaan asteittaisen psykologisen painostuksen alla. Uhri kokee, ettei hänellä ole mahdollisuutta valita. Hyväksikäyttäjä on ajan myötä saanut vallan ja uhri tottelee tätä. Ulospäin elämä voi näyttää ihan normaalilta, mutta todellisuus on aivan muuta. Uhriksi valikoituu jollain tavoin haavoittuva ihminen. Henkilö, joka ei jostain syystä osaa puolustaa itseään riittävästi. (Roth 2014.) Toisaalta kuka tahansa voi joutua uhriksi ilman suurempia etukäteen tunnistettavia riskitekijöitä (Roth 2015).

Prostituutio on tunteita ja ajatuksia herättävä ilmiö yhteiskunnassa. Prostituutio ilmiönä tapahtuu jollain tavoin yhteiskunnan marginaalissa. Prostituoituihin liitetäänkin tietynlainen stigma. Stigma liittyy johonkin sellaiseen, mikä poikkeaa normista ja siten määritellään mar-

ginaaliseksi. Stigman vaikutuksesta tapahtuu erottelua muusta yhteisöstä. Joku voidaan sulkea sen tähden ulkopuolelle. Tällaista henkilöä hyljeksitään ja paheksutaan. Myös ihminen itse voi määrittää itsensä marginaaliin. Kyseessä onkin kaksisuuntainen prosessi. (Kontula 2008, 55-57.) Pelot leimatuksi tulemisesta ovat yleisiä prostituoitujen keskuudessa. Monet prostituoitut häpeävät toimintaansa ja pyrkivät peittelemään sitä. (Kontula 2008; Roth 2012, 259; Brunovskis & Surtees 2013, 454-472.) Leimaantumisen pelko on läsnä liittyä prostituutioon ihmiskauppa tai ei tai olkoon kyse mistä ”vaiheesta” tahansa. Ihmiskaupan uhrien kotiinpaluuseen liittyviä haasteita tutkineet Brunovskis & Surtees (2013) tuovat tutkimustuloksissaan esiin niitä monia pelkoja, joita kotiin paluun yhteyteen liittyy ja joihin myös auttamistoimissa olisi kiinnitettävä huomiota uudelleen uhriutumisen estämiseksi ja perheen uudelleen integroitumisen onnistumiseksi. (Brunovskis & Surtees 2013, 454-472.)

Monet ihmiskaupan uhrin kärsivät vakavista mielenterveysongelmista (Roth 2014). Tutkimusten mukaan dissosiaatio häiriöt ovat yleisiä seksipalveluja tarjoavien keskuudessa. Seksipalveluilla tässä yhteydessä tarkoitetaan seuralaispalveluja, katu-, hieronta- sekä strippiklubeilla tai bordellissa tapahtuvaa prostituutiota. Tutkimukset osoittavat, että prostituoitut kärsivät dissosiaatioista, posttraumaattisesta stressireaktiosta, mielialaongelmista tai päihteidenkäytöstä. Dissosiaatio liittyy monesti posttraumaattiseen stressireaktioon. Monilla prostituoituilla on myös hyvinkin vaikeita lapsuuden traumoja, esim. seksuaalista hyväksikäyttöä, jotka ovat omalta osaltaan saattaneet altistaa ja johtaa prostituutioon. Samoin prostituution aikana koettu väkivalta traumatisoi ja vaikuttaa psyykeen voimakkaasti. Dissosiointi on eräs keino suojata omaa mieltään traumaattisilta kokemuksilta. Se on yritys selvitä hengissä ja kestää erittäin vaikeita kokemuksia. Dissosiaatiota voi tapahtua monin eri tavoin. Toipuminen on pitkälinen prosessi, jossa henkilön on opittava saamaan uudelleen yhteys oman itsensä eri puolien kanssa ja välillä. (Ross, Farley & Schwartz 2003, 199-210.)

Tutkimuksen mukaan yleisestikin prostituutiossa olleet naiset kokevat monenlaisia negatiivisia tunteita niin prostituutiossa olemisen aikana kuin prostituutiosta lähtemisen jälkeenkin. Naiset ovat kokeneet surua, vihaa, ahdistusta ja häpeää. Teot, joita he ovat joutuneet tekemään, ovat tuntuneet ylivoimaisemman epämurkulta, jopa traumaattisilta. Negatiiviset tunteet lisääntyivät prostituution aloittamisen jälkeen. Jotkut naiset suostuvat prostituutioon rahoittaakseen päihderiippuvuuttaan. Monille päihteidenkäyttö muodostuu ongelmaksi prostituution aikana, koska siitä tulee tapa saada jonkinlainen tunnetason ulospääsy tilanteesta tai tapa hallita esim. pelkoa tulla satutetuksi. (Kramer 2003, 187-189, 196.)

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa on erilaista verrattuna työperäiseen ihmiskauppaan. Sen vaikutukset ovat kokonaisvaltaisemmat. Yksi syy voi olla fyysiseen integriteettiin kajoaminen (Roth 2015). Monet uhrin tarvitsevatkin terapiapalveluja. Toipuminen

traumaattisista kokemuksista on useimmiten pitkäkestoinen ja haastava prosessi. Auttamisprosessi lähtee kuitenkin liikkeelle uhrin tunnistamisesta.

4.6 Etsivä työ uhrien tunnistamiseksi ja auttamiseksi

Suomessa seksin myyntiä tapahtuu monin eri tavoin. Katuprostituutio ei ole kadonnut. Asuntoprostituutio on hyvin yleistä. Parittajat ilmoittavat palveluista internetissä. Thai hieromoissa on seksin myyntiä. Hieromoiden toimintaan liittyy paritusta ja paritus tapauksista on löydettävissä myös ihmiskaupan piirteitä. Hotelleissa tapahtuu myös seksin myyntiä. Erotiikkakaupoissa ja -ravintoloissa on seksin myyntiä. Erotiikkakaupoissa ja -ravintoloissa työskentelevät ovat pääosin ulkomaalaistaustaisia. Enemmistö on virolaisia ja Viron venäläisiä. Naiset saattavat käydä nopealla syklillä Suomessa. Paritus on prostituution kielteinen ilmiö, jossa pyritään hyötymään toisen ihmisen prostituutiosta. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010,115; Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 55, 57, 61-63, 81; Roth 2015.)

Seksuaaliseen väkivallan ja hyväksikäytön dynamiikkaan kuuluu, etteivät uhrin koe välttämättä olevansa rikoksen uhreja. He saattavat mieltää hyväksikäytön väistämättömäksi elämäänsä, elämäntilanteeseensa tai asemaansa kuuluvaksi asiaksi. Naiseus, tietyn etnisen ryhmän tai perheen jäsenyys ova näitä asemaan liittyviä seikkoja. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 29.)

Kansallinen ihmiskaupparaportoija painottaa raporteissaan etsivän työn tärkeyttä, koska se tapahtuu ruohonjuuritasolla (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2012, 18). Kansalaisjärjestöt ovat monesti niitä toimijoita, jotka tekevät ruohonjuuritasolla työtä. Järjestöillä on keskeinen rooli uhrien tunnistamisessa ja auttamisessa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 13.) Järjestöt ovat myös tärkeitä palvelujen tuottajia (Kansallinen ihmiskaupparaportoija 2011, 31). Monesti ihmiskaupan uhrin suhtautuvat myönteisemmin kansalaisjärjestöihin kuin viranomaisiin. Ihmiskaupparaportoija tuo esiin raporteissaan, että on edistettävä kansalaisjärjestöjen toiminta-edellytyksiä (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2011,12). Myös Suomen ihmiskaupan vastaisten toimien toiminta-ohjelmassa tuodaan etsivä työ tärkeänä työmuotona esiin uhrien tunnistamiseksi ja auttamiseksi (Sisäasianministeriö 2008, 1). Myös kolmannen sektorin muut toimijat ovat ruohonjuuritason toimijoina tärkeitä toimijoita ja avain asemassa tunnistamisen ja auttamisen prosessissa.

Etsivä työ tapahtuu monesti juuri syrjäytyneiden ihmisryhmien parissa. Etsivässä työssä kynnyksen avun saamiselle ja yhteyden luomiselle halutaan tehdä matalaksi. Etsivän työn tavoitteena on antaa tarvittavaa tukea. Työtä tehdään monesti sellaisten syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten parissa, joille asiointi viranomaisjärjestelmissä tuottaa vaikeuksia. Etsivässä työssä

voi välittää ihmiselle viestiä hänen arvostaan ja arvokkuudestaan. (Mikkonen, Kauppinen, Huovinen & Aalto 2008, 12-13.)

Asiakkaiden psykososiaalisiin tarpeisiin vastaaminen ja marginaalissa elävien ihmisten mahdollisuuksien parantaminen sosiaali- ja terveystalouden käyttämiseen ovat osa etsivää työtä. Jotkut näkevät etsivän työn myös olevan tapa minimoida haittoja asiakkaiden elämässä. (Mikkonen ym. 2008, 14.) Etsivässä työssä, niin kuin kaikessa sosiaalityössä on tärkeää olla tietoinen omista eettisistä periaatteistaan. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja ihmisen arvostaminen on työn ytimessä (Mikkonen ym. 2008, 17-19.) Etsivän työn luonteeseen ja periaatteisiin kuuluu lisäksi muun muassa varhainen puuttuminen, kohderyhmän äänen kuuluvaksi tekeminen päätöksenteossa, palvelujen turvaaminen, kontaktin luominen syrjäytymisvaarassa oleviin, palveluista tiedottaminen ja motivointi, neuvonta riskikäyttäytymisestä ja haittojen vähentämisestä, palveluohjaus sekä viranomaisten valmentaminen ymmärtämään kohdetyhmän tarpeita. (Mikkonen ym. 2008, 20.)

Etsivä työ sisältää monenlaisia työmenetelmiä kuten kontaktin luominen, palveluohjaus, motivointi, interventiot yleensä sekä ennaltaehkäisy. Sen ytimessä on ajatus viedä palveluja kohderyhmän omaan ympäristöön. (Mikkonen ym. 2008, 20-21.) Oleellista on kartoittaa kohderyhmän tarpeita. Etsivä työ saattaa olla yksi olennainen tapa kohdata seksityössä olevia, jotka syystä tai toisesta kiertävät paikkakunnalta toiselle tai eri maissa. Oleellista olisi tapaamisten säännöllisyys ja tiheys, jotta luottamus syntyy. Kontaktin syntymisen jälkeen olisi hyvä myös tarjota neuvontaa, ohjausta ja apua erilaisten asioiden ja palvelujen suhteen. Monesti tämä kohderyhmä elää hyvin eristäytyneenä ja syrjäytyneenä muusta väestöstä. Palveluiden olisi silti hyvä saavuttaa myös heidät ja heidän olisi tärkeää olla tietoisia omista oikeuksistaan. Etsivän työn avulla voidaan rohakista ihmisiä kertomaan havainnoistaan esim. ihmiskaupan suhteen. (Mikkonen ym. 2008, 23.) Se on keino tunnistaa ihmiskaupan uhreja.

Etsivä työ tähtää muutokseen niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Tasoja voidaan löytää jopa neljä. Yksilötasolla se tarkoittaa riskien tiedostamista, motivaation lisäämistä tiedon avulla sekä uskomusten ja asenteiden muuttumista. Muutos tapahtuu useasti vuorovaikutuksessa. Ihminen tarvitsee peiliä, mutta myös sitä, että yhteys omaa itseä ja omaan maailmaansa on jatkuvaa. Yhteisötasolla muutos voi tarkoittaa asenteiden, uskomusten ja tabujen muutosta ja murtumista tai yhteisön sisäisen kulttuurin ja sen normien muutosta. Laajemmalti se voi tarkoittaa poliittista muutosta, ilmapiiriin tai päättäjiin vaikuttamista. (Mikkonen ym. 2008, 26.)

4.7 Thaimaalaiset prostituoidut Suomessa ja Tanskassa

Sisäministeriön selvityksen (2007) mukaan Suomessa on arviolta 200 thai -hierontapaikkaa. Hierontapaikkojen määrä kasvaa kuitenkin vuosittain ja nykypäivän lukumäärät voivat olla jo

ihan muuta. Thai-hieromojen toiminta tapahtuu yhteiskunnan marginaalissa eikä viranomaisvalvonta ole kovinkaan paljon siihen ulottunut. Poliisin valvonta on ollut lähinnä ulkomaalaislain perusteella tapahtuvaa sekä yleistä järjestyksen valvontaa. Muissa maissa, kuten Tanskassa, on todennettu eri rikollisuuden muotojen liittyvän thai-hieromoiden toimintaan. Seksipalvelujen myynnin myöskin oletetaan muiden maiden tapaan olevan osa Suomessa toimivien thai-hieromoiden toimintaa. Vahvoja viiheitä tästä on Suomessakin poliisilla olemassa. Myöskin ihmiskauppa epäilyjä liittyy hieromoihin. Rikollisuuden paljastamisen ohella nousee naisten kotoutumiseen sekä naisten hyväksikäytön ehkäisemiseen liittyvät asiat esiin. Viranomais-toimin olisi tärkeää parantaa naisten olosuhteita ja lisätä työllistymisvaihtoehtoja. (Sisäasianministeriö 2007, 2-5,8.) Vähemmistövaltuutetun ylitarkastaja Venla Roth painottaakin muunlaisten keinojen, kuin ulkomaalaislain perusteella tapahtuvat ratsaukset, esiintulemisen tärkeyttä. Ihmiskaupan uhrien tilanne tulisi nähdä kokonaisvaltaisesti ja uhrilähtöisyyden tulisi läpileikata kaikkia viranomaistoimia. (Roth 2012, 246; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2011, 7, 24.)

Ihmiskaupan tunnistaminen ja thaimaalaisten naisten auttaminen edellyttää uhrien tilanteen kokonaisvaltaista ymmärtämistä. Auttamistyön tekijöiden, esimerkiksi etsivässä työssä, on tärkeää ymmärtää kohderyhmän kulttuuritausta. Haasteena etsivässä työssä ja ihmiskaupan tunnistamisessa on thaimaalaiseen kulttuuriin kuuluva positiivisen kuvan antaminen ulospäin. Ongelmista ei välttämättä kerrota ulkopuolisille ja itsestä halutaan antaa hyvä kuva pärjäävä-nä ihmisenä. Asioiden todellista tilaa ei siis kerrota ulkopuolisille. (Sisäministeriön selvitys 2007, 5.) Thai kulttuuriin kuuluva kiitollisuuden velka ja hierarkiset arvoasetelmat ovat myös tärkeitä tiedostettavia asioita. Nämä voivat vaikuttaa esimerkiksi siihen, että kynnys ottaa yhteyttä viranomaiseen on korkea. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2014, 62.)

Suomessa ammatillista etsivää työtä tekee Pro tukipiste. Pro tukipisteen vuonna 2009 alkanut Saphaan -työ kohdentuu thaimaalaisten naisten parissa työskentelyyn. Saphaan-työhön sisältyy etsivän työn lisäksi matalan kynnyksen tuki- ja terveystalveluja Pro-tukipisteen Helsingin yleispäivistyksissä, thai-asiakkaille kohdennetuissa Thai-päivistyksissä ja ajanvarauspalveluina. Palveluohjaus, eli asioiminen asiakkaiden kanssa muissa palveluissa ja neuvonta oikeudelliseen asemaan liittyvissä kysymyksissä, on iso osa työmuotoja. (Kauppinen 2011, 3.) Saphaan hankkeessa on noussut sosiaalityöhön liittyvät kysymykset voimakkaaimmin esille. Näitä ovat kysymykset työhön, opiskeluun, toimeentuloon sekä asumiseen ja huoltajuuteen liittyen. Lisäksi kohdatut naiset kaipasivat neuvoa ja tietoa juridisista asioista, kuten viranomais-, laki- ja rikosasioista. Myös velkojen hoitamiseen liittyvät kysymykset olivat yleisiä. Luottamuksen kasvamisen myötä naiset uskaltautuivat enemmän kertomaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioistaan. (Vuolajärvi 2011, 10.)

Saphaan hankkeen yhteydessä tehdyn haastattelututkimuksessa esille nousi naisten suomen tai englannin kielitaidon puute ja alhaisuus. Monien arkisten asioiden hoitaminen on vaikeaa

puutteellisen kielitaidon tähden. Kursseille ei pystytty osallistumaan ajan puutteen tähden. Työ vei suurimman osan ajasta. Haastateltujen naisten elämään liittyi myös monesti vahvakin riippuvuus muista ihmisistä, muun muassa aviopuolisosta. Tällainen riippuvaisen aseman tähden naiset ovat kovin haavoittuvaisia hyväksikäytölle. (Vuolajärvi 2011, 14-16.)

Thaimaalaisia naisia on kohdattu myös muissa Pohjoismaissa, esimerkiksi Tanskassa. Thaimaalaisten naisten tilanteissa on yhtäläisyyksiä. Tanskassa tehdyn thaimaalaisille prostituoiduille suunnatun tutkimuksen mukaan Tanskaan muuttaneilla thaimaalaisilla naisilla on kolmenlaisia maahantulotapoja. Turistin mukana muuttaminen, rajat ylittävien sosiaalisten verkostojen avulla muuttaminen tai välittäjien ja kaupallisten verkostojen avustuksella muuttaminen. (Lisborg 2003, 162-166.)

Tanskaan tuodaan thaimaalaisia naisia ja monet heistä pakotetaan työskentelemään prostituoituina. Kaikkia thaimaalaisia seksityöntekijöitä ei ole kuitenkaan alussa työhön pakotettu. (Lisborg 2003, 149.) Ihmiskauppaa uhrilähtöisesti tarkasteltaessa ei huomiota tule kuitenkaan liiaksi kiinnittää alkuvaiheen suostumukseen. Uhrin tosiasiallinen tilanne on tärkeä huomioida. Monet naiset eivät pääse irtautumaan prostituutiosta heidän halutessaan. Heidät sidotaan toimintaan monin eri tavoin, monin psykologisen painostamisen keinoin sekä velkaannuttamisen kautta. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014, 60-61.)

Kööpenhaminan ulkomaalaisprostituoidun toiminta on kokopäiväistä. Thai-hieromot saattavat olla auki läpi vuorokauden. Naiset ovat siis hyvin sidottuja työpaikkaansa, missä syövät ja seurustelevat toisten thaimaalaisten kanssa. Osa naisista nukkuukin hieromalaitoksissa. Naiset viettävät aikaansa toisten thaimaalaisten kanssa ja he ovat muutoinkin pyrkineet toteuttamaan mahdollisimman pitkälle thaimaalaista elämäntapaansa ja pitämään yllä tietoutta kotimaansa asioista. Tällöin he jäävät muusta yhteiskunnasta erilleen, kontaktit tanskalaisiin ovat vähäisiä. Kontaktit rajoittuvat asiakkaisiin ja mahdolliseen aviopuolisoon. Yhteiskuntaan integroituminen on siis vähäistä ja työ on joka tapauksessa ensisijainen esimerkiksi kielikurssiin nähden. Thaimaalaisen yhteiskunnan korruptoitumisen tähden naisilla on epäilevä suhtautuminen myös Tanskan viranomaisiin. Kynnys hakea viranomaisapua tai -palveluja on siis korkea. (Lisborg 2003, 153-154.)

Usein thai-hieromalaitoksen omistaa nainen. Hän saattaa organisoida toimintaa yhdessä tanskalaisen aviomiehensä kanssa. Monilla näistä naisista on itsellään seksityöstä kokemusta. Hieromalaitoksen pitäminen voi olla hyvinkin tuottoisaa, vaikkakin kasvanut kilpailu tuo omat haasteensa. Useasti thai-naiset lähettävät ansaitsemaansa rahaa kotimaahan jääneille perheen jäsenille. (Lisborg 2003, 155-156.)

Prostituutioon liittyy monenlaisia riskejä. Terveysteen vaikuttavat seikat esimerkiksi suojaamattoman seksin vuoksi, ovat yksi tekijä. Prostituoidut joutuvat myös kohtaamaan väkivaltaa. Viranomaisten pelko oleskeluluvatta olevien kohdalla on jokapäiväistä. Turistiviisumi ei oikeuta työntekoon. (Lisborg 2003, 157.) Sosiaaliset ja emotionaaliset ongelmat ja riskit nousevat kuitenkin ehkä voimakkaimmin esille. Elämää kuvastaa kapeutuneisuus, toivottomuus, yksitoikkoisuus ja eristäytyneisyys. Tilanteesta ulospääsyn mahdollisuus on huono. Työ aiheuttaa syyllisyyttä ja alemmuuden tunnetta. Naiset kokevat leimautuneensa synnillisiksi. Useat naiset eivät edes halua työskennellä prostitoituina, mutta kokevat sen jollain tavoin kohtalokseen, jota vastaan on vaikea taistella. Vaikka he unelmoivat toisenlaisesta elämästä, todellisuudessa heidän uskonsa elämän muuttumisen mahdollisuudesta on vähäinen. Monet inhoavat työtään, mutta prostituution psykologiset vaikutukset tuovat haasteita sopeutua ”tavalliseen” elämään. (Lisborg 2003, 158-159.)

Suomen ja Tanskan thaimaalaisten naisten tilanteet sekä yhteiskuntarakenteetkin ovat hyvin samankaltaisia. Erään arvion mukaan Suomessa ja Tanskassa arvioidaan olevan Skandinavian maista eniten ulkomaalaisprostituutiota. Kummassakin maassa naisten maahanmuutto on merkillä pantavaa. Maahanmuutto on siis sukupuolittunutta. Osa thaimaalaisista tulee Suomeenkin avioliittojen kautta. (Lisborg 2003, 150, 172; Sisäministeriön selvitys 2007, 1, 2.) Kuinka paljon kyse on lumeavioliitoista on vielä selvittämättä. Suomeen tuloväylät ovat Tanskan kanssa yhteneväiset. Suomessa oloajat vaihtelevat. Avioliittojen kariuduttua saatetaan ajautua prostituutioon. Osa naisista on ollut tietoisia seksin myymisestä jo alkuvaiheessa, mutta jatkossa irrottautumismahdollisuudet käytännössä ovat erittäin huonot. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 59-61.)

Suomessa esille tulleissa thaihierontapaikkojen paritusjutuissa on käynyt ilmi thaimaalaisten naisten marginaalinen asema ja huono yhteiskunta tietämys. Heillä ei ole käsitystä omasta asemastaan ja oikeuksistaan. Hieromoissa työskentelevien naisten elämä pyörii hieromon ympärillä ja on hyvin kapeutunutta. Monet jopa asuvat hieromossa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 61-62.) Kokemukset ja thaimaalaisten naisten tilanne vastaavat tanskalaisen tutkimuksen esille tulleita seikkoja.

5 Ihmiskaupan uhrien auttaminen ja auttamisjärjestelmän toiminta Suomessa

5.1 Kansallinen ihmiskaupparaportoiija

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisessa toimintasuunnitelmassa vuonna 2008 nousi esiin kansallisen ihmiskaupparaportoinnin tärkeys. Tällaisen raportoinnin tehtävää on suositeltu monissa kansainvälisissä sopimuksissa perustettavaksi. Kansalliseksi ihmiskaupparaportoinniksi valittiinkin Vähemmistövaltuutettu, joka aloitti raportointitehtävät vuonna 2009. Vähemmistövaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton toimija. Sen toiminnasta ja tehtävistä on säädetty laissa. Vähemmistövaltuutetulla on laajat tietojensaanti oikeudet, joka edesauttaa tehtävän hoitamista. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 12.) Ihmiskaupparaportoiija kerääkin tietoa eri lähteistä niin viranomaisilta kuin myös muilta toimijoilta voidaakseen arvioida ihmiskaupan vastaista toimintaa maassamme. Tuomioistuinten ratkaisut ovat esimerkiksi olleet yksi oleellinen lähdemateriaali arviointityön tekemiselle. Lisäksi tietojen saanti kansalaisjärjestöiltä on viranomaisten ohella erittäin tarpeellinen kokonaiskuvan saamiseksi. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 13, 17; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2014, 13.)

Vähemmistövaltuutetun ihmiskaupparaportoinnin tehtäviin kuuluu myös ihmiskauppaan liittyvien ilmiöiden seuraaminen ja kansainvälisten velvoitteiden toteutumisen seuraaminen. Lisäksi oleellinen osa seurantatehtävää kohdistuu kansallisen lainsäädännön toimivuuteen. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 12.) Vähemmistövaltuutettu raportoijana antaa erilaisia suosituksia ja neuvoja miten ihmiskaupan vastaista työtä tulisi kehittää. Kertomus ihmiskau-
pasta ilmestyy vuosittain. Kerran neljässä vuodessa kertomus annetaan eduskunnalle. Se sisältää ajankohtaisimman tiedon ihmiskau-
pasta ja ihmiskaupan vastaisista toimista sekä suosituksia toiminnan edistämiseksi. Kertomus ja siinä esitetyt kannanotot perustuvat tutkittuun tietoon. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 13; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2014; Roth 2014b) Ihmiskaupan vastaisten toimien uhrilähtöisyyden toteutuminen onkin keskeinen kehittämisohdotusten perusta. Uhrien asemaa ja oikeuksien toteutumisen parantaminen ja edistäminen onkin oleellista raportoinnin toiminnassa. Ihmiskaupan ennaltaehkäiseminen kuuluu myös tehtäväkenttään. Raportoinnilla on myös laajat kansainväliset yhteydet ihmiskaupan vastaisen toiminnan rintamalla. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 12-13; Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2014, 13, 17.)

Kansallinen ihmiskaupparaportoiija avustaa resurssiensa mukaan myös ihmiskaupan uhreja. Raportoiija on ollut myös aktiivinen eri tahojen kouluttamisessa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoiija 2010, 15, 21.) Neuvonta ja koulutustyö onkin ollut toimijan tehtävien keskiössä. Vähemmistövaltuutettu on osallistunut erilaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin seminaareihin. Syksyllä 2014 Vähemmistövaltuutettu järjesti yhdessä Ihmisoikeuskeskuksen kanssa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän seminaarin uusimman kertomuksensa julkaisemisen aikoihin.

Seminaarissa oli laaja joukko asiantuntijoita Suomesta, mutta myös keskeisiä toimijoita Ruotsista ja Norjasta (kt.LIITE 7). Verkostoituminen niin kotimaassa kuin kansainvälisesti on nähty tarpeelliseksi. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 21, 23.)

Kansallisen ihmiskaupparaportoinnin mandaatti on poikkeuksellisen vahva. Monet maat ovat olleetkin kiinnostuneet Suomen mallista. Suomen lisäksi ainoastaan Alankomaissa kansallinen ihmiskaupparaportoija toimii itsenäisesti ja riippumattomasti. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 12; Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 18.) Tällä asemalla on ollut oleellinen merkitys myös eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön kannalta (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 14).

5.2 Virallinen auttamisjärjestelmä

Kansainväliset sopimukset velvoittavat sopijavaltioita myöntämään ihmiskaupan uhreille apua ja erilaisia palveluja. Uhrin erityisaseman vuoksi hän voi tietyin edellytyksin olla oikeutettu jäämään maahan. (Roth 2012, 259-260.) Suomen ensimmäisessä kansallisessa ihmiskaupan vastaisessa toimintasuunnitelmassa (2005) käsiteltiin niitä periaatteita ja tapoja, joilla voidaan auttaa ihmiskaupan uhreja. Ihmiskaupan uhrien auttamista määrittäviksi tekijöiksi nousi muun muassa moniammatillisuus ja ihmisoikeusnäkökulma. Yhteistyö viranomaisten ja kolmannen sektorin välillä nähtiin tärkeänä edellytyksenä auttamistoimien toteutumisiksi. Tavoitteena kaikissa toimissa on uhrien voimaantuminen, integroituminen sekä uudelleen uhritututumisen ehkäisy. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 38-39.)

Vuonna 2006 Suomeen perustettiin kansallinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Koordinaatiovastuu oli alkuun sekä Oulun vastaanottokeskuksella lasten osalta että Joutsenon vastaanottokeskuksella aikuisten osalta. Vuoden 2012 loppu puolelta lähtien koordinaatiovastuu on Joutsenon vastaanottokeskuksella. Toimintaa ohjaavat ulkomaalaislaki (301/2004) ja laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (1269/2006). Kotouttamislain mukaan tukea annetaan henkilöille, joilla on ihmiskaupan uhrin harkinta-aika tai oleskelulupa. Myös uhritututukseen viittaavien epäilyn ja olosuhteiden perusteella voidaan arvioida avun tarve ja myöntää palveluja. Kotouttamislaissa on määritelty, että ihmiskaupan uhrin tulee saada toimeentulo, toipumista edistävää apua, sosiaali- ja terveyspalveluja, asumispalveluja, tulkkipalveluja sekä oikeudellista neuvontaa. Palvelut voidaan järjestää itse tai ostopalveluina. (Jokinen & Ollus 2014, 16t; Roth 2012, 259-260; Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 39; Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 5.)

Valtion ylläpitämään auttamisjärjestelmään pääsemisestä päätöksen tekee vastaanottokeskuksen johtaja. Esityksen johtajalle voi tehdä viranomainen, uhri itse tai joku julkisen tai yk-

sityisen palvelujen tarjoaja. Johtajan päätöksenteon tukena on moniammatillinen työryhmä. (Roth 2012, 260; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 39-40.)

Auttamisjärjestelmän toiminta on kehittynyt vuosi vuodelta. Nykyään pelkkä epäily ihmis-kaupan uhriksi joutumisesta riittää auttamisjärjestelmään ottamisen perusteeksi. Myös muu-alla kuin Suomessa uhrituneet ovat päässeet auttamisen piiriin. Auttamistoimissa ollaan myös pyritty huomiomaan entistä enemmän asiakkaiden yksilölliset tilanteet. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2013, 53.)

Auttamisjärjestelmään on vuosi vuodelta tullut enemmän aikuisia uhreja. Vuoden 2013 lopus-sa järjestelmässä oli 117 asiakasta, joista kolme oli alaikäisiä. Epäilyt uhritumisesta ovat myös vuosittain lisääntyneet. Heinäkuussa 2014 auttamisjärjestelmässä oli 77 asiakasta, joista kaksi on alaikäistä. Auttamisjärjestelmässä olevien asiakkaiden määrän lasku ei ole suora viit-taus ihmiskaupan määrälliseen laskuun. (Maahanmuuttovirasto 2013, 7 ; Maahanmuuttoviras-to 2014, 6-7; 4)

Vuonna 2012 Joutsenon vastaanottokeskuksen asiakkaista oli 65,5% työperäisen ihmiskaupan uhreja, 31% seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreja ja 3,5% olivat muuta ihmiskauppaa. (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 2.) Vuonna 2013 työperäisen ihmiskaupan uhreja oli noin 36% ja seksuaalisen hyväksikäytön uhreja 57% (Maahanmuuttovirasto 2013, 8). Vuoden 2014 uhreista 45% oli seksuaaliseen hyväksikäytön uhreja ja 51% työperäisen ihmis-kaupan uhreja. Uhreista suurin osa on naisia. (Maahanmuuttovirasto 2013, 8; Maahanmuutto-virasto 2014, Joutsenon vastaanottokeskus 2014, 7-8.)

UUOSI	EHDOTETTU	OTETTU	KIELTEISET	POISTETUT
2006	6	6	-	1
2007	3	2	-	6
2008	12	13	-	-
2009	41	17	24	10
2010	55	44	5	9
2011	64	51	15	26
2012	63	48	8	35
2013	128	56	72	47
2014	28	21	5	46
yht.	400	258	129	180

Taulukko 1: Aikuiset auttamisjärjestelmässä, Joutsenon vastaanottokeskus

1.1.2006- 30.6.2014

Ehdotetut tarkoittaa, että tapausta tutkitaan ja selvitetään. Poistetut tarkoittaa, jos henkilö on poistunut maasta, ei tarvitse enää auttamisjärjestelmää tai on saanut oleskeluluvan. (Maahanmuuttovirasto 2014, 7.)

Auttamisjärjestelmän toimissa on edelleenkin kehittämistarpeita. Viranomaistoiminnasta puuttuvat selkeät toimintamallit uhrien tunnistamiseksi ja ohjaamiseksi avun piiriin on vaikeuttanut yhteistyötä eri kuntien kanssa. Tämä työ epäselvyyttä myös vastuunjakoon. Kuntien toimintatavat vaihtelevat ja täten myös ihmiskaupan uhrien saamat palvelut ovat hyvinkin kuntakohtaisia. Uhrit voivat siis olla hyvin epätasa-arvoisessa tilanteessa. Toiset kunnat ovat omaksuneet paremmin myös ihmiskaupan uhrien auttamisen osaksi toimintaansa. Kuitenkin selkeä ohjeistuksen ja tiedon lisäämisen tarve on tullut esille, koska viranomaiset ovat vain harvoin ohjanneet uhreja auttamisjärjestämään. Erityisesti sosiaali- ja terveysviranomaiset tarvitsevat lisäkoulutusta. Auttamisjärjestelmä on kansallisen ihmiskaupparaportoin suosituksesta panostanut kouluttamiseen, jotta tietämys toiminnasta laajenisi. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2013, 54.)

5.3 Kolmannen sektorin toimijat ja kansallinen ihmiskaupakoordinaattori

Kansalaisjärjestöt ovat merkittävä toimija ihmiskaupan vastaisessa työssä (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 13; Sisäministeriö 2013a). Suomessa on noin kymmenkunta aktiivista ihmiskaupan vastaista työtä tekevää kansalaisjärjestöä. Suomessa kansalaisjärjestöt tekevät kuitenkin ihmiskaupan vastaista työtä monesti muun toimintansa lisäksi. (Viitala 2011, 6, 77.) Suomessa onkin vain yksi ihmiskauppaan täysin keskittyvä järjestö, V.A.L.O- ei orjuudelle ry (V.A.L.O). Ihmiskaupan vastaisen työn rintamalla keskeisiä kansalaisjärjestöjä etenkin pääkaupunkiseudulla ovat muun muassa Pro tukipiste, Monika Naiset liitto ry ja Rikosuhripäivystys. Myös Samaria ry tekee ihmiskaupan vastaista työtä (Protukipiste; Monika Naiset liitto ry; RIKU; Samaria 2015).

Kansalaisjärjestöjen rooli ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa on tärkeä. Ihmiskaupparaportointi tuo esiin kansalaisjärjestöjen tarvetta ja roolia uhrien tunnistamisessa ja auttamisessa. Kansainvälisestäkin katsottuna järjestöt ja muutkin kolmannen sektorin toimijat ovat oleellisia ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 13; Sisäministeriö 2008, 1.) Sisäministeriön teettämä laaja selvitys tuo myös esiin kuinka keskeisesti eri maissa kolmannen sektorin toimijat ovat palvelun tuottajina ja ihmiskaupan uhrien auttajina. (Sisäministeriö 2013). Kansalaisjärjestöjen uhrien tunnistamistyö vaatii ammattitaitoa ja pitkäjänteisyyttä (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2013, 56). Suomessa ei monellakaan kansalaisjärjestöllä ole vielä riittävää asiantuntemusta tai kokemusta ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta ja avun piiriin ohjaamisesta. Järjestöjen kouluttaminen onkin tärkeää. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 49; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014, 37.)

Suomessa ihmiskaupan vastaista työtä tekevien kansalaisjärjestöjen toimintaan kuuluu isona osana vaikuttamistyö. Pitempään toimineita järjestöjä onkin edustettuna erilaisissa ihmis-

kauppaan liittyvissä työryhmissä. Heidän kokemustaan ja asiantuntijuutta halutaan hyödyntää päätöksenteossa. (RIKU 2015; Pro tukipiste 2015, Monika Naiset liitto ry 2015.)

Kansalaisjärjestöillä sekä muillakin kolmannen sektorin toimijoilla on mahdollisuus tavoittaa kaikkein haavoittumimmissa asemissa olevat tai pelkäävät uhrit. Järjestöjen toimintaedellytyksien tukeminen eri tavoin onkin oleellista. Erityisesti taloudellisen tuen saaminen on keskeinen tekijä järjestöjen toimintaan vaikuttava tekijä. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2014, 25, 29, 37-38, 118; Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2011, 28.)

Kolmannen sektorin tekemään etsivään työhön ja sen mahdollistamiseen on myös kiinnistetty huomiota. Etsivä työ ja neuvontatyö nähdään tarpeellisenä ja tukea tarvitsevana työmuotona. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 49, Sisäministeriö 2008, 1; Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2012, 18.) Suomessa ainoastaan Pro tukipiste tekee ammatillista etsivää työtä (Pro tukipiste 2012 & 2013). Etsivää työtä lähentelevää tavoittavaa työtä vapaaehtoistoiminnan pohjalta tekee kolmessa eri kaupungissa V.A.L.O-ei orjuudelle ry (Komonen 2015).

Kirkot ja kristilliset yhteisöt ovat myös keskeisiä ihmiskaupan vastaisia toimijoita niin ennaltaehkäisevässä työssä, tietoisuuden lisäämisessä kuin auttamistyössäkin. Muun muassa erilaisen diakoniatyön kautta voidaan kohdata myös ihmiskaupan uhreja tai riskiryhmiin kuuluvia ihmisiä. Kristilliset tahot voivat muiden ihmiskaupan vastaisen toimijoiden rinnalla myös olla muokkaamassa yhteiskunnassa vallitsevia asenteita, jotka osaltaan vaikuttavat etenkin seksuaaliseen hyväksikäyttöä ja väkivaltaa ihmiskaupassa kokeneisiin naisiin. Kirkot ja muut kristilliset tahot voivat tuoda esiin etenkin ihmisarvon tärkeyttä. (Suomen ekumeeninen neuvosto 2007) Kansainvälisesti tarkastellen monet kristilliset toimijat olkoon ne seurakuntia, kirkkoja tai järjestöjä, ovat hyvinkin aktiivisia ihmiskaupan vastaisessa toiminnassaan. Kirkot ovat vuosien ajan olleet merkityksellisiä yhteiskunnallisia toimijoita ympäri Eurooppaa. (Grönlud & Pessi 2011, 229). Verkostoituminen on keskeistä myös järjestötason tai muiden kolmannen sektorin toimijoiden parissa. Suomessa on useita ihmiskauppaan liittyviä verkostoja.

Suomessa sosiaali- ja terveysalan järjestöiden toimintaa kuvaa vaikuttaminen, vertais- ja vapaaehtoistoiminta, asiantuntijuus sekä palvelujen kehittäminen ja tarjoaminen. Järjestöillä on kokemuksensa myötä erilaista asiantuntijuutta verrattuna julkiseen sektoriin. Palveluita halutaan kehittää ja tarjota asiakaslähtöisesti. Toiminnan kehittäminen on monesti projektiluonteista, jolloin järjestöt hakevat rahoitusta muun muassa Raha-automaattiyhdistykseltä. (Särkelä 2011, 284.)

Ihmiskaupakoordinaattorin virka sai alkunsa sisäministeriön ehdotuksesta vuonna 2013. Koordinaattorin viran lisäksi ehdotettiin ihmiskaupan vastaisen ohjausryhmän perustamista sekä toiminnan koordinoimisen verkostoa. Ihmiskaupakoordinaattorin tehtävänä on seurata ja

koordinoida ihmiskaupan vastaista poikkihallinnollista toimintaa. Hänen tehtävänä on lisäksi yhtenäistää viranomaistoimintaa ja edistää ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutumista sekä kolmannen sektorin ja viranomaisien yhteistyötä. Koordinaattori aloitti työnsä kesäkuussa 2014. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014, 51-52; Sisäministeriö 2014)

5.4 Auttamistoimien kehittyminen ja auttamisen haasteet

Auttaminen voi lähteä ainoastaan uhrin tunnistamisesta. Tunnistaminen on edelleen haasteellista. Tunnistaminen ja avun piiriin ohjautuminen on koettu haastavaksi kaikkialla maailmassa (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014, 28). Tunnistamisen vaikeuteen on liitettävissä monenlaisia syitä. Ensinnäkin ihmiskaupan piiloinen luonne siihen liittyvän rikollisen toiminnan tähden. Rikoksen tekijät ja sekä uhrin haluavat pysyä viranomaisilta piilossa. Uhrien tietämättömyys omista oikeuksistaan ja todellisesta tilanteestaan, hänen riippuvainen asemansa tekijästä sekä monenlaiset tunteet, kuten pelko ja häpeä saavat hänet pysymään piilossa. Uhrit ovat saattaneet myös itse osallistua rikolliseen toimintaan, jolloin pelko paljastumisesta tai maasta karkoituksesta on voimakas. Voi myös olla niin, että uhrin ei tiedä olevansa ihmiskaupan uhreja, tai eivät ainakaan halua omaksua uhrin identiteettiä. Uhrit ovat useimmiten eristyksissä ja heidän elämäänsä leimaa kontaktien puute. Ihmiskauppaan liittyy olennaisesti myös uhrien pelottelu ja uhkaileminen, joka estää yhteydenottoa auttajatahoihin. Tekijöiden tuttuus on myös yksi tekijä. Tekijät voivat olla uhrin omaisia, tuttavallisia tai ystäviä. (Roth 2013a; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 9.)

Tunnistamista saattaa vaikeuttaa myös esimerkiksi viranomaisien ennakkokäsitykset (Biaudet 2013, 6). Stereotyyppinen kuva uhrista tai ihmiskaupparikoksesta voi johtaa tulkintoihin, joissa ei ole riittävästi huomioitu uhrin olosuhteita ja elämäntilannetta. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014, 42.) Vähemmistövaltuutetun ylitarkastajana toimiva oikeustieteen tohtori Venla Roth on todennut esityksissään sen löytämistä, mitä etsitään (Roth 2014 seminaariesitys).

Auttamisen haasteellisuuteen Suomessa liittyy myös auttamistoiminnan viranomaispainotteisuus. Uhrien auttamisjärjestelmä on viranomaisien ylläpitämä. Uhrit saattavat aiempien kokemustensa tähden pelätä tai epäillä viranomaisia. Uhrit voivat epäillä viranomaisien auttamishalua. He voivat pelätä, ettei heidän kokemuksiaan oteta todesta tai heitä syytetään siitä mitä heille on tapahtunut. Monilla uhreilla on taustalla huonoja kokemuksia viranomaisien toiminnasta. Avun hakeminen ei ole uhrin näkökulmasta riskitöntä. (Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2014, 28-29.)

Ihmiskaupan uhrien auttaminen vaatii paljon erilaisia toimia ja edellyttää eri toimijoiden yhteistyötä. Auttamisen onnistuminen edellyttää toimivaa yhteistyötä niin kansallisella kuin

kansainvälisellä tasolla. Järjestöjen ja auttamisjärjestelmän erilaiset tavoitteet uhrien auttamisessa saaattavat hankaloittaa jossain määrin yhteistyötä. Tällä on omat vaikutuksensa tietenkin myös uhriin. (Kansallinen Ihmiskaupparaportti 2014, 28.)

Ihmiskaupan uhrien palvelujen kysyntään puuttuminen on eräs keino ennaltaehkäistä ihmiskauppaa. Kysynnän vähenemiseksi voidaan siis vaikuttaa muun muassa lainsäädännön keinoin. (Kansallinen Ihmiskaupparaportti 2013, 37.) Ihmiskaupan ehkäiseminen on kansallisen ihmiskaupparaportin mukaa laiminlyödyin osa-alue. Toiminta on vielä hajanaista. (Kansallinen Ihmiskaupparaportti 2013, 70).

Kansalaisjärjestöjen ihmiskaupan vastaiseen työhön haastetta tuo projektiluonteinen rahoitus. (Kansallinen Ihmiskaupparaportti 2013, 56, 71). Yleisesti ottaen ihmiskaupan vastaiseen toimintaan ei Suomessa ole eri toimijoissa suunnattu riittävästi resursseja (Kansallinen Ihmiskaupparaportti 2013, 71).

Eräs yleinen syy ihmiskaupan tunnistamattomuuteen liittyy myös yhteiskunnassa vallitsevat ajatusmallit ja ennakkoluulot. Koska kuka tahansa kansalainen voisi olla mahdollinen tunnistaaja, on oleellista myös nostaa yhteiskunnassa vallitsevat käsitykset erääksi auttamiseen vaikuttavaksi tekijäksi. Prostituoituihin ja prostituutioon liittyvät käsitykset tai ihmiskaupan uhriin liittyvät stereotyyppit voivat estää uhrien avun saamista. (Biadet 2013, 6; Roth 2012, 267.) Myös naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamattomuus voi olla osasyynä, ettei seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa tunnisteta (Roth 2012, 269).

Ihmiskaupan uhrien tunnistamattomuuden ongelma liittyy myös olemassa olevaan lainsäädäntöön. Vaikka ihmiskauppa etenisi rikosprosessiin sitä ei siitä huolimatta välttämättä tunnisteta. Syynä voi olla ihmiskaupan määritelmän moniselitteisyys ja liian vähäinen ymmärrys mitä ihmiskauppa oikeastaan on. Monesti tutkintaa tehdään paritus tai (kiskonnan tapaisena) työsyrintäjä. (Roth 2012, 263-264; Roth 2013a.)

Kansallinen ihmiskaupparaportti tuo esille kansalaisjärjestöjen merkittävää roolia ihmiskaupan vastaisessa työssä. Hän myöskin tuo esiin huolensa projektiluonteisesta rahoituksesta, joita järjestöille annetaan (Ihmiskaupparaportti 2013, 56). Myöskin rahoituksen vähäisyys huolestaa ihmiskaupan vastaiseen työhön tulisikin antaa riittävästi ja nykyistä enemmän resursseja. (Kansallinen ihmiskaupparaportti 2013, 71; Kansallinen Ihmiskaupparaportti 2011, 31.) Rahoitukseen ja resursseihin liittyvät ongelmat ovatkin järjestöjen haasteena strategioiden laadinnassa.

Pro tukipisteen IKV järjestökyselyn raportin (Pro tukipiste 2013) mukaan uhrilähtöisyys toteutuu Suomessa heikoimmin muun muassa uhrien tunnistamisessa ja rikosprosessissa. Kysely oli suunnattu kymmenelle järjestölle, jotka tekevät ikv työtä. Riikka Viitalan pro -gradussa

(2011) tulee ilmi samantyyllisiä tuloksia (Viitala 2011). Uhrien tunnistaminen on haasteellista ja siinä on parannettavaa. Kansallinen ihmiskauppa raportoija on tuonut samanlaista viestiä (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 5; Biaudet 2010, 3). Ihmiskaupasta ei ole vielä riittävästi tietoa ja yhteistyön ja muiden toimintatapojen on vielä kehityttävä (Pro tukipiste 2013, 8).

Suomalainen ihmiskauppaan liittyvä tutkimus on ollut pitkälti oikeustieteellisesti painottunutta. Viitalan (2011) pro gradu on sosiaalitieteellinen. Sen pohjalta saa tietoa kansalaisjärjestöjen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta. Tutkimus on suomalainen, joten se antaa tärkeää tietoa miten ihmiskaupan vastainen järjestötoiminta on järjestetty Suomessa. Tästä tutkimuksesta selviää, että Suomessa on tarvetta kansalaisjärjestöille, jotka keskittyisivät nimenomaan ihmiskaupan vastaiseen toimintaan. Tällöin kaikki järjestön resurssit menevät yhden asian hyväksi. (Viitala 2011, 6, 77.)

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta (HE266/2014) tuodaan esille uhrien tunnistamisen tärkeys edellytyksenä uhrin avun saamiselle. Auttamistoimet eivät voi käynnistyä ilman uhrin tunnistamista. Tunnistamistyötä voivat tehdä niin viranomaiset, järjestöt kuin muutkin toimijat. Tunnistaminen voi olla monivaiheista ja toimijoiden keskinäisellä yhteistyöllä on merkitystä. Tunnistaminen voi toteutua osana järjestöjen matalan kynnyksen neuvonta- ja tukipalveluita. Etsivä työ on myös eräs väylä ja keino tunnistaa uhreja. Järjestöjen keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö viranomaisten kanssa on erityisen tärkeää. Yhteistyön merkitys uhrien tunnistamiseksi korostuu etenkin niissä tilanteissa, joissa henkilö ei halua tehdä yhteistyötä viranomaisten kanssa. Kolmannen sektorien erityinen rooli tulee esiin sellaisten uhrien tilanteissa, jotka ovat haluttomia tai pelkäävät viranomaisia ja viranomaiseen yhteyden ottamisen seurauksia. (HE266/2014.)

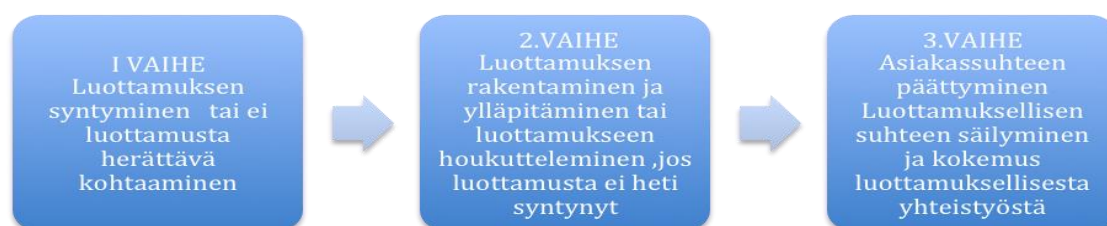
5.5 Etsivä työ

Viranomaiset ja kansalaisjärjestöt tarvitsevat erityistä osaamista työskennellessään ihmiskaupan uhrien kanssa, jotta he pystyvät voittamaan uhrin luottamuksen ja palauttamaan hänen elämänhalunsa. Uhrit tarvitsevat tukea ja käytännön apua saadakseen elämänsä hallintaan. Toivon vieminen ja ylläpitäminen on oleellinen osa auttamistyötä. (Biaudet 2013, 5.) Uhrien tunnistaminen on kaiken lähtökohta.

Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen ei tapahdu hetkessä, vaan se on pitempikestoinen prosessi (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2011, 28). Seksuaalisesti hyväksikäytettyjä uhreja on haasteellista löytää. Seksipalvelujen myyminen tapahtuu yhteiskunnan marginaalissa. (Kansallinen Ihmiskaupparaportoija 2010, 9.) Luottamuksen syntyminen on oleellinen tekijä uhrien tunnistamisessa. Uhri ei tiedä keneen hän voi luottaa. Monia uhreja on peloteltu viranomaisil-

la. Koska uhreja on harhautettu ja huijattu he saattavat epäillä kaikkien motiiveja. Heidän on vaikea luottaa omaankaan arvostelukykyynsä kokemansa jälkeen. Luottamuksen rakentaminen vie aikaa. Johdonmukaisuus on oleellista auttamistoimissa. (Lehelmä 2013.) Onnistunut tunnistaminen edellyttää myös sitä, että uhri ymmärtää olevansa ihmiskaupan uhri ja on valmis auttamisprosessiin (Roth 2015).

Luottamus on tärkeä tekijä ihmisten auttamisessa. Asiakkaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ei ole mahdollista ilman luottamusta. Luottamuksen syntyminen on kuitenkin prosessi. Luottamuksen syntymiseen vaikuttavat yksilölliset tekijät. Joidenkin on helpompi luottaa kuin toisten. Aiemmat kokemukset ja persoonallisuus vaikuttavat myös luottamiskykyyn. Luottamuksen syntyminen on myös tilannesidonnaista. Usein ensivaikutelmalla on iso merkitys. (Raatikainen 2014, 56,57, 69-71.) Etsivässä työssä tulee kiinnittää erityistä huomiota luottamuksen syntymistä edistäviin seikkoihin. Sosiaalityön eettisten ohjeet opastavat etsivän työn tekijöitä (Raatikainen 2014, 57; Talentia 2013,12-14).

Kuva 2: Luottamus asiakassuhteen kolmessa päävaiheessa Raatikaisen mukaan

Vaikuttamalla uhrien käsityksiin itsestään, tulevaisuudesta ja toisenlaisen elämän mahdollisuudesta, voidaan voimaannuttaa heitä irtautumaan hyväksikäytöstä ja ihmiskaupasta. Vaikka ihmiskauppa ilmiönä perustuu harhautukseen, toisen alistamiseen ja pakottamiseen, voidaan uhrin itsetuntoa ja omakuvaa vahvistaa positiivisempaan suuntaan. Uudenlaisen ajattelumaa ilman sisäistämisen kautta irtautuminen ihmiskaupasta voi uhrin ajattelussa tulla mahdollisuudeksi. Auttamisprosessissa on oleellista, että uhri on suostuvainen ottamaan apua vastaan. Uhrin on tehtävä valintoja. (Kiiskinen, Vehko, Matikainen, Natunen & Aromaa 2008, 13, 19.)

Etsivä työ on yksi keskeisimmistä menetelmistä ihmiskaupan uhrien tavoittamisessa ja tunnistamisessa. Etsivän työn aseman vahvistaminen ja etsivää työtä tekevän ammattihenkilöstön valmiuksien parantaminen erityisesti ihmiskaupan alueella vaatii panostusta sekä ihmiskau-

pan vastaista työtä tekevien viranomaisten, projektirahoituksen että ammatillisen ja muun koulutuksen osalta. (Sisäasiainministeriö: Ihmiskaupan vastainen tarkennettu toimintasuunnitelma 2008,4-5.) Kuten aiemmin tässä työssä on jo todettu, samaan ajatukseen yhtyy myös Kansallinen ihmiskaupparaportoiija, joka raporteissaan (2010-2014) peräänkuuluttaa kolmannelle sektorille riittäviä resursseja työn tekemiseen.

Etsivän työn kautta voidaan puuttua jo varhaisessa vaiheessa syrjäytymiseen ja erilaiseen riskikäyttäytymiseen. Etsivää työtä tehdään asiakkalle tutussa ympäristössä, joka onkin etsivän työn vahvuus. Seksipalveluja myyvien tuen tarve on laajaa ja heidän liikkuvuutensa paikkakunnalta tai maasta toiseen on suurta. Prostituutioon liittyvä sosiaalinen stigma on syrjäytymiseen liittyvä riskitekijä. Etsivää työtä voidaan tehdä muun muassa kaduilla, baareissa, seksikaupoissa, thai -hieromoissa sekä internetissä. Etsivän työn kautta voidaan löytää palveluiden ulkopuolelle jääviä ryhmiä, joita on vaikea muutoin tavoittaa. (Pro tukipiste toimintakertomus 2013, 9,12; Protukipiste 2012, 8).

Vähemmistövaltuutetun ylitarkastajan Venla Rothin mukaan ihmiskaupan vastaisessa työssä tarvitaan monenlaisia toimijoita. Eri tahot tekevät työtä oman ideologiansa mukaan ja omista lähtökohdistaan käsin. Koska uhrien taustat, tarpeet ja tilanteet ovat erilaisia, on toimijoidenkin moninaisuus hyvä asia. Jollakin taholla voikin olla osaamista auttaa uhreja juuri tietyissä uhrin elämään liittyvissä erityiskysymyksissä. Ihmiskaupan uhri voi kokea tarvitsevansa sosiaali- ja terveystalvelujen lisäksi muutakin apua. Roth mainitsee esimerkkinä uhrin, joiden taustalla on hengellisyyteen liittyviä erityistilanteita. Tällainen voi olla esimerkiksi juju-kuvio Nigerianlaisten naisten kohdalla. Euroopassa ja Suomessa on tavattu nigerialaisia kristittyjä naisia, joiden elämässä myös voodoo on voimakkaana ilmiönä kytköksissä heidän elämäntilanteeseensa. (Roth 2015; Roth 2012, 259.)

6 Vapaaehtoistyö ja johtaminen

6.1 Vapaaehtoistyön määritelmä ja merkitys

Vapaaehtoistyö on monimuotoinen ilmiö, jota voidaan tarkastella eri näkökulmista. Vapaaehtoistytöä voidaan myöskin määritellä eri tavoin. Vapaaehtoistytöhön liittyen voidaan löytää kolme erilaista paradigmaa. Perinteisen paradigman pohjalta vapaaehtoistyö nähdään palvelutyönä, jossa erityisesti altruistiset motivaatiot toimivat toimintaan lähtemisen innoittajina. Motiivit toimintaan lähtemiselle ovat kuitenkin hyvin moninaiset. Tällainen vapaaehtoistyö kohdentuu usein hyvinvointiin ja sosiaalisen tuen antamiseen. Vapaaehtoistytöntekijöiden roolit ovat rajatut, heidät rekrytoidaan tiettyihin tehtäviin, joihin he saavat myös koulutuksen. Toiminta on usein ammattilaisten organisoimaa, jolloin vapaaehtoistytöntekijöiden panos nähdään lisäresurssina. (Pessi & Oravasaari 2010, 10.) Useat eurooppalaiset raportit vapaaehtoistytöstä perustuvat juuri perinteiseen näkemykseen vapaaehtoistytöstä. Vapaaehtoistyö voidaan tarkastella myös kahden muun paradigman kautta, joita ovat ovat hyödyllisen vapaaajan paradigma sekä kansalaisyhteiskunta- paradigma. Nämä näkökulmat avaavatkin vapaaehtoisuudesta eri puolia. (Pessi & Oravasaari 2010, 10-11.)

Yleisimmin vapaaehtoistytötä/-toimintaa määritellään perinteisen vapaaehtoisuuden ja palkattomuuden käsitteiden kautta. Tämä klassisen vapaaehtoistoiminnan määritelmä on esimerkiksi vuoden 2008 Euroopan Parlamentin mietinnön pohjalla, kun mietinnössä todetaan, että vapaaehtoistytötä ei tehdä taloudellista korvausta vastaan ja sitä tehdään vapaasta tahdosta käsin. Lisäksi mietinnössä sisällytetään määritelmään vapaaehtoistytön hyödyllisyys perheen ulkopuolisten tahojen näkökulmasta sekä toiminnan avoimuus- kaikki voivat osallistua. (Yeung 2002, 11; Pessi & Oravasaari 2010, 9.)

Klassinen vapaaehtoistytön määritelmä tulee myös esiin useista suomalaisista tutkimuksista tai eri toimijoiden määritelmistä. Vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota Suomessa paljon tutkineet Nylund & Yeung (2005) määrittelevät vapaaehtoistoiminnan palkattomaksi, vapaasta tahdosta kumpuavaksi yleishyödylliseksi toiminnaksi, joka on useimmiten organisoitunut jonkin tahon avustuksella (Nylund & Yeung 2005, 15). Tutkimuksessaan (1999) Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistytöntekijöistä Anne Birgitta Yeung määritti vapaaehtoistytön palkattomaksi, vapaaehtoisesti tehtäväksi työnluoteiseksi toiminnaksi (Yeung 1999, 21). Yksi vapaaehtoistytötä tekevä taho, Suomen Punainen Risti, määrittelee vapaaehtoistytön myös klassisen näkemyksen mukaan- omasta halusta lähteväksi, palkattomaksi toiminnaksi, jota tehdään yhteisön hyväksi (Suomen Punainen Risti 2005, 6-7).

Vaikka vapaaehtoistoiminta on jo lähtökohtaisesti maksutonta, sen organisointiin ja infrastruktuuriin, vapaaehtoisten rekrytointiin, ohjaukseen, koulutukseen ja jaksamisesta huolehtimiseen tarvitaan ammatillista työpanosta ja rahaa. (Pessi & Oravasaari 2010, 5.) Vapaaeh-

toistoiminnan tulee olla organisoitua, pitkäjänteistä ja luotettavaa. Tarpeiden kartoittaminen, toiminnan suunnittelu, vapaaehtoisten rekrytointi, vastaanotto, perehdytys, koulutus, huolto, työnohjaus ja palkitseminen sekä erilaisten toimintamahdollisuuksien kehittäminen ovat tärkeitä vapaaehtoistoiminnassa huomioitavia tehtäviä. Motivointia, virkistystä ja arviointia ei voida myöskään unohtaa. (Suomen Punainen Risti 2005, 7.) Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistyön periaatteena on, että apua annetaan avun saajan ehdoin ja että avun tarve otetaan vakavasti. Ei siis saa luvata enempää kuin voidaan antaa, eikä avun saajan puolesta saa toimia ilman lupaa. Avunsaajan itsenäisyyttä ja itsemäärämisoikeutta on kunnioitettava. (Suomen Punainen Risti 2005, 8.) Tällaiset periaatteet ovat oleellisia minkä tahon toiminnassa tahansa.

Vapaaehtoistyön merkitystä on haluttu tuoda aika ajoin esiin niin Euroopassa kuin muuallakin maailmalla. Vuoden 2008 Euroopan parlamentin mietinnössä vapaaehtoistyöstä tämä vapaaehtoistyön merkityksellisyys ja arvostus tulee hyvin esiin. Vapaaehtoistyön nähdään edistävän taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Mietinnössä todetaan vapaaehtoistyön osallistavan kansalaisia kehittämiseen ja siten sen rooli nähdään tärkeänä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan edistämisessä. Vapaaehtoistyön rahoituksen tulee mietinnön pohjalta olla kestävää ja vapaaehtoistyötä tulee muutoinkin edistää eri tavoin. (Pessi & Oravasaari 2010, 8-9.)

Vapaaehtoistoiminnalla voi olla merkitystä hyvin laajasti yhteiskunnassa. Vaikuttavuus ja merkitys näkyy muun muassa kehityksen edistämisessä. Vapaaehtoistoiminta edistää mm. talouskasvua. Muita vaikutuksia ovat turvallisemmat ja vahvemmat yhteisöt, sosiaalinen inkluusio/ yhteisöllisyys, elämänlaatu, terveys ja onnellisuus sekä elämänmittainen oppiminen. (Pessi & Oravasaari 2010, 162.) Vapaaehtoistoiminta edistää sosiaalista pääomaa monestakin näkökulmasta. Sosiaaliseen pääomaan kuuluu luottamus, vastavuoroisuus ja sosiaaliset verkostot. Sosiaalinen pääoma vahvistuu vapaaehtoistoiminnan myötä niin toimijoiden itsensä, järjestöjen, palveluiden käyttäjien ja myös yhteiskunnan näkökulmasta laajemminkin. (Pessi & Oravasaari 2010, 163).

Yhteiskunnassamme on monia vapaaehtoistyötä tekeviä tahoja. Eri sosiaali- ja terveysalan järjestöjen lisäksi myös luterilainen kirkko ja monet muut kristilliset seurakunnat tekevät vapaaehtoistyötä ja diakoniaa. Seurakuntien vapaaehtoistyöhön liittyy monesti ajatus lähimmäisavusta. Järjestöjen ja seurakuntien vapaaehtoistoiminta on ns.kolmannen sektorin toimintaa. (Möttönen & Niemelä 2005, 69.)

Kansalaisjärjestöillä ja muilla kolmannen sektorin toimijoilla on monia erilaisia rooleja. Kansalaisjärjestöjen rooli on toivon tuojan ja ylläpitäjän rooli. Järjestöillä voi olla myös identiteetin ylläpitäjän rooli. Toiminnan kautta siihen osallistuvat ihmiset kokevat mielekkyyttä ja voivat olla suhteessa toisiin. Monesti kansalaisjärjestöjen piirissä syntyy myös uudenlaisia in-

novaatiota, sillä järjestöt haluavat kehittää jatkuvasti toimintaansa. (Möttönen & Niemelä 2005, 67-78.)

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa foorumin myös osallisuudelle (Mönkkönen 2005, 277). Mielekäs työ ja toiminta on parhaimmillaan hyvin voimaannuttavaa ja sosiaalisesti palkitsevaa. Toiminnan ideaan liittyy unelma, suunnitelma ja motivaatio. Jokainen tarvitsee toiminnallisia haasteita, jotka hän on itse saanut määritellä. Toiminnan määritelmä on tärkeä erottaa tekemisestä tai käyttäytymisestä. Toiminta määritelmänä tarkoittaa ihmisen tekemiä valintoja ja hänen kantamaansa vastuuta omista valinnoistaan. Mielenkiintoinen on myöskin tahdon määritelmä erotuksena haluamiseen. Tahtominen ylittää halun, koska tahtoessaan jotain ihminen on itsenäisesti asettanut itselleen tiettyjä tavoitteita. Ilman yhteisöä tai yhteisiä tehtäviä tahto voi hiipua. Toiminnalle tulee siis olla olemassa niin sisäiset kuin ulkoisetkin edellytykset. Yksilön toiminnalla on siis nähtävissä voimakas kytkös sosiaaliseen ympäristöön. Toiminta ei synny tyhjiössä, vaan jossain sosiaalisessa kontekstissa. (Mönkkönen 2005, 281-284.)

Vapaaehtoistoiminta ja ammattitoiminta ei ehkä nykyaikana ole enää niin selkeästi erotettavissa toisistaan. Vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen toiminta voivat mennä käytännön toiminnassa ristikkäin. Vapaaehtoistoiminta voi nimittäin olla myös osa ammatillista kehittämistä. Ammatilliseen asiakastyöhön on taas tullut subjektiivisuuden painotuksia objektiivisuuden rinnalle sekä vertaisuuteen liittyviä elementtejä. Asiantuntijuuteen liittyvää valtaa ”tietää” tai määritellä /luokitella halutaan tietoisestikin muuttaa kohti dialogisempaa kohtaamista. Kuitenkin erotuksen tekemiseksi ja hahmottamiseksi maallikosta tai ammattilaisesta puhuttaessa voidaan viitata jonkinlaiseen position tai lähestymistavan (tai roolin) erilaisuuteen, ”erilaisiin linssihin”, joilla nämä henkilöt katsovat asiakasta ja asiakkaan tilannetta tai erilaista toimintatapaa asiakassuhteessa. (Mönkkönen 2005, 286-289.)

Vapaaehtoistoiminnan läheneminen ammatillisuuden kanssa on osittain kasvaneen kilpailutuksen tulosta. Palvelujen kilpailuttaminen on vaikuttanut toimintojen ammatillisen käsitteellistämisen lisääntymisen lisäksi liike-elämän periaatteiden ja ajattelutavan rantautumiseen myös vapaaehtoistyön kentälle. Kilpailutuksen myötä esim. järjestöjen ajattelu- ja toimintatapa on muuttunut tavoitteellisemmaksi ja suunnitelmallisemmaksi. Myöskin tulosten arviointi ja systeemaattinen tiedonkeruu ovat osa tätä maailmanlaajuistakin kehitystä. Arvioinnin kautta voidaan tuoda esille oman toiminnan merkitystä. Näin voidaan näkyä ja menestyä ”markkinoilla”, tulla valituksi palvelujen tuottajaksi. Vapaaehtoistyönkin vaarana voi tämän voimakkaan tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden painottamisen myötä olla ”produktiivinen hulluus”. Sen myötä toiminnasta voi kadota jotain oleellista. (Mönkkönen 2005, 289-291.)

Asiantuntijakeskeinen määrittelyvalta voi myös kaventaa asiakkaan toimijuutta ellei tietoisesti mietitä puhumisen tapoja ja anneta myös asiakkaalle tilaa toimia omassa elämässään. Ihmiselle merkittävät asiat syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja sen tähden myös puheella on iso merkitys. Kompetenssi syntyy vuorovaikutuksessa. Muilla ihmisillä ja sosiaalisella kontekstilla on siis iso rooli yksilön kehittymisen ja oppimisen kannalta. L.S Vygotski esitti mielenkiintoisen ajatuksen ihmisen toiminnan muutoksen tapahtumisesta ensin sosiaalisella tasolla ja vasta sitten yksilön sisäisenä toimintana. Oleellista onkin siis tarkastella yksilön, olkoon asiakas tai vaikka vapaaehtoistoimintaan lähtenyt henkilö, toimintaa vuorovaikutuksen näkökulmasta. (Mönkkönen 2005, 291-292, 294.)

6.2 Vapaaehtoistyön motivaatiot

Vapaaehtoistyön tutkimus on muotoutunut 1990 -luvulla, kolmannen sektorin kansainvälisen tutkimuksen nousukautena. Seurakunnissa tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa on tutkittu Englannissa ja Yhdysvalloissa. Anne Birgitta Yeung (1999) tutki vapaaehtoisten innostumista lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan. Hänen tutkimuskohteensa oli Pelastusarmeijan vapaaehtoiskampanja vuodelta 1998. (Yeung 1999, 7, 15.) Ensimmäinen kattava tutkimus suomalaisten asenteista ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan tehtiin kuitenkin vuonna 2002. Tutkimuksessa haluttiin saada esiin ruohojuuritason toimijoiden näkemyksiä. (Yeung 2002, 8.) Väitöskirjassaan Henrietta Grönlund on tutkinut vapaaehtoistyön roolia arvojen näkökulmasta. Vapaaehtoistyö onkin tämän tutkimuksen mukaan merkittävä kanava ja foorumi arvojen etsimiseen ja toteuttamiseen. Myös identiteetin etsiminen on yleistä vapaaehtoistoiminnan motivaatioperusta. (Grönlund 2012, 8-9.)

Motivaatio-käsite tulee latinan sanasta *movere*. Se tarkoittaa liikkumista tai liikuttamista. Tähän liikkeeseen liittyy myös voimakkuus, joka määrittyy siitä käsin kuinka paljon ja palavasti jotakin halutaan saavuttaa. Motivaatioon liitetään myös tavoitteellisuus, koska liike on ohjautuu johonkin suuntaan. (Carlsson & Forssell 2012, 166.) Motiiveja ja motivaatiota on tutkittu eri tieteenaloilla. Psykologiassa motiiveilla tarkoitetaan sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, jotka saavat ihmiset toimimaan. Motivaation ulkoisia tekijöitä voivat olla erilaiset palkkiot ja kannusteet. Sisäisiin motivaatiotekijöihin kuuluvat unelmat, missio, sisäiset vahvuudet ja arvot. Motivaatioista on tehty ajan saatossa monenlaisia erilaisia teorioita. Teorioiden taustalla vaikuttaa ihmiskuva. (Yeung 2005, 84; Carlsson & Forssell 2012, 166-167.)

M. Fordin käsitys motivaatiosta on hyödyllinen vapaaehtoistyön näkökulmasta. Hänen mukaan useat päämäärät voivat ohjata käyttäytymistä samanaikaisesti. Lisäksi Fordin motivaatioteorian sisältämä ajatus siitä, että motivaatioon sisältyy myös ympäristö ja yksilön suhde siihen, auttaa hahmottamaan motivaatiota vapaaehtoistyön kentällä. (Yeung 2005, 86-87.) Yeungin (2005) näkemys on Fordin näkemystä laajempi ajallisen perspektiivin huomioimisessa.

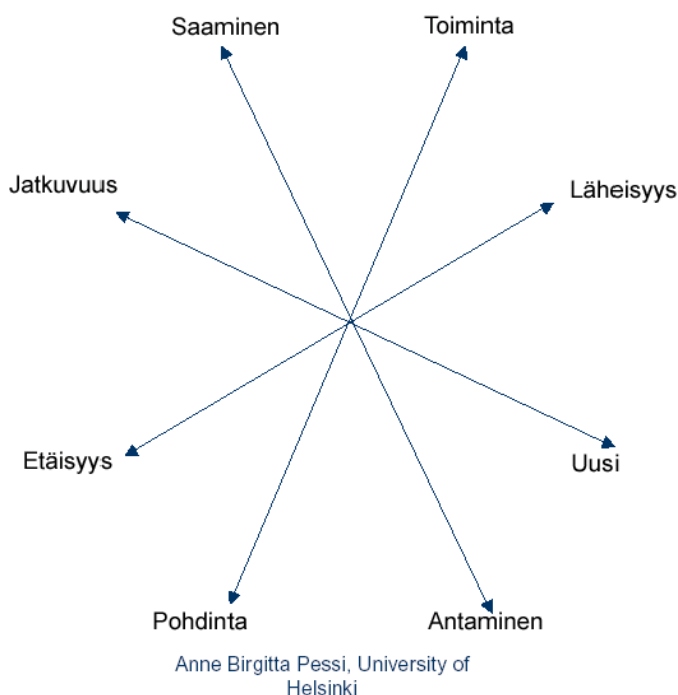
Yeungin mukaan motivaatiota tutkittaessa aikaperspektiivi menneisyys-nykyisyys-tulevaisuus on huomioitava kokonaan. Hänen ajattelussaan myöskin motivaatio ja sitoutuminen ovat hyvin lähellä toisiaan ja erottamattomat. Motivaatiota ei siis voi ymmärtää ilman ymmärrystä sitoutumisesta. Motivaation moninaisuuden tähden sitä on tutkittava laajasta näkökulmasta. (Yeung 2005, 87, 92.)

Useimmiten vapaaehtoistoiminnan motiiveja on kuvattu altruismin ja egoismin jonkinlaisena sekoituksena tai sisäkkäisyytenä. Kun tutkitaan yksilön kokemuksia ja merkityksiä, on aineistolähtöinen ote tärkeä. Fenomenologisen otteen kautta voidaan motivaatiota lähestyä kokonaisvaltaisesti. (Yeung 2005, 89.) Deskriptiivinen fenomenologia tutkii kokemuksia ja merkityksiä mahdollisimman vapaana kaikista ennakko-oletuksista. Tällainen ote soveltuu hyvin myös vapaaehtoistoiminnan empiiriseen tutkimiseen. (Yeung 2005, 90.) Fenomenologinen psykologia on kiinnostunut yksilön subjektiivisesta kokemuksesta (Yeung 2005, 91).

Altruismia Suomessa on tutkittu muun muassa liittyen Suomen evankelisen -luterilaisen kirkon toimintaan. Tutkimuksessa haluttiin selvittää miten antaminen näyttäytyy kirkon toiminnassa (Saari, Kainulainen & Yeung 2005). Toisen altruismiin liittyvän suomalaisessa kontekstissa tehdyn tutkimuksen avulla haluttiin selvittää yksilöiden ja ryhmien altruismia sekä sen kytköksiä laajempaan yhteiskunnassa vaikuttavaan yhteisvastuuseen. (Pessi & Saari 2008, 15). Nämä tutkimukset laajentavat entisestään ymmärrystä ihmisen käyttäytymisestä ja sen taustalla vaikuttavista tekijöistä. Yksilön toimintaa onkin hyvä tarkastella myös laajemman, yhteiskunnallisen viitekehyksen kautta.

6.3 Vapaaehtoisuuden motivaation timanttimalli

Anne Birgitta Yeung (myöhemmin Pessi) on luonut vapaaehtoistoiminnan motivaatioiden tutkimisen tueksi ns. timanttimallin (kuva 2). Timanttimallin avulla voidaan tutkia kokonaisvaltaisesti vapaaehtoistyön motivaatiota sekä sitoutumista. Mallin avulla voidaan ymmärtää vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota heidän omista kokemuksistaan ja toiminnastaan käsin. Se pyrkii siis tuomaan esiin yksilöllisiä merkityseroja. (Yeung 2005, 105.) Malli on kehitetty Suomen evankelisluterilaisen kirkon tai sen kirkollisten yhdistysten vapaaehtoisten teemahaastattelujen pohjalta. Aineistosta löytyi 767 erilaista motivaation merkistysyksikköä, joiden pohjalta mallinnus syntyi. (Yeung 2005, 106.)

Kuva 3: Vapaaehtoismotivaation timanttimalli (Yeung 2005, 107.)

Timanttimallassa on neljä motivaation ulottuvuutta. Näitä ulottuvuuksia ovat saaminen ja antaminen, jatkuvuus ja uuden etsintä, etäisyys ja läheisyys sekä pohdinta ja toiminta. Oikean puoleiset nuolet kuvaavat vapaaehtoistoimijan ulospäin (pois itsestä) suuntautuneisuutta: sosiaalisuutta, toimintoja, uusia sisältöjä sekä toisille antamista. Vasemman puoleiset nuolet kuvaavat elementtejä, jotka ovat enemmän kohdentuneet vapaaehtoistoimijaan itseensä: sisäistä pohdiskelua, etäisyyttä muista ihmisistä, tuttuuden jatkumista sekä itselle saamista. (Yeung 2005, 107-108; Yeung 2004, 96-97.) Motivaation eri elementit (767 kappaletta) ovat myös keskenään vuorovaikutuksessa. Mallin kautta näitä eri janojen välisiä yhteyksiä voidaan kuvantaa. Malli mahdollistaa myös yksittäisen vapaaehtoistoimijan motivaatiokartan tekemisen. (Yeung 2005, 107-109, 120-121.)

Timanttimalli sisältää myös 47 erilaista vapaaehtoismotivaation teemaa. Teematkin voidaan jakaa eri ulottuvuuksille. Näitä ulottuvuuksia ja myös teemoja kuvataan seuraavaksi tarkemmin. Saamisella tarkoitetaan timanttimallassa niitä tekijöitä, joita vapaaehtoistoimija kokee saavansa vapaaehtoisuudestaan itselleen ja, jotka motivoivat tästä näkökulmasta häntä toimimaan vapaaehtoistyössä. Näitä tekijöitä ovat itsensä toteuttamisen mahdollisuudet, henkilökohtainen hyvinvointi, emotionaalinen palkitsevuus, toimintamuotojen palkitsevuus, ryhti ajankäyttöön sekä työkokemuksen saaminen. (Yeung 2005, 108-110.)

Antamisella kuvataan niitä tekijöitä, joiden motiivina on antaminen. Näitä tekijöitä ovat autettavien erityistarpeet, halu auttaa, henkilökohtaiset avun saanti kokemukset, altruistiset

luonteenpiirteet, auttamishalun levittäminen sekä vastavuoroinen tuki. Janan keskelle jää näitä tekijöitä yhdistävä alue, jossa vapaaehtoistoimija kokee niin antavansa kuin saavansa. Näitä tekijöitä ovat keskinäinen apu, antamisen kautta saaminen, hyvä mieli sekä henkilökohtainen kasvu. (Yeung 2005, 110-111.)

Jatkuvuus kuvaa tekijöitä, jotka kytkevät vapaaehtoisuutta jatkuvuuteen ja tuttuuteen. Näitä tekijöitä (teemoja) ovat aihepiirin tuttuus, positiiviset kokemukset, henkilökohtainen elämäntilanne, oma identiteetti, palkkatyön jatke sekä oman hyvinvoinnin ja jaksamisen ylläpito. Uuden etsintä kertoo tekijöistä, jotka kytkevät motivaation uutuuden etsintään ja viehätystykseen. Näitä tekijöitä ovat uuden asian kiinnostavuus, vastapaino ja laajennusta omaan elämäntilanteeseen, uuden oppiminen ja henkilökohtainen muutos. Tällä janalla ei ole yhdistäviä ja vuorovaikutteisia tekijöitä janan keskialueella. (Yeung 2005, 112-113.)

Etäisyys - Läheisyys ulottuvuus sisältää sosiaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat vapaaehtoisen motivaatioon. Etäisyyden päässä tekijöitä ovat vapaaehtoistoiminnan joustavuus, epäbyrokraattisuus ja etäisyys muihin ihmisiin. Läheisyys sisältää sellaisia teemoja kuten ryhmään kuuluminen, uusien ihmisten tapaaminen, yhteishenki, sanallinen vuorovaikutus, toiminnan sosiaalisuus ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edistäminen. Tämän janan keskialueella ei ole motivaatioelementtien näkökulmasta vuorovaikutteisia tekijöitä. (Yeung 2005, 113-115.)

Pohdinta ja toiminta ulottuvuuden avulla saadaan tietoa, millä tavoin vapaaehtoistoiminnassa voi ilmentää arvojaan ja pohdintojaan sekä millä tavoin voi etsiä toiminnallisuutta. Pohdintaan liittyivät motivaatiotekijöistä arvot, roolimallit, henkinen tai hengellinen kasvu ja oman kriisien läpikäyminen. Toiminnan ääripäässä tekijöitä olivat vapaa-ajan täyttö, toiminnallisuus, vapaaehtoistoiminnan toimintamuotojen organisointi. Tällä janalla on myös vuorovaikutteisia ja yhdistäviä tekijöitä. Näitä ovat arvojen toteuttaminen toiminnassa, kanava evankelioimiseen, toimiminen hengellisenä välikapaleena ja hengellisyyden liittyminen eri toimintamuotoihin. (Yeung 2005, 116-117.)

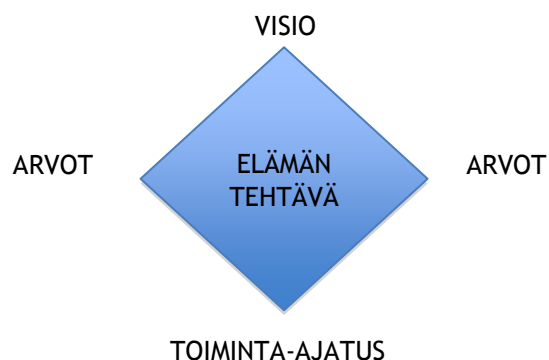
6.4 Vapaaehtoistyön strateginen johtaminen

Henkilöstön osaaminen ja organisaation strategia liittyvät oleellisesti yhteen. Oikeanlainen henkilöstön osaaminen on merkittävää. Päivi Huotari on väitöskirjassaan (2009) tutkinut strategisen osaamisen johtamista kuntien sosiaali- ja terveystoimessa. Hän tuo tutkimuksessaan esiin, että osaamisen tulisi olla yhteneväistä strategian kanssa ja tuota osaamista tulisi osata hyödyntää oikean suuntaisesti. (Huotari 2009, 11-12.) Myös vapaaehtoistoiminnan johtamisessa on oleellista yhdistää nämä kaksi seikkaa. Toimintaa tulee johtaa strategisesti niin koko toiminnan kuin henkilöstönkin kannalta. Osaamista on tärkeää kehittää strategioita vastaavaksi sekä hankkia nimenomaisesti sellaista osaamista, mitä toiminta tarvitsee.

Toimintaympäristö toimii lähtökohtana strategiatyöskentelylle. Strategia sisältää niin tavoitteet kuin toiminnan keskeiset toimintalinjat. Strategia auttaa ”toimintayksikköä” hahmottamaan oman paikkansa toimintaympäristössä sekä ikään kuin hallitsemaan tuota toimintaympäristöä. Strategia auttaa keskittymään olennaiseen sekä suuntaamaan toimia tulevaisuus mielessä. Strategia auttaa erottautumaan muista, ”kilpailijoista”. (Kamensky 2004, 20-21, 24.) Strategia luo järjestystä muuttuvien asioiden ja ajan keskellä. Strategisen johtamisen peruselementtjä ovat analyysit, tavoitteet ja toimenpiteet. Elämäntehtävän määrittäminen on strategisessa työskentelyssä olennaisin asia, sillä se on kaiken toiminnan lähtökohta. (Kamensky 2004, 41, 44.) Elämäntehtävästä voidaan käyttää myös sanaa missio. Missio syntyy sisältäkäs ja on vahvasti kytköksissä tunteisiin. Missio kuvaa sellaista kutsumusta tai elämäntehtävä, joka rikastuttaa myös muiden ihmisten elämää. Siinä kuvastuu oman elämämme ja toimintamme tarkoitus suhteessa toisiin ihmisiin ja maailmaan. (Carlsson & Forssell 2012, 178.)

Elämäntehtävän on siis annettava vakaa perusta kaikelle strategiselle työskentelylle. Elämäntehtävän muodostaa kolme pääelementtiä: toiminta-ajatus, visio ja arvot. Elämäntehtävän peruselementit on nähtävissä kuviossa nro.1. Toiminta-ajatus kertoo miksi jokin yritys tai toimijataho on olemassa. Se on toiminnan kantava ajatus. Visio viittaa siihen miten asioiden halutaan olevan tulevaisuudessa. Se on näkemys tulevaisuudesta. Visio auttaa toimijatahoa menestymään tulevaisuudessa, koska se konkretisoi mitä pitkällä tähtäimellä halutaan saada aikaan. (Kamensky 2004, 48-49, 54, 60, 62.) Jokainen organisaatio tarvitsee toimintaa ohjaavan, selkeän ja yksinkertaisen vision. (Sydänmaalakka 2012, 227). Visio on siis ytimekäs konkreettinen kuvaus olemassa olevasta unelmasta, joka halutaan saavuttaa. (Carlsson & Forssell 2012, 178.)

Arvot ovat toimintaa ohjaavia merkityksellisinä pidettyjä periaatteita, joihin uskotaan. Nämä kolme elementtiä ovat toiminnan pysyvimpiä elementtejä ja niiden tulee olla keskenään yhtenäisiä sekä toisiaan tukevia. Yksinkertaisesti voisi sanoa, että toiminta-ajatuksen pohjalta toimijatahon määrittelemät arvot vievät toimijoita kohti visiota, tulevaisuuden tavoitetilaa. (Kamensky 2004, 48-49, 54, 60, 62.)

Kuva 4: Elämäntehtävän pääelementit Kamenskyn mukaan

Perustan kaikelle johtamiselle luo itsensä johtaminen. Itsensä johtaminen tarkoittaa hyvää itsetuntemusta, riittävää itseluottamusta sekä kykyä reflektoida. (Sydänmaalakka 2012, 232; Sydänmaalakka 2004, 200). Johtajuuden taustalla vaikuttava ihmiskäsitys ohjaa johtamista. Niin sanottu älykäs johtajuus perustuu laaja-alaiseen ihmiskäsitykseen. Sen mukaan ihminen nähdään aktiivisena, osaavana, tuntevana ja merkityksiä etsivänä. (Sydänmaalakka 2004, 9,115.) Johtajan onkin oleellista miettiä millainen ihmiskäsitys hänen toimintaansa ohjaa.

Vapaaehtoistoiminnan johtaminen on tänä päivänä erilaista kuin esim. 1990-luvulla. Elämä on muuttunut. Lisääntyneen globalisaation ja teknologian kehityksen myötä elämä on monimutkaistunut ja muuttunut jokseenkin kaaottisempaan suuntaan. Kulutus, lisääntyvät vaihtoehdot ja jatkuva tiedon tulvinta ihmisten elämään ovat nykypäivää. Samanlaiset voimat koskettavat myös organisaatioita. (Juuti & Vuorela 2002, 5,8; Juuti 2007,9, 156.) Nykyään organisaatiot ovat jatkuvan muutoksen, kehittymisen ja tehokkuusvaatimusten pyörteissä. Postmodernismi tuo omat haasteensa organisaatioiden johtamiselle, jonka keinoin olisi pärjättävä myös kilpailussa muiden kanssa. Organisaatioiden strategiatyöskentelyn on myös vastattava ajan haasteisiin. Esimerkiksi henkilöstön osaaminen on keskeinen strateginen tekijä, jolla kilpaillaan. Tällöin myös johtamisen keinoin olisi huolehdittava henkilöstön työhyvinvoinnista sekä koko organisaation kulttuurin terveestä kehittämisestä. (Juuti 2007, 15-16; Juuti & Vuorela 2002, 9,11.) Samat vaatimukset koskettavat myös kolmannen sektorin toimintaa, olkoonkin se vapaaehtoistoiminnan periaatteella järjestettyä.

Postmodernin ajan ihminen rakentaa koko ajan identiteettiään. Tämä jatkuva identiteetin rakentaminen heijastuu myös niihin odotuksiin ja tarpeisiin, joita ihmisillä on eri organisaatioita, ja myös esimerkiksi omaa työnantaja -organisaatiota kohtaan. Kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä erilaisten merkitysten etsintä esim.tuotteiden tai palvelujen kautta, ovat niitä odotuksia, joita kohdennetaan eri organisaatioihin. Ihminen luo identiteettiään valitse-

malla tiettyjä palveluja tai tuotteita. Näitä odotuksia tiettyä organisaatiota kohtaan on niin asiakkailta kuin varmasti myöskin organisaation omilla jäsenillä. Johtamisen strategiatyöllä olisi vastattava erilaisiin postmodernin ajan ilmiöihin. Muun muassa tunteiden tarkastelu onkin noussut nykyaikana strategiatyön osaksi. (Juuti 2007, 16, 156-157.)

Postmoderniin maailmaan liittyvät ilmiöt tuovat siis haasteita työyhteisöön kuin myös asiakkaiden odotukset sekä kokemusten ja elämysten kaipaus. Odotukset kasvattavat myös työn tunnevaatimuksia. Itsensä likoon laittaminen edellyttää, että työntekijällä on voimavaroja ja hän voi hyvin. Hyvinvointi ei synny itsestään. Johtamisella ja johtajalla on keskeinen asema työhyvinvoinnin kehittämisessä. Työhyvinvoinnin kehittäminen vaatii sitä, että johtamisessa on huomioitu tunteet osana ihmistä. Tunnejohtaminen onkin ymmärretty nykyaikana vaadittuna ns. uudenaikaisessa organisaationäkökulmassa erittäin oleelliseksi asiaksi. Tunnejohtamisella tarkoitetaan johtajan kykyä niin omien tunteiden tunnistamiseen, ymmärtämiseen ja hallintaan kuin muiden tunteiden tunnistamiseen. Tunteet ovat keskeinen osa ihmisyyttämme, persoonaamme ja elämänhallinta kykyämme. Tunteet ovat tiiviisti yhteydessä myös arvoihin. Merkityksellisuuden kokemus on hyvin pitkälti sidottu tunteisiin. Työhyvinvointiin panostaminen on strategisesti ja eettisesti merkityksellistä myös asiakasnäkökulmasta katsottuna. (Juuti & Salmi 2014, 188-191, 240-241; Vesterinen 2007, 104-105, 107-108.)

Postmodernismiin liittyy elämän pirstaloituminen, ennustettavuuden heikkeneminen, pysyvä tilapäisyys ja lisääntyvä epävarmuus sekä hallitsemattomuuden tunne. Siihen liittyy lisääntynyt yksilökeskeinen ajattelutapa. Postmodernia aikaa leimaa jatkuva muutoksiin sopeutumisen tarve. (Raunio 2000, 68, 71-72.) Johtamisen keinoin voidaan luoda toimintaan mielekäs sisältö ja päämäärä. Merkityksellinen toiminta antaa ihmisille intoa ja voimavaroja tehdä työtä muutostenkin keskellä. Yhteisten merkitysten löytäminen, pohtimalla ja etsimällä yhdessä, auttaa (työyhteisöä) paremmin pääsemään tavoitteisiinsa. Johtamisen taitoihin kuuluukin oleellisesti johtajan kyky kuunnella, ymmärtää erilaisia ihmisiä ja antaa (työyhteisössä) tilaa kommunikoinnille, jossa myös tunneviestit ovat mukana. Yhdessä keskustelemalla voidaan luoda niitä tarinoita, jotka voimaannuttavat. Tarinoita, jotka siis motivoivat toimimaan ja auttavat myös tuloksien saavuttamisessa. Johtajuus tai johtaminen ei näin ollen ole yksinpeiliä, vaan mitä suuremmassa määrin joukkuepeiliä. Kun johtamisella luodaan työyhteisöön puitteet, jossa ihmisiin uskotaan, ihmisiä tuetaan ja opastetaan, ihmiset voivat käyttää taitojaan ja kohdata sopivassa määrin haasteita, kasvaa samalla myös näiden henkilöiden henkinen omistajuus ja vastuun ottaminen koko organisaation kehittämisestä. Näillä ”valtuuttavan” ja ”keskusteleavan” johtamisen keinoilla voidaan siis luoda edellytyksiä niin toiminnan kehittämiselle kuin ihmisten hyvinvoinnillekin. (Juuti & Vuorela 2002, 7, 17, 85-88, 121, 135, 151.)

7 Tutkimuksellinen kehittämistoiminta

Tämä ihmiskaupan vastainen toiminta on mitä suurimmassa määrin kehittämistoimintaa, sillä kysymys on uuden toiminnan aloittamisesta ja kehittämisestä. Kehittäminen on systemaattista ja prosessimaista. Kehittämistoiminnassa on haluttu tuottaa myös uutta käyttökelpoista tietoa. Kehittämistoiminnassa ja sen näkyväksi tekemisessä on hyödynnetty tutkimuksellisia menetelmiä. Toimijoille suunnattiin muun muassa keväällä 2014 kysely. Toiminnassa yhdistyivät tutkimuksen ja projektitoiminnan periaatteet, jolloin voidaan puhua tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta. (Rantanen & Toikko 2006, 409; Toikko & Rantanen 2009, 8-9, 113.)

Kehittäminen on lähtenyt liikkeelle toimintaympäristöön tutustumisen kautta. Strategisen johtamistyöskentelyn kautta on työstetty toiminta-ajatusta, visiota, tavoitteita sekä toimintasuunnitelmaa. Toimintaa on arvioitu jatkuvasti eri tavoin ja toimijoita haluttu osallistaa. Uutta ja käyttökelpoista tietoa on syntynyt. Tämä opinnäytetyö on eräs kanava tuoda tuo tieto näkyviin. (Toikko & Rantanen 2009, 57-63.)

Tämä opinnäytetyö kuvaakin kehittämistoimintamme prosessia ja valaisee erityisesti toimintamme etsivän työn suunnitteluvaihetta. Toimintamme sinänsä käynnistyi hyvin matalalla kynnyksellä, ilman varsinaista erillistä toiminnan suunnitteluvaihetta. Aloitettaessa oli joitain ajatuksia mitä toiminta voisi olla. Etsivän työn idea oli kuitenkin jo silloin olemassa. Toiminnan suunta, fokus ja tavoitteet ovat tarkentuneet matkan varrella tiedon lisääntyessä ihmiskauppa ilmiöstä, Suomen ihmiskauppa tilanteesta sekä auttamisjärjestelmän toiminnasta. Ominaista tälle toiminnalle on suunnittelun ja toteutuksen läheinen yhteys, käsi kädessä kulkeminen, limittäisyys ja samanaikaisuuskin. Kehittämisprosessi on ollut monimuotoista sekä vaatinut jatkuvaa toiminnan tarkastelua ja suunnan määrittelyä tiedon täydentymisen myötä. (Toikko & Rantanen 2009, 10.)

Kehittämistoiminta perustuu olemassa olevaan tarpeeseen. Perusteita kehittämistoiminnalle on etsitty ja löydetty toimintaympäristöön tutustumisen avulla. Sen avulla on pyritty saamaan käsitys ihmiskauppa ilmiöstä sekä ihmiskaupan vastaisen toiminnan nykytilasta Suomessa ja sen kehittämistarpeista sekä ”palveluaukoista”. Monista eri lähteistä kerätty ja saatu tieto on toiminut toimintaa ohjaavana tekijänä. Tämä kehittämistoiminta perustuu muun muassa ajanmukaiseen asiantuntijatietoon erilaisten ihmiskauppaa käsittelevien seminaarien kautta, Vähemmistövaltuutetun Ihmiskaupparaporttoijan kertomuksiin 2010-2014, erilaisiin ministeriöiden suosituksiin ja raportteihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin. Myös verkostoissa ja muutamien asiantuntijahaastattelujen kautta on saatu ajankohtaista tietoa. Toimintaan osallistuville tehty kysely auttoi osaltaan ymmärtämään toimintaan lähteneiden motiiveja, tietoja, osallistumismahdollisuuksia sekä kokemuksia siihen astisesta toiminnasta. Kyselyn pohjalta voitiin nähdä olemassa olevat toimijoiden tarpeet ja miettiä keinoja vastata noihin tarpeisiin.

(Toikko & Rantanen 2009, 57, 73.) Tutkimuksellisuus onkin siis palvellut kehittämistoimintaa. Toiminnan organisoimisessa on hyödynnetty kyselyn tuloksia. (Toikko & Rantanen 2009, 156-157).

Ihmiskaupan vastainen toiminnan suunnittelu- ja kehittämistyö on prosessi, jossa kehittäminen on hyvin pitkälle dialogista ja vuorovaikutteista (Toikko & Rantanen 2009, 72). Kehittämistoimintaa on pohdittu ja siitä on keskusteltu eri kokoonpanoissa ja kokouksissa. Toiminnan jatkuva tarkastelu on ollut osa työskentelyä. Kehittämistoimia ja -menetelmiä on koko ajan reflektoitu ja uudelleen arvioitu. Reflektion peilinä on toiminut teoriatieto, mutta ennen kaikkea reflektointia on tapahtunut ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Toikko & Rantanen 2009, 52, 60.) Keskustelua toiminnasta on käyty niin toiminnan ulkopuolisten tahojen kanssa kuin toiminnassa mukana olevien kanssa. Toiminnan johtaja on vastannut suunnittelu- ja arviointityöskentelystä. Arviointikeskustelua hän on käynyt esimerkiksi seurakunnan johdon kanssa sekä kutsuen koolle erilaisia kokoonpanoja toiminnan suunnittelemiseksi. Toimintaympäristön kompleksisuuden tähden ei toiminnalle voida asettaa alussa tiukkoja tavoitteita. Toiminta etenee prosessimaisesti ja toiminnan koordinaatteja on jatkuvasti tarkistettava. Suunnitelmia täytyy arvioida ja muokata tarpeen mukaan. Kehittämisessä vaaditaankin kykyä sietää epävarmuutta, ristiriitoja sekä jatkuvia muutoksia. (Toikko & Rantanen 2009, 51-53.)

Kehittämistoiminnassa tarvitaan avointa asiantuntijuutta, joka on kumppanuuteen perustuvaa ja tilannekohtaista. Sille on ominaista yhteisesti, eri toimijoiden kanssa, muodostettu käsitys asioista. Verkostoituminen ja yhteistyö muiden kanssa on oleellista tällaisen asiantuntijuuden kehittämiseksi. Ominaista on myös asiakaslähtöisyyden korostaminen. (Toikko & Rantanen 2009, 53.) Verkostoituminen ja yhteistyö muiden kanssa ovat olleet alusta asti olleet ihmiskaupan vastaisen toimintamme kulmakiviä. Olemme mukana muun muassa kahdessa eri ihmiskaupan vastaisessa suomalaisessa verkostossa sekä yhdessä Euroopan tasolla toimivassa verkostossa.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä on kolme erilaista näkökulmaa. Prosessin, toimijoiden osallistumisen sekä tiedon tuotantoon liittyvä näkökulma (Toikko & Rantanen 2009, 8-9). Kehittämistoiminnasta ja prosessin eteenpäin menemisestä kokonaisuutena on tässä ihmiskaupan vastaisessa työssä vastannut erityisesti toiminnan johtaja. Hänellä on ollut työnsä tukena toinen henkilö. Johtamisen näkökulma onkin voimakkaasti esillä opinnäytetyössä. Kehittämiseen on kuitenkin osallistunut ja vaikuttanut prosessin eri vaiheissa eri tahoja. Näitä henkilöitä on Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan ihmiskaupan vastaisen työn johtajat sekä Aasiassa vaikuttavan järjestön toiminnan johtaja ja hänen puolisonsa. Myös yhteistahoilta saatu tieto on vaikuttanut toimintamme kehittämisessä.

Myös toimintaan osallistuneita on pyritty osallistamaan ja he ovatkin olleet mukana kehittämistyössä. Esimerkiksi korumyynnin suunnittelussa ja toteutuksessa, korumyynnin katalogin suunnittelussa ja luomisessa sekä dokumenttinäytös illan suunnittelussa ja toteutuksessa. Samoin myös varainkeruun suunnittelussa ja toteutuksessa on ollut mukana innokkaita toimijoitamme. Prosessin myöhäisemmässä vaiheessa, syksyllä 2014 etsivän työn kehittämisen eteenpäin menemiseksi koottiin muutamia ihmisiä yhteen suunnittelemaan toimintaa.

Tätä kehittämistyötä on tehty läheisessä yhteydessä Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan kanssa. He ovat antaneet oman panoksensa työn kehittämiseen muun muassa johtajan koutsaamisen ja tapaamisten muodossa. Etsivää työtä on kehitetty pitkälti Kööpenhaminan mallin pohjalta. He ovat myöskin antaneet ohjeistusta Helsinki Vineyard seurakunnan pastorille miten ihmiskaupan vastaista toimintaa on seurakunnan näkökulmasta katsottava ja miten luoda toimintaa tukevia käytäntöjä. Etsivän työemme kehittäminen tapahtuu kuitenkin Suomen olosuhteissa. Vaikka olemme pitkälti tekemässä Kööpenhaminan mallin mukaan, meidän on otettava huomioon Suomen ihmiskaupan vastaisen toiminnan puitteet sekä toimintamme organisoimiseen vaikuttavat seikat, kuten olemassa olevat resurssit.

Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa on oleellista toiminnan systemaattinen seuranta myös erilaisen dokumentoinnin avulla. Aineistot voivat olla erilaisia. Esimerkiksi tunnusluku-
jen seurantaa, työryhmien muistioita, työntekijöiden päiväkirjoja tai kalenteriseurantaa. Myös erilaiset raportit ovat osa kehittämistoiminnan seurantaa ja tiedontuotantoa. Muistioiden ja raporttien avulla voidaan ajallisesti seurata toiminnan kehittämisprosessia. Niistä voi saada tietoa toiminnan etenemisen pääpiirteistä ja linjauksista. (Toikko & Rantanen 2009, 80-81, 142-143.)

Ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa toimintaa on dokumentoitu muun muassa toiminnan johtajan päiväkirjan, työryhmän muistioiden ja toimintaan osallistumisen seurannan keinoin. Toiminnasta ja sen etenemisestä saa myös ymmärrystä kalenteritiedon sekä sähköisesti käydyn viestinnän kautta. Toiminnan johtaja etenkin toiminnan alkuvaiheessa lähetti toimintaan osallistuville useita kattavia tilanneselvityksiä sähköisestikin. Niissä myöskin avattiin toiminnan keskeisiä periaatteita ja perusteita. Yhteiset tapaamiset on suunniteltu huolellisesti ja suunnittelusta löytyy kirjallista aineistoa. Eri tahojen kanssa käydyt keskustelut on dokumentoitu. Suurin osa on dokumentoituna päiväkirjan muodossa, sillä tapaamiset ja keskustelut ovat olleet muodoltaan epävirallisia. Keskusteluja on käyty milloin puistossa, milloin yhteisen ruokailun yhteydessä. Verkostotapaamisista on olemassa viralliset muistiot. Toiminnan dokumentointiin ja tiedontuotantoon on prosessin edetessä kiinnitetty entistä enemmän huomiota. Ne ovat kytköksissä myös viestinnän kehittämisprosessiimme. Kehittämisprosessin aikana onkin syntynyt hyvin paljon uutta tietoa. Tämä tieto on hyvin käytännöllistä, sillä se on syntynyt juuri siinä nimenomaisessa toimintaympäristössä ja kontekstissa, missä on toimittu.

8 Ihmiskaupan vastaisen toiminnan synty- ja kehittämisprosessi

8.1 Ihmiskaupan vastaisen toiminnan alkuvaihe ja ilmiöön tutustuminen

Tämä ihmiskaupan vastainen toiminta on kohta kahden vuoden ikäinen. Sen voidaan sanoa käynnistyneen kesällä 2013. Tämä opinnäytetyö kattaa toiminnan kuvauksen maaliskuuhun 2015 asti. Idea lähteä mukaan toimimaan ihmiskauppaa vastaan syntyi kesällä 2013 eräässä kristillisessä konferenssissa. Siihen liittyi erityisesti halu auttaa seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneita ihmiskaupan uhreja. Konferenssissa olikin mahdollisuus keskustella ihmiskaupan vastaista työtä tekevän, Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan pastorin kanssa. Hänen neuvoihin pohjautuen alkoi tutustuminen ihmiskauppa ilmiöön ja prostituutiotilanteeseen Suomessa. Tässä kohden oli kyse yhden henkilön ilmiöön perehtymisestä ja halusta toimia.

Ihmiskauppa-ilmiöön tutustuminen Suomen kontekstissa alkoi syksyllä 2013 V.A.L.O -ei orjuudelle ry:n järjestämän Orjia Lahdessa?-seminaarin myötä. (Liite 2). Seminaarin päääpuhuja Lauran Bethel on pitkänlinjan toimija ihmiskaupan vastaisessa työssä. Hänellä on laaja kansainvälinen kokemus ihmiskaupan vastaisessa työssä. (Turunen 2013.) Erillisessä kanavassa kuultiin ihmiskaupasta Suomessa sekä auttamisjärjestelmästä.

Syksyllä 2013 oli mahdollisuus osallistua myös toiseen, KD-naisten järjestämään seminaariin, jossa muun muassa Suomen Vähemmistövaltuustossa työskentelevä ihmiskaupparaportointia, rajavartiolaitos ja muutama muu toimija valottivat mistä ihmiskaupassa on kyse ja kertoivat Suomen ihmiskaupan vastaisesta työstä. Tämä seminaari valotti nimenomaisesti Suomen tilannetta. (Liite 3.) Tästä alkoi entistä laajempi toimintaympäristöön ja ilmiöön tutustuminen. Seminaareissa oli myös hyvä mahdollisuus tutustua muihin toimijoihin ja luoda verkostoa. Osallistuinkin jonkin aikaa erään seurakunnan ihmiskaupan vastaiseen toimintaan. Koska dokumentti iltojen myötä ja korumyynnin aloittamisen myötä oli oman seurakuntani ihmisistä muodostunut jo sellainen toimintajoukko, koin tärkeäksi keskittyä sen toiminnan kehittämiseen.

Seminaarin jälkeen keskustelin tästä uudesta elämäni tulleesta asiasta erään ystäväni kanssa, joka myös osoitti kiinnostuksen lähteä mukaan toimimaan. Järjestimme muutaman dokumentti-illan, johon kutsuimme sellaisia tuttaviamme ja ystäviämme seurakunnan piireistä, joiden arvelimme olevan kiinnostuneita. Näytimme ihmiskaupasta kertovaa Nefarious dokumenttia. (Liite nro)

Yhteys Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan ihmiskaupan vastaisen työn toimijoiden kanssa vahvistui entisestään alkuvuodesta 2014. Eräässä johtajuuskonferenssissa Nottinghamissa, Englannissa, tapasin jälleen Kööpenhaminan ikv toiminnan johtajaa koutsauksen merkeissä

tammikuussa 2014. Hänen kanssaan oli kesän 2013 jälkeen jo alkanut sähköpostiyhteys. Tapasin myös muita Kööpenhaminan Vineayrdin ihmiskaupan vastaisen toiminnan johtamistehtävissä olevia henkilöitä. Heidän kokemuksiansa kuuleminen etsivästä työstä ja sen järjestämisestä oli tärkeää. Sain tärkeitä neuvoja työmme eteenpäin menemiseksi. Yhteydenpito heidän kanssaan alkoi tuon konferenssin myötä. Toiminnassamme on paljon vaikutteita ja samankaltaisuutta heidän toimintaansa nähden. Etsivä työ on oleellinen osa heidän toimintaansa ja haluamme toteuttaa etsivää työtä hyvin samankaltaisesti. Toiminta pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Sen pohjalta toiminnassa on haluttu kohdata ihminen kokonaisvaltaisesti sivuuttamatta ihmisen hengellisiä tarpeita.

Helmikuussa 2014 Samaria rf järjesti Hands that heal-koulutuksen. Tähän koulutukseen osallistui useampia toiminnassamme mukana olleita. (Liite 5). Keväällä 2014 osallistuin työperäistä ihmiskauppaa koskevaan seminaariin (Liite 6). Myöhemmin oli myös mahdollisuus osallistua ihmisoikeuksia käsittelevään seminaariin. Syksyllä 2014 Vähemmistövaltuutettu yhdessä Ihmisoikeuskeskuksen kanssa järjesti seminaarin, jossa keskityttiin erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvään ihmiskauppaan. (Liite 7). Ihmiskauppa ilmiöön perehtyminen ja siitä kouluttaminen tiedon lisääntymisen myötä on ollut painottunut toiminnan johtajalle. Useiden kuukausien ajan nimenomaisesti toiminnan johtajan oli mahdollisuus osallistua Suomessa järjestettäviin seminaareihin ja rakentaa yhteistyöverkostoa muutoinkin. Opittua tietoa jaettiin kokoontumisissa muille toimijoille ja vähitellen myös muut toimijat ovat osallistuneet seminaareihin.

8.2 Toiminnan puitteet

Toiminnan kehittämiseen on liittyneet monet kysymykset toiminnan organisoimisesta. Syksyllä 2013 toiminta-ideoita ja sopivia puitteita miettiessä yhdistys/järjestömuoto nousi varteenotettavaksi vaihtoehdoksi. Seminaareissa luotujen kontaktien ja saadun tiedon pohjalta nousi ensin ajatus olla osa erästä jo olemassa olevaa järjestöä ja vastata mahdollisesti paikallisesta työstä Helsingissä. Kyseisellä järjestöllä oli kuitenkin jo muita suunnitelmia, joten ehdotuksemme ei siinä kohden tuottanut tulosta. Päätimme jatkaa omaa toimintaamme ja mietimme uusia vaihtoehtoja. Siinä kohden oman yhdistyksen perustaminen näyttäytyi ratkaisulta tilanteeseemme. Järjestömuotoinen toiminta rakenteena mahdollistaa muun muassa rahoituksen hakemisen mahdollisuuden erilaisille projekteille. Samoin rahoituksen saamisen myötä projekteihin on mahdollista palkata henkilöstöä. Toiminnan alusta lähtien on toiminnan johtajalla ja toiminnan organisoinnin tukena olleella henkilöllä on ollut halu tehdä ihmiskaupan vastaista työtä kokoaikaisesti. Ihmiskaupan vastaiselle työlle on maassamme selkeä tarve. Erilaisia toimijoita tarvitaan. Työn tekeminen kuitenkin vaatii resursseja. Järjestöjen on mahdollisuus hakea rahoitusta toiminnalleen muun muassa Raha-automaattiyhdistykseltä.

Järjestö ajatuksen toteutumisiksi strateginen työskentely vahvistui keväällä 2014. Aloitimme hiomaan ja työstämään visiotamme, toiminnan tavoitteita sekä henkilöstöjohtamiseen liittyviä asioita. Toiminnan johtaja teki pohjatyön ja meneillään olleet johtamisopinnot palvelivat vahvasti tätä työskentelyä. Toisen toiminnan suunnittelussa mukana olleen henkilön kanssa käytiin sitten keskustelua. Myös nimen työstäminen alkoi voimakkaammin. Tutustuimme myös yhdistyksen perustamiseen liittyviin materiaaleihin. Tässä kohden katse kiinnittyi entistä enemmän myös toiminnassa jo mukana oleviin ja heidän mahdollisuuksiinsa sekä vahvuuksiinsa olla mukana kehittämässä tätä toimintaa. Tässä kohden toimijoiden tuntemus ei ollut vielä suurta, koska toimintaan oli tullut myös täysin uusia ihmisiä. Tietojen saamiseksi tehtiinkin kysely. Kyselyn kautta haluttiin kartoittaa muun muassa toimintaan mukaan tuleminen motiiveja, mahdollisuuksia osallistua, toiveita osallistua sekä työkokemusta ja vahvuuksia (LIITE 1). Kysely oli merkityksellinen ja antoi tietoa johtamisen tukemiseksi. Sen tulokset ovat ohjanneet toimintaa.

Toimintamme on alusta asti hyvinkin paljon yhteydessä seurakuntaan. Taustatukijaksi on alusta asti muodostunut Suomen Vineyard kirkkoon kuuluva Helsinki Vineyard seurakunta. Monet toimintaan mukaan tulleet ovat kuulleet toiminnasta kyseisen seurakunnan eri tilaisuuksissa. Puitteiden organisoitumisen ja käytettävissä olevien resurssien realisoituessa keväällä 2014 yhdistyksen perustaminen ei siinä kohden voinutkaan toteutua. Tämä haastoi meitä uudelleen pohtimaan toimintamme puitteita. Loppukevästä aloitimmekin alustavat keskustelut toiminnan sijoittumiseksi osaksi Helsinki Vineyardin toimintaa. Tähän muutostyöskentelyyn ja toiminnan organisoimiseen osallistui myös Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan pastori. Kesällä järjestettiin tapaaminen, jossa ihmiskaupan vastaisen toiminnan johtaja, Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan pastori sekä Helsinki Vineyard seurakunnan pastori tapasivat. Tapaamisessa sovittiin eräistä oleellista käytännön asioista ja niistä käytänteistä, joilla seurakunta voi tukea ihmiskaupan vastaisen toimintaa. Eräs käytäntö on koutsaaminen ja johtajuuden tukeminen.

Helsinki Vineyard on vuonna 1996 perustettu seurakunta. Helsinki Vineyard seurakunta on eräs Suomen Vineyard kirkkoon kuuluvista seurakunnista. Suomen Vineyard kirkko tekee yhteistyötä muiden Pohjoismaissa toimivien Vineyard seurakuntien kanssa. Vineyard liikkeen on vuonna 1974 perustanut yhdysvaltalaiset Ken ja Joan Gulliksen. John Wimberin kohtajuskaudella 1980-90-luvuilla seurakuntia alkoi levitä ympäri maailmaa. Vineyard on kristillinen seurakunta, jonka arvot nousevat Raamatun pohjalta. Eräs keskeinen arvo on laupeudentyö. Vineyard seurakunnat ympäri maailmaa toteuttavatkin tätä tehtävää moninaisesti. Ihmiskaupan vastainen toiminta on yksi seurakuntien tapa tehdä laupeudentyötä. (Puonti 2014.)

Ihmiskaupan vastainen toiminta Helsingin Vineyard seurakunnassa on järjestetty kokonaan vapaaehtoisvoimin. Toimintaa tehdään oman toimen ohella, omalla vapaa-ajalla. Toiminnan

johtajalla on sosiaalialan koulutus sekä pitkä työkokemus sosiaalialalla syrjäytymisvaarassa olevien ja jo syrjäytyneiden tai yhteiskunnan marginaalissa olevien ihmisten parissa. Vapaaehtoistoiminnalla on omat haavoittuvuus tekijänsä, jotka heijastuvat toiminnan organisoimiseen. Erityisesti resurssien määrä on keskeinen toimintaa ohjaava tekijä. Se tuo pitkäkestoiselle toiminnan organisoimiselle sekä toiminnan johtamiselle omat haasteensa. Yhdistys ajatusta ei kuitenkaan ole kokonaan maahan kuopattu, mikäli myöhemmin nähdään sen edesauttavan toiminnan etenemistä. Toimivien käytäntöjen ja prosessien luominen liittyen Vineyard seurakuntaan on tässä toiminnan vaiheessa vielä kesken. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi taloudellisista resursseista neuvottelua ja tiedon kulkuun liittyviä asioita.

8.3 Toiminnan polku

Toimintamme pyörähti käyntiin syksyllä 2013 järjestetyillä dokumentti-illoilla, joissa katsottiin ihmiskaupasta kertova Nefarious -niminen dokumentti (Liite 4). Ystävän kanssa järjestimme muutamia tällaisia iltoja yksityiskodissa, joihin olimme kutsuneet tuttaviamme. Iloissa oli 4-5 henkilöä. Aloitimme myös puhumaan laajemminkin elinpiireissämme alulla olevasta toiminnastamme. Syksyllä aloitimme myös korumyynnin suunnittelun Aasiasta tulevien korujen myynnin aloittamiseksi Suomessa. Kyseessä on Eden Ministry nimisen järjestön auttamien ihmiskaupan uhrien tekemistä koruista. Korujen tekeminen mahdollistaa naisille uuden elämän. Pyyntö myydä näitä koruja tuli kesällä 2013 konfessissa.

Korumyynti oli keskeisessä osassa alkukuukausien toiminnassamme. Syksyn 2013 aikana käytiin keskusteluja myynnin aloittamisesta ja käytänteistä. Marraskuussa tehtiin ensimmäinen korutilaus. Joulukuun alussa oli toiminnassamme mukana oleville suunnattu korumyynnin suunnittelutapaaminen. Kokouksessa tehtiin työnjakoa korumyyntiin liittyen. Keskustelimme kirjanpidosta, korumyyjien katalogin tekemisestä sekä myynnin toteuttamiseen liittyvistä asioista. Toiminnan johtaja toimi yhteyshenkilönä sekä korumyynnin koordinaattorina toiminnan alkuvaiheessa. Ensimmäinen korumyynti toteutettiin tammikuussa 2014 Vineyard seurakunnan tilaisuuden yhteydessä. Korumyyntiä järjestettiin ensimmäisinä kuukausina 2-3 kertaa kuukaudessa. Korumyynnin organisoiminen vei olennaisen osan resursseistamme. Korujen tilaaminen, tilausten tarkistaminen sekä korujen hinnoittelu veivät aikaa. Monenlaisia selvityksiä ja selvennyksiä oli tarpeen tehdä pitkin matkaa, kun kaikki tiedot eivät aina täsmänneet. Kuukausien aikana myös hioimme käytänteitämme. Myynnin puitteiden järjestelyvastuu annettiin eräällä henkilöllä, joka organisoivat tarvittavan valaistuksen ja muut esillepanoon liittyvät asiat. Toiminnan edetessä korumyynnin koordinoituvastuu siirtyi toiminnan johtajalta toiselle henkilölle. Myyntikertoja muutoinkin vähennettiin, jotta aikaa vapautuisi muuhunkin toimintaan.

Tammikuun korumyynnin yhteydessä uudet ihmiset kiinnostuivat toiminnastamme. Järjestimmekin tammikuussa tutustumis- ja info-illan uusille ihmisille. Myös helmikuussa järjestettiin

info-ilta yksityiskodissa toiminnastamme kiinnostuneille. Illassa oli paikalla muutamia uusia ihmisiä. Paikalla oli myös jo toiminnassa mukana olevia ihmisiä, jotta uudet ihmiset tutustuisivat laajemmin toimijoihimme. Helmikuun lopussa osallistuimme Samaria rf:n järjestämään Hands that heal -koutukseen. Koulutukseen osallistui kuusi toiminnassamme mukana olevaa henkilöä (Liite 5).

Pääsääntöisesti yhteisiä kokoontumisia on ollut kerran kuukaudessa. Yhteinen kokoontuminen tarkoittaa joko asiakokousta tai hengelliseen toimintaan liittyvää kokoontumista. Joinain kuu-kausina on kokoonnuttu tarpeen mukaan useamminkin. Nämä tapaamiset ovat liittyneet toiminnan suunnitteluun. Esimerkkinä on korumyynnin suunnittelu, varainkeruun suunnittelu sekä Nefarious dokumentin julkisen näytöksen suunnittelu (LIITE 4). Yhteisissä kokoontumisissa on pyritty yhteyden luomiseen ja tiimiymisen vahvistamiseen. Toukokuusta 2014 toimintamme painopistettä muutettiin ja toimintaa fokusoitiin. Etsivä työ nostettiin toiminnan keskiöön. Syksyllä 2014 ja alkuvuodesta 2015 on keskitytty etsivän työn puitteiden rakentamiseen, toimijoiden lisäkouluttamiseen ja tiimin yhteyden rakentamiseen.

8.4 Toiminnan organisoiminen, toiminta-ajatus ja keskeiset periaatteet

Toiminta-ajatus ja toiminnan järjestämisen puitteet kulkevat käsi kädessä. Toiminta-ajatuksen muotoutuminen ja sen kiteyttäminen on prosessi. Toiminta-ajatuksemme ehkä kaipa vieläkin lopullista kiteytynyttä versiotaan. Punaisena lankana on kuitenkin koko ajan on ollut halu tavoittaa, tunnistaa ja auttaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreja. Näemme itsemme tässä toiminnan vaiheessa linkkinä/siltana uhrien ja viranomaisten välillä. Suomessa, kuten yleisimminkin, ihmiskaupan uhrien tunnistaminen on haasteellista. Etenkään seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa ei tunnisteta maassamme hyvin.

Etsivä työ on eräs keino tunnistaa seksuaalisen hyväksikäytön uhreja. Etsivää työtä tässä kontekstissa ei tehdä paljon Suomessa. Helsingissä ja Tampereella toimiva Pro tukipiste on tehnyt maassamme pisimpään etsivää työtä prostituoitujen parissa. V.A.L.O ry-ei orjuudelle tekee tavoitettavaa työtä saman kohderyhmän parissa kolmessa eri kaupungissa. Ihmiskaupan vastaisena toimintana etsivä työ kohdentuu seksuaalipalveluja tarjoaviin. Seksuaalipalvelujen tarjonta voi tapahtua erilaisissa paikoissa. Ihmiskaupan piiloisuus, muun muassa sen rikollisen toiminnan tähden, näyttäytyy tässä kohden kyllä siinä, että seksuaalipalveluja pakkomyymään rekrytoidut uhrat voivat paljolti olla muun muassa yksityisasunnoissa. Toinen omiinkin havaintoihini perustuva tosiasia on prostituoitujen siirtäminen ja liikkuminen paikkakunnalta toiseen.

Jossain toimintamme vaiheessa suunnitelmat olivat kovin laajoja ja korkealentoisia. Nykytilanteessa, kun olemme huomanneet vapaaehtoistyön kentän haasteet, olemme pyrkineet viimisten kuukausien aikana entistä enemmän fokusoimaan siihen, mikä onkaan kaiken ydin ja mistä kaikki lähti liikkeelle. Toiminta-ajatus on siis puitteiden luomisen rinnalla ja sen vaikutustakin elänyt omaa elämäänsä. Eräässä vaiheessa tosiaankin ajattelimme, että teemme ihmiskaupan vastaista työtä kokonaisvaltaisesti lähtien ennaltaehkäisystä aina etsivään työhön. Toiminnan eteenpäin menemiseksi ja ottaen huomioon käytettävissä olevat resurssit sekä alkuperäinen visio oli tarpeen keskittää toimia. Toiminnassamme keskeistä on myös verkostoituminen ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Tiimityöskentely on toimintatapamme ja tavoite on saada muodostettua toimiva tai toimivia tiimejä.

Kristillinen etsivän työemme tarkempi määrittely täytyy tehdä. Mutta kristillisyyttä näkyy siinä, että ihminen ymmärretään kokonaisvaltaisesti. Hengellisyys ja hengellisten tarpeiden olemassaolo tunnustetaan ja niihin halutaan myös vastata kohdatessamme etsivässä työssä naisia, jotka voivat olla mahdollisia ihmiskaupan uhreja. Ihmiskaupan vastaisessa työssä tarvitaan monenlaisia toimijoita, sillä uhrienkin tilanteet ja taustat ovat moninaiset. Muun muassa uhrien erilaiset uskonnolliset taustat on hyvä huomioida. Joidenkin kansallisuuksien tilanteessa taustalta löytyy ns. Voodoo ja juju-ilmiö. (Roth 2015; Roth 2012, 259; Kansallinen Ihmiskaupparaportointi 2010, 85.) Tämä vaikuttaa voimakkaasti uhrien tilanteeseen. Auttamisen näkökulmasta tätä uskonnollista ja henkistä todellisuutta ei voi sivuuttaa, vaan siihen on tarjottava ratkaisuja.

Keskeisiä periaatteita ja toimintaa ohjaavia arvoja verkostoituminen, avoimuus, yhteiskristillisuus, yhteistyö, osallistaminen ja tiimityöskentely. Toimintamme on avointa muillekin kuin Vineyard seurakuntaan kuuluville ihmisille. Mukana onkin ihmisiä useista eri seurakunnista. Yhteiskristillisyyttä nähdään rikkautena. Johtamisen näkökulmasta täytyy kuitenkin huomioida ihmisten erilaiset taustat toimintaa suunniteltaessa. Toimijoita on alusta lähtien kannustettu avoimeen kommunikaatioon. Luottamuksen rakentamiseksi avoimuus on tärkeää. Palautteen antamiseen on kannustettu ja palautetta on kerätty.

8.5 Yhteistyötahoina Kööpenhaminan Vineyard seurakunta sekä Eden Ministry

Ihmiskaupan vastaista työtä ei voi tehdä yksin. Yhteistyö ja verkostoituminen on välttämätöntä tiedon jakamiseksi ja uhrien auttamiseksi. Kaksi merkittävintä ulkomaista yhteistyötahomme ovat olleet Kööpenhaminan Vineyard seurakunta sekä Aasiassa toimiva Eden Ministry. Heidän roolinsa toimintamme suunnittelun tukena on ollut suuri. Toiminnan johtaja on ollut säännöllisessä kontaktissa näiden tahojen kanssa toimintamme alusta lähtien. Vuonna 2014 oli useita eri tapaamisia näiden tahojen kanssa. Toukokuussa 2014 toiminnan johtaja osallistui Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan nigerialaisia prostituoituja tavoittavaan yökahvila toi-

mintaan. Lisäksi touko-kesäkuussa oli mahdollisuus osallistua PLAN A tiimitapaamiseen sekä ihmiskaupan vastaista työtä Etelä-Afrikassa ja Nigeriassa tekevän henkilön tapaamiseen. Näissä tapaamisissa sai paljon tärkeää tietoa toiminnan järjestämisen tueksi. Jälkimmäisessä tapaamisessa sai erityisen hyödyllistä tietoa nigerialaisten naisten kohtaamiseen.

Kööpenhaminan Vineyard seurakunta on merkittävin yhteistyötahomme. He ovat olleet isossa roolissa toimintamme alkumetreiltä saakka ja toimintaamme on pitkälti rakennettu neuvotteluissa ja keskusteluissa heidän toimintansa johtajien kanssa. Suunniteltu etsivä työme on samansuuntainen heidän toimintansa kanssa. He ovat antaneet tärkeitä koko toimintaamme kattavia neuvoja ja ohjeita. He ovat toimineet koutseina toimintamme johdolle.

Kööpenhaminan Vineyard seurakunta on tehnyt Kööpenhaminassa ihmiskaupan vastaista työtä neljä vuotta. Toiminnan alussa seurakunta oli mukana erään järjestön toiminnassa. Myöhemmin he aloittivat myös omaa toimintaansa. Heillä on nykyään kaksi omaa palvelutyön muotoa prostituoitujen parissa Kööpenhaminassa. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. PLAN A on työmuoto, jossa kohdataan ja vieraillaan bordelleissa toimivien thaimaalaisten luona. PLAN A tiimi tekee vierailuja joka toinen viikko sekä auttavat naisia myös muuna aikana erilaisten asioiden hoidossa. Yökahvilan, Night Light Cafén, kautta halutaan tavoittaa nigerialaisia prostituoituja. Yökahvilan toiminta on järjestetty yhteistyössä eri seurakuntien kanssa. Nykyään yökahvila on auki kaksi kertaa viikossa. Seurakunta tekee yhteistyötä erään järjestön kanssa, jolla on muun muassa kriisikeskus ihmiskaupan uhreille. Vapaaehtoiset seurakunnasta osallistuvat myös kriisikeskuksen toimintaan. (Walsøe 2014; Rønne-Samuelsen 2014 & 2015; København Vineyard 2015.)

Eden Ministry on Aasiassa yli kymmenen vuotta toiminut kristillinen järjestö, jolla on monimuotoista toimintaa ihmiskaupan uhrien tavoittamiseksi ja auttamiseksi aina ennaltaehkäisyä jälkihoitoon. Järjestö haluaa auttaa kokonaisvaltaisesti, kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta, Aasian punaisten lyhtyjen alueilla prostituutiossa olevia naisia vapautteen ja uuteen elämään. Järjestö aloitti toimintansa vuonna 2003 ja toiminnan kautta on tavoitettu 10 000 ihmistä. Noin 1000 ihmistä on päässyt ja lähtenyt avun piiriin järjestön toiminnan kautta. Järjestö tarjoaa koulutusta ja vaihtoehtoja elannon hankkimiseksi. Naisilla on mahdollisuus esimerkiksi korujen tekemisen kautta saada itselleen elanto. Järjestö haluaa myös tavoittaa ja kohdata rakkaudellisesti bordellien omistajia. Monet bordellien omistajat ovatkin halunneet lopettaa toimintansa ja ansaita elantonsa eri tavalla. He ovat sulkeneet bordelliensa ovet. (Samuelsen 2014.)

Eden Ministryllä on valvottuja turvataloja, joissa prostituution taakseen jättäneet naiset voivat saada majoituksen ja ylläpidon. Koulutetut terapeutit auttavat naisia heidän toipumisprosessissaan. Naisille opetetaan myös erilaisia elämäntaitoja ja tarjotaan tukea myös hengelli-

sen elämän kasvuprosessissa. Eden Ministry tarjoaa myös neuvontaa ja apua terveydenhoitoon liittyen, esimerkiksi ilmaisia terveystarkastuksia sekä hoitoa ja raskausajan kriisiterapiaa. Eden Ministry tekee myös tietoisuuden lisäämiseksi työtä eri kouluissa. Vankilatyö on myös eräs järjestön toimintamuoto. (Eden Ministry).

8.6 Yhteistyö Suomessa ja verkostoituminen

Yhteistyö ja verkostoituminen on ollut monimuotoista ja -tasoista. Verkostoitumista on tapahtunut niin Suomen kuin Euroopan tasolla, mutta myös kansainvälisemmälläkin tasolla. Tammi-kuussa 2014 Suomen Evenkelinen Allianssi kutsui koolle kristillisiä, Suomessa ihmiskaupan vastaista työtä tekeviä tahoja verkoston luomiseksi (LIITE 8). Näin syntyi kristillisten toimijoiden yhteinen verkosto. Toukokuussa 2014 verkoston kokouksessa vieraili myös Euroopan Freedom verkoston edustaja. Linkimme tähän verkostoon, johon olimme jo aiemmin liittyneet, vahvistuikin tuon tapaamisen myötä. Olemme myös osa erästä maailmanlaajuista verkostoa. Verkostot mahdollistavat paljon. Sen kautta saa ajankohtaista tietoa mitä eri maissa tai maanosissa tapahtuu sekä vinkkejä. Verkostossa voi pyytää ja saada apua sekä neuvoja. Verkostot järjestävät myös koulutustapahtumia. Parhaimmillaan verkosto mahdollistaa ihmiskaupan uhrien avun saamisen, esim. takaisinmuuton yhteydessä ihmiskaupasta poispäässeen ihmisen tarvitsemat palvelut voivat löytyä ja järjestyä verkoston kautta.

Vuonna 2014 liityimme myös toiseen ihmiskaupan vastaisen työn suomalaiseen verkostoon, Toiminnan koordinointi vastuu siirtyi vuoden 2015 alkupuolella Pro tukipisteeltä Rikosuhripäivystykseen. Tämä IKV verkosto on laaja ja osallistujatahoina on erilaisia järjestöjä ja kolmannen sektorin toimijoita, jotka työssään ovat ihmiskauppa ilmiön kanssa tekemisissä. Verkostoihin osallistuu myös tutkijoita. (Thesslund 2013.) Verkostokokouksissa on myös ollut mukana Vähemmistövaltuutetun ylitarkastaja Venla Roth sekä jossain määrin myös vuonna 2014 työnsä aloittanut ihmiskauppakoordinaattori. Käytännössä pääsimme osallistumaan verkoston kokoukseen ensimmäistä kertaa vasta vuoden 2015 puolella, mutta olemme saaneet verkostossa jaettua tietoa muistiodien ja muun sähköisen viestinnän kautta.

Hyviksi yhteistyötahoiksi Suomessa toimintamme aikana on muodostunut kaksi kristillistä järjestöä. Olemme aika ajoin tavanneet V.A.L.O- ei orjuudelle ry:n edustajan ja Samaria rf:n Rose projektin johtajan kanssa vaihtaaksemme kuulumisia sekä jakaaksemme tietoa. Hyviä neuvoja on myös näistä tapaamisista tullut toiminnan järjestämisen tueksi. Muidenkin tahojen kanssa olemme käyneet keskusteluja yhteistyön luomiseksi.

Etsivän työmme näkökulmasta yhteistyö eri tahojen kanssa tulee olemaan merkittävässä roolissa, jotta ihmiskaupan uhrit voivat saada tarvitsemansa avun ja palvelut. Yhteistyösuhteiden ja -prosessien luominen on tältä osin vielä kesken.

8.7 Etsivän työn kehittäminen

Etsivän työn idea on ollut mukana toiminnan alusta asti. Etsivän työn tarpeellisuus on vahvistunut ihmiskauppa ilmiöön ja Suomen ihmiskaupan vastaiseen toimintaan tutustumisen myötä. Etsivän työn toteutukseen liittyvät seikat ovat tarkentuneet matkan varrella tiedon karttumisen ja toiminnan tarkemman suunnittelun myötä. Toiminnan suunnittelu on ollut dialogista. Keskustelua on käyty moneen suuntaan. Erityisesti Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan ihmiskaupan vastaisen työn johtajat sekä toiset asiantuntijat ovat antaneet hyvin tarpeellisia ja viisaita neuvoja toiminnan eteenpäin viemiseksi. Suomessa olevat yhteistyökumppanit ovat myös omalta osalta antaneet tietoa Suomen auttamisjärjestelmään liittyen.

Etsivän työn suunnittelusta vastasi melko pitkään lähinnä toiminnan johtaja yhteistyötahojen kanssa käymiensä keskustelujen sekä ihmiskauppa ilmiöön tutustumisen pohjalta. Hänellä oli kontaktit ulkomaisiin yhteyshenkilöihin ja hänellä oli myös laajin ihmiskauppa ilmiön tuntemus. Marraskuussa 2014 etsivän työn toiminnan suunnittelutyöskentelyn ja etenemisen tehostamiseksi muodostettiin kolmen hengen tiimi. Tämä oli kaivattu muutos, joka toi uudenlaista vireyttä. Sen myötä tehtävien jakaminen mahdollistuu eikä tehtävät ole enää yksin toiminnan johtajan harteilla. Etsivän työn suunnitteleminen ja puitteiden rakentamisprosessi tapahtuukin nyt yhteistoiminnallisemmin. Suunnitteluun on tarkoitus osallistaa jatkossa muitakin ihmisiä. Toiminnan johtamisen tukena tai neuvonantajina on edelleen aiemmin mainitut tahot. Lisäksi syksystä 2014 lähtien tapaamiset seurakunnan ”edustajan” kanssa on vienyt puitteiden luomisprosessia eteenpäin.

Loppukeväästä fokus haluttiin laittaa nimenomaisesti etsivään työhön. Fokusointi oli tarpeen, sillä toimintamme oli rönsynnyt erilaisten ideoiden myötä sinne tänne ja suunta oli jollain tavoin hakusessa. Lisäksi toimintamme resurssit asettivat reunaehdoja sille, mitä voimme tehdä. Tähän prosessiin vaikutti voimakkaasti ymmärrys, ettemme voineet siinä tilanteessa perustaa yhdistystä. Yhdistys puitteena ei ollut tuossa kohden realistinen. Etsivä työ valittiin sen tähden, että se oli toimintamme alkuperäinen idea ja tarkoitus. Loppukeväästä 2014 syntyi ensimmäinen kirjallinen etsivän työn kehittämissuunnitelma, joka oli toiminnan johtajan tekemä. Suunnitelmassa on mukana etsivän työn aloittamisen aikataulu sekä arviointikeinot. Suunnitelmassa otettiin huomioon kyselyn tuloksia ja sen tähden tiedon lisääminen nousi tärkeäksi asiaksi. Parityönä tehtävien kesätehtävien kautta toimijoiden haluttiin ottavan selvää Suomen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta ja ihmiskaupan tilanteesta. Yksi tehtävä liittyi nimenomaisesti myös etsivään työhön. Tehtävien tekeminen ei saanut kovin suurta suosiota. Muutamat kuitenkin tekivät sen. Syksyllä oli tarkoitus esitellä töitä, mutta monet toimijat eivät pystyneet osallistumaan kovin aktiivisesti toimintaan.

Kesällä 2014 toiminnan johtajalla oli mahdollisuus keskustella pitkään ihmiskaupan vastaista työtä tehneiden henkilöiden kanssa. Lisäksi hänellä oli mahdollisuus osallistua Kööpenhaminan Vineyard seurakunnan ihmiskaupan vastaisen tiimin tapaamiseen, jossa tiimi sai toimintansa tueksi neuvoja pitkän linjan toimijalta. Nuo neuvot olivat kallisarvoisia myös Suomen toimintamme kannalta. Toiminnan toteutukseen ja taustatyöhön tuli runsaasti hyviä neuvoja ja ohjeita näiden keskustelujen ja tapaamisten myötä. Myös tiimityöskentelyyn ja henkilöstöjohtamiseen tuli tärkeitä neuvoja, jotka laitettiin heti syksyllä käytäntöön. Tiimin yhteys nousi hyvin tärkeäksi teemaksi, johon haluttiin kiinnittää huomiota. Yhteyden korostaminen ja vaaliminen on noussut toiminnassamme entistä tärkeämpään osaan. Se on jatkuvaa työtä vaativa prosessi, johon tarvitaan jokaisen panos. Erityisesti johtamisen keinoin voidaan vaikuttaa tiimin yhtenäisyyteen ja toimivuuteen. Kyseessä on laaja aihepiiri, johon sisältyy monenlaisia elementtejä aina motivaatiosta tai motivoimisesta, osallistamisesta kommunikointiin ja viestinnän toimivuuteen yleisestikin. Myöskin ymmärrys erilaisista persoonallisuuksista ja toimintatavoista on oleellista. Tämän toiminnan osallistujien kristillinen vakaumus on voimakas yhdistävä tekijä ja monet yhteyttä rakentavat asiat nousevatkin juuri tästä yhteisestä perustasta. Eräänä esimerkkinä on ehtoollisen viettäminen. Toimijoille tehdyn kyselyn tulokset osaltaan heijastelevat niitä erilaisia elementtejä, joita tiimityöskentelyssä on olemassa ja jotka on huomioitava johtamisessakin.

Etsivä työ oli tarkoitus alun perin aloittaa syksyllä 2014. Toiminnan puitteet eivät kuitenkaan olleet valmiit eikä ”vierailevan tiimin” jäseniä ollut riittävästi. Toiminnassa mukana olevat tarvitsivat vielä lisäkoulutusta muun muassa joistain kristillisistä periaatteista, joten aikaa ja resursseja meni tämän koulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen vaikutukset olivat kuitenkin hyvät. Se toi innostusta ja auttoi ymmärtämään kristillisen elämän todellisuutta laajemmin. Koulutus järjestettiin myös yhteisen tietopohjan lisäämiseksi, sillä toimijat tulevat hyvin erilaisista taustoista. Syksyllä 2014 useampi toimija osallistui ihmiskauppaa käsitteleviin seminaareihin, joissa sai uusinta tietoa Suomen tilanteesta ja tietoa etenkin seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan vaikutuksista uhriin. Seminaareihin ja koulutuksiin osallistujat jakoivat yhteisissä tapaamisissamme tietoa niille toimijoille, jotka eivät olleet mukana. Tässä toteutui yhdellä tapaa toimijoiden osallistaminen.

Etsivän työmme aloittamisen lykkäytymiseen vaikutti myös muiden ihmiskaupan vastaista työtä tekevien tahojen suunnitelmat ja aikataulut. Toiminnan aloittamisen kannalta oli ja on oleellista, että on luotu toimivat yhteistyöprosessit eri palveluja tarjoavien tahojen kanssa. Etsivä työ on ihmiskaupan uhrin auttamisprosessissa ensimmäinen etappi tai askel. Tunnistamisen jälkeen alkaa laajamittainen auttamisprosessi, mikäli uhri haluaa apua. Jotta ihmiskaupan uhri uskaltautuu puhumaan ja tunnistaminen on ylipäänsä mahdollista, on etsivässä työssä tehtävä paljon työtä luottamuksellisen suhteen luomiseksi. Etsivän työn tulokset eivät synny yhdessä yössä, vaan tarvitaan pitkäkestoista työtä ja kärsivällisyyttä.

Matkan varrella olemme joutuneet miettimään etsivän työn tiimiläisten valitsemista ja valitsemiskriteereitä. Ymmärsimme, että meidän on haastateltava naisia tapaamaan haluavat henkilöt. Hands that heal koulutus helmikuussa 2014 pohjalta nousi ensimmäisen kerran tämä toimijoiden haastattelemisen tarve esille. Siellä puhuttiin muun muassa siitä, että toimijoiden ei saisi olla liian nuoria. Toiminta voi tuoda hämmennystä tilanteessa, jossa nuoren oma seksuaalisen identiteetti ei ole kunnolla kehittynyt. Myöskin etsivän työn tiimiläisen tulisi olla tasapainossa oman menneisyytensä kanssa. Monesti auttamisen motiivina onkin halu auttaa itseään. Tällaisessa haastavassa työssä emme halua omien negatiivisten kokemustemme tai käsittelemättömän menneisyyden kokemusten vaikuttaa uhrien kohtaamiseen sekä heidän avun saamiseensa. Haastattelussa tulisikin kartoittaa jollain tavoin toiminnasta kiinnostuneen taustoja tältä osin. Ymmärrettävästi on kyse arkaluontoisista asioista, joista tulisi osata taidollisesti kysyä. Syksyllä 2014 uusi suunnittelutiimimme aloitti tarkemman pohdinnan kriteereistä. Kriteerien ja haastattelurungon tekemiseen käytetään myös muutamien asiantuntijojen, jotka työssään kohtaavat seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneita ihmisiä.

Etsivän toiminnan suunnittelu lähtee kohderyhmän tarpeista käsin. Etsivää työtä tullaan tekemään parityönä kahdesti kuukaudessa. Toiminta on säännöllistä ja pitkäkestoista. Toimintaa arvioidaan jatkuvasti. Etsivän työn tekijöille täytyy varmistaa riittävä perehdytys sekä työnohjaus. Koska toiminta on samansuuntaista Kööpenhaminan Vineyardin toiminnan kanssa, osallistui toiminnan johtaja kahden muun etsivän työn kehittämistiimiläisen kanssa paikallisen tiimin toimintaan maaliskuussa 2015. Näin malli tuli käytännössä tutuksi.

8.8 Toiminnan arviointi

Arviointi on ollut osa toimintaamme sen alusta asti. Arviointia on tehty eri tavoin ja eri kokoonpanoissa. (Aalto-Kallio, Saikkonen & Koskinen & Ollonqvist 2009, 3). Arvioinnissa on tärkeää kiinnittää huomio useisiin eri seikkoihin, kuten toimintatapoihin ja tiimityöskentelyn sujumiseen. Arviointi on keskeistä ja välttämätöntä kehittämistyössä. Arvioitsija katsoo arvioitavaa kohdetta omasta roolista käsin, joten hänen on hyvä tietää ja tiedostaa omat lähtäkohtansa. (Aalto-Kallio ym. 2009, 23).

Syksyllä 2014 etsivän työtä varten kutsuttiin muutamia ihmisiä etsivän työn suunnittelemisen tiimoilta. Ryhmä aloitti toiminnan arvioimalla toiminnan nykytilaa SWOT-analyysin avulla. Laajemman näkökulman saamiseksi myös seurakunnan edustaja osallistui. Suunnittelutiimin uusin jäsen toi oman näkökulmansa, ehkäpä siinä kohden vielä edustaen yleisemmin toiminnassa mukana olevia. Seurakunnan edustajalle toimintamme oli suhteellisen uutta, joten työskentelyn kautta olikin tarkoitus valottaa toimintaamme hänelle.

SWOT -analyysiä olemme käyttäneet useaan kertaan toiminnassamme työvälineenä arvioimaan sen hetkistä tilannetta tai jonkun uuden toiminnan hyviä sekä huonoja puolia tai mahdollisia vaikutuksia. Arviointia on tehty eri kokoonpanoissa. Myös toiminnan johtaja teki etsivän työn toimintasuunnitelman luomisen yhteydessä SWOT-analyysin. Etsivän työn toimintasuunnitelma syntyi alkukesästä 2014, jolloin toiminnan fokusointi nähtiin muutoinkin tarpeelliseksi.

SWOT-analyysi on hyvä arvioinnin työkalu, jota voidaan käyttää monipuolisesti. Sen avulla voidaan arvioida niin toimintayksikön sisäisiä asioita kuin myös ulkoisen toimintaympäristön seikkoja. (Aalto-Kallio, Saikkonen, & Koskinen- Ollonqvist 2009, 86.) Toimintatapojemme ja interventioidemme arvioinnin kautta etsivä työmme voi kehittyä ja saada aikaan positiivisia vaikutuksia kohtaamiemme ihmisten eri elämän osa-alueilla. Tärkeää on valmius muuttaa toimintatapoja, mikäli se on tarpeen. (Kiiskinen, Vehko, Matikainen, Natunen & Aromaa 2008, 46.) Tarvitaan herkkyyttä kuulla ja kuunnella sekä rohkeutta kohdata toinen ihminen ja oma itsensä.

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> - tahtotila - motivoitunut ydinporukka - pieni tiivis ryhmä, avoimet suorat välit (helpottaa viestintää ym) - selkeä visio ja toiminta-ajatus - toimiva yhteistyö: oHKI Vineyardin oKööpenhaminan Vineyard, Eden Ministry oSamaria rose projekti, Helsingin Valo □ tiimin työskentely toimivaa □hyvä käsitys Suomen tilanteesta □vahva näky - vuodessa tapahtunut paljon, kerätty paljon kokemusta □hyvä perustusten rakentaminen □kristillisuus on vahvuus 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> - pieni ryhmä □toiminta-ajatus ollut epäselvä matkan varrella - liian laaja (nyt tilanne parempi) - osalle tiimin jäsenistä toiminta-ajatus saattaa edelleen olla hieman epäselvä - ajanpuute - toiminnan vastuut ja organisointi kasautuneet muutamalle ihmiselle -vapaaehtoistyön haavoittuvuus yleensä (tehdään oman toimen ohella) - etsivän työhön liittyvät motivaatio- ja kynnyskysymykset
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> - tehtävän tarpeellisuus on kiistaton: (kristillistä) etsivää työtä ei ole - Verkostot mahdollistavat SEA:n ihmiskaupan vastainen verkosto (kristillinen) - IKV-verkosto (ammatillinen) Ihmiskaupan uhrit: työmme kautta - uhreja voidaan tunnistaa - uhreja voidaan auttaa - uhreja voidaan tukea myös hengellisesti 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> - ajan puute - miten rakentaa pitkäkestoista vapaaehtoistyötä, kun ihmisiä tulee ja menee - kuinka löytää oikeat ihmiset oikeisiin tehtäviin? -miten rajata suunnittelua niin ettei se vie liian paljon aikaa? Että päästäisiin (etsivään) työhön käsiksi -etsivä työ tarvitsee riittävästi osaavia ja sitoutuneita tiimiläisiä -tarvittavat resurssit (talous jne.)

Taulukko 2: SWOT analyysi syksyllä 2014

9 Kyselyn toteutus

9.1 Laadullinen kyselytutkimus ja aineiston kerääminen

Ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa yhdistyvät kehittäminen ja tutkimuksellisuus. Laadullinen tutkimus soveltuu hyvin sellaisiin tutkimuksiin, jossa halutaan selvittää ihmisten käsityksiä, kokemuksia ja näkemyksiä. Tämän kehittämishankkeen tueksi hankittiin tietoa kyselytutkimuksen kautta (Liite 1). Kysely suunnattiin keväällä 2014 ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa oleville henkilöille. Toiminnassa oli tuolloin mukana 10 henkilöä. Kyselyyn vastaaminen tapahtui huhti-toukokuussa. Kyselyä voidaan joiltain osin pitää kontrolloituna, koska tutkija oli itse läsnä antamassa kyselylomakkeen vastaajille, kertomassa kyselyn tarkoituksesta sekä vastaamassa mahdollisiin kysymyksiin. (kt.Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 196-197.) Kyselyn alussa oli saatekirje, jossa kerrottiin mistä kyselyssä on kyse ja siinä pyydettiin vastaajan suostumusta aineiston käyttämiseksi opinnäytetyössä.

Kyselyn kautta voidaan saada tietoa muun muassa vastaajien asenteista, tiedoista, arvoista ja mielipiteistä sekä käsityksistä (Hirsjärvi ym. 2013,197). Kyselyssä oli 47 kysymystä. Kyselylomaketta ei testattu etukäteen. Lomakkeen kysymykset ovat pääosin avoimia. Lisäksi kyselyssä on muutama monivalintakysymys. Kyselyn kysymykset oli muodostettu teemoittain. (LIITE 1) Kyselylomakkeen teemoina oli: odotukset yhdistyksen toimintaa kohtaan, motivaatio ja sitoutuminen, vahvuudet ja persoona, tiimityöskentely, tieto ihmiskaupasta, vahvuudet ja osaaminen, tähänastiset kokemukset toiminnasta, toimintaan osallistumisen esteet, tehtävä ja paikka toiminnassa sekä osallistumismahdollisuudet. Kyselyn rakenne oli muodostettu siten, että alussa oli muutama yleisempi kysymys ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta, jota seurasi kysymykset, jotka liittyivät nimenomaisesti tähän ihmiskaupan vastaiseen toimintaan, johon henkilöt olivat tulleet mukaan. Kyselyn kysymykset oli erityisesti valittu käytännön näkökulmasta. Taustatietoina kysyttiin ikää, ammattia, siviilisäätyä sekä toiminnassa mukana olemisen aikaa (kk). Iän kohdalla vastaajat saivat valita ikäryhmän, johon sijoittuvat.

Ihmiskaupan vastainen toiminta alkoi syksyllä 2013. Kevääseen 2014 mennessä oli tutustuttu erityisesti ulkoiseen toimintaympäristöön (Liite 9). Oli tullut aika suunnata katse sisäiseen toimintaympäristöön ja niihin henkilöihin, jotka olivat tulleet toimintaan mukaan. Kyselyn toteutus sijoittui ajankohtaan, jolloin olimme suunnittelemassa yhdistyksen perustamista. Kyselyn uskottiin antavan tarvittavaa tietoa ja palvelevan käytännön työn kehittämistä ja organisointia. Kyselyn tulosten ajateltiin antavan tietoa henkilöstöjohtamiseen eli erityisesti siihen miten voisimme hyödyntää ihmisten taitoja ja vahvuuksia. Miten sijoittaa ihmiset oikeille paikoilleen ja oikeiden tehtävien pariin. Kyselyn tulokset ohjaavat muutoinkin johtamistoimintaa eli sen tulokset antavat tietoa nykytilanteesta ”henkilöstön” osalta ja mihin

toimenpiteisiin on ryhdyttävä. Se kertoo myöskin heidän kiinnostuksen kohteistaan ja osallistumismahdollisuuksistaan.

Keväällä 2014 toiminnassa oli mukana 10 henkilöä, joista 9 vastasi kyselyyn. Kysely toteutettiin erään tapaamisemme yhteydessä, jossa 7 henkilöä oli paikalla. Jokainen paikalla ollut vastasi kyselyyn. Vastaajat olivat olleet toiminnassa mukana 4-7 kuukautta. Kyselystä ei ollut aiemmin kerrottu toimijoille, vaan se tuli yllätyksenä. Tapaamisen tärkeyttä oli korostettu ja moni pääsi paikalle. Kyselyn alussa kerrottiin mistä kyselyssä on kyse ja kuinka tärkeää siihen vastaaminen olisi toiminnan organisoimisen ja johtamisen kannalta. Osallistumisen kerrottiin kuitenkin olevan vapaaehtoista.

Aineiston hankinta toteutettiin tutkijan läsnä ollessa, jotta kyselyyn vastaajilla oli mahdollisuus kysyä heti, mikäli jokin oli epäselvää. Kukaan ei esittänyt kysymyksiä vastaamisen aikana, vaikka asia oli tuotu selkeästi esille. Toteutuksessa tausta-ajatuksena oli myös antaa tila ja aika vastaamiselle, jolloin varmistuu ainakin joltain osin kyselyyn vastaaminen. Kyselyssä oli paljon kysymyksiä ja osa vastaajista välillä huokaili niihin vastatessaan. Tapaamisemme tapahtui ilta-aikaan, jolloin useimmilla oli työpäivä takanaan, joten kyselyyn vastaaminen saattoi tuntua haastavalta, kun oli väsymystä. Samoin osallistujat saattoivat kokea painetta vastaamiseen muiden läsnä ollessa. He eivät ehkä uskaltaneet kieltäytyä.

Niille henkilöille, jotka eivät olleet tapaamisessa, kysely toimitettiin joko henkilökohtaisesti tai postitse: henkilökohtaisesti kahdelle henkilölle ja postitse yhdelle henkilölle. Postitse saanut henkilö palautti täyttämänsä kyselyn samalla tavalla. Henkilökohtaisesti kyselyn saanut palautti kyselyn henkilökohtaisesti kyselyn. Yksi henkilö, joka sai kyselyn henkilökohtaisesti palautti myöhemmin tyhjän kyselylomakkeen.

Ne vastaajat, jotka vastasivat omalla ajallaan, saattoivat vapaasti valita kyselyyn vastaamisen ajankohdan. Heillä oli myös pidempi aika käytettävissään kyselyn palauttamisen suhteen. Tämä saattaa näkyä heidän vastauksissaan. Toisaalta kokoontumisen yhteydessä kukaan osallistujista ei tuonut esille, että olisivat halunneet vastata kyselyyn toisena ajankohtana. Kukaan ei pyytänyt saada ottaa kyselyä mukaansa. Toisaalta opinnäytetyön tekijä ei osannut tällaista edes ehdottaa. Vastaamiseen käytetty aika oli 35-45 minuuttia. Siihen oli selkeästi varattu illassamme tila ja kiireettömyyden tuntu pyrittiin poistamaan, jotta vastaajat voisivat kokea saavansa rauhassa vastata. Vastaajille kerrottiin heidän voivan käyttää tähän niin paljon aikaa kuin tarvitsette. Kaikki vastaajat pysyttelivät samassa tilassa, vaikka olisivat myös voineet vaihtaa tilaa.

Kun aikaa oli kulunut noin 35 minuuttia ja osa vastaajista palautti kyselyn, opinnäytetyön tekijä kysyi tilannetta niiltä, joilla vastaaminen oli vielä kesken. Muutamalla oli vielä vähän

kesken. Ne, jotka olivat jo vastanneet, siirtyivät ottamaan välipalaa. Tilanteessa säilyi rauhallisuus eikä jo vastanneet alkaneet käydä keskustelua, joka olisi häirinnyt toisten vastaamista. 45 minuutin jälkeen jokainen oli saanut vastattua kyselyyn.

9.2 Aineiston analyysimenetelmä ja analyysiprosessi

Kyselyn aineiston analyysi toteutetaan osittain sisällönanalyysiä ja osittain teemoittelun tekniikkaa käyttäen. Erityisesti kahta aineiston teemaa analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä. Nämä teemat ovat toimintaan tulemisen motiivit sekä tiimityöskentely. Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka avulla aineistoa voi analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin prosessissa tutkittava tieto ja ilmiö pyritään käsitteellistämään ja kuvaamaan tiivistetysti. Aineistoa luokitellaan. Prosessin tuotoksena syntyy ilmiötä kuvaavia kategorioita. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 3-4.)

Kyselyn keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia motiiveja toiminnassa mukana olevilla on osallistua toimintaan?
2. Millainen on hyvä tiimi?

Aineistolähtöisessä laadullisessa analyysissä on kolme eri vaihetta; aineiston pelkistäminen, ryhmittely sekä teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108; Tuomi & Sarajärvi 2013, 108). Ennen analyysiprosessia valitaan analyysiyksikkö. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 110). Koko prosessi lähti liikkeelle siitä, että luin useaan otteeseen saatuja vastauksia. Sen jälkeen aukikirjoitin kaikki saadut vastaukset kysymyskohtaisesti sana sanalta. Kokosin siis kunkin kysymyksen alle jokaisen yhdeksän vastaajan kyseiseen kysymykseen antaman vastauksen. Tämä auttoi kokonaiskuvan hahmottamisessa ja prosessin eteenpäin viemisessä. Vastaajien käsialasta sai hyvin selvää, joten kirjoitusprosessi tässä kohden oli selkeä. Kirjoitettua tekstiä syntyi yhteensä 13 sivua. Monivalintakysymysten kohdalla merkitsin annetun vastauksen numeerisesti, numerolla 1. Yhteenlaskemalla valitut vaihtoehdot, selviää moniko vastaaja oli valinnut kyseisen vaihtoehdon. Tällaisia kysymyksiä lomakkeessa oli neljä. Nämä kysymykset liittyivät mieleisiin toimintamuotoihin ja kohderyhmään sekä siihen miten toimija voisi ajallisesti olla toiminnassa mukana.

Analyysiyksikön valinta on oleellinen lukemista ja analyysiä ohjaava tekijä. Sen valintaa ohjaa puolestaan tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Analyysiyksikön valinnan jälkeen aineisto luetaan useita kertoja läpi. Aineistolle esitetään kysymyksiä. Aineiston analyysin etenemistä säätelee se, ohjaako analyysiä aineisto vai ennalta valitut teemat tai käsitteet. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5; Tuomi & Sarajärvi 2013, 110.) Analyysiyksiköksi muodostui yksi sana. Valinnan jälkeen aloin entistä syvemmin tutustumaan aukikirjoitettuun aineistoon ja luin sitä jälleen useaan kertaan.

Kyselylomakkeen kysymykset oli järjestetty teemoittain. Teemoittelu auttoi jonkin verran analyysivaiheessa. Aineiston analyysivaiheessa kyselylomakkeen kysymysten alkuperäinen teemoittelu osoittautui kuitenkin osittain toimimattomaksi sisällönanalyysiin valittujen teemojen osalta. Motivaatiota analysoidessani otinkin analyysiin mukaan myös kysymykset, joissa kartoitettiin toimintaan kohdistuvia odotuksia. Teoriatiedonkin pohjalta ymmärsin tässä vaiheessa, että motivaatiot ja odotukset ovat hyvin läheisiä käsitteitä. Ne menevät osittain päällekkäin.

Tutkimustehtävä ohjaa aineiston pelkistämistä. Pelkistäminen eli redusointi tarkoittaa joko tiedon tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Pelkistämisen avulla voidaan löytää aineistosta tutkimuksen kannalta olennaisin tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Kyselyn vastausten pelkistäminen oli suhteellisen yksinkertaista vastausten ollessa jo hyvin typistettyjä ja ytimekkäitä. Aineisto ei ollut myöskään laaja. Pääosin vastaajat olivat vastanneet kokonaisiin lausein, mutta myös lyhyempiä ilmaisuja esiintyi. Alkuperäiset ilmaisut siirrettiin word-ohjelmalla luotuun taulukkoon. Tutkimustehtävän mukaisesti samankaltaiset ilmaisut listattiin alekkain. Analysoinnin avulla halutaan siis eri prosessin vaiheissa selkiyttää aineistoa sekä muodostaa loogisia kokonaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109).

Pelkistämisen jälkeen on aineiston ryhmittelyn eli klusterointi vuoro. Ryhmittelyn kautta etsitään aineistosta samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Samankaltaiset asiat ja käsitteet yhdistetään ja niistä muodostuu oma luokkansa. Pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään ensin alaluokiksi ja myöhemmin eri alaluokkia yhdistämällä syntyy laajempia yläluokkia. Yläluokkia yhdistämällä syntyy pääluokkia. Näin aineisto tiivistyy. Luokittelussa on kyse myöskin käsitteellistämisestä. Aineisto muuntautuu yleisempien käsitteiden muotoon. Tällaisen abstrahoinnin eli käsitteellistämisen kautta mahdollistuu lopulta johtopäätösten tekeminen tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 110-111.)

Kyselyn muita teemoja ja niihin liittyviä vastauksia tarkastellaan tässä opinnäytetyössä yleisemmällä tasolla. Kysymykset eivät ole niin syväluotaavia, että niistä voisi tehdä sisällönanalyysiä. Vastauksista tuodaan kuitenkin olennainen esiin. Kaikkien kysymysten vastauksia ei voida käsitellä tässä työssä. Esimerkiksi vahvuuksiin ja työkokemukseen liittyviä vastauksia ei tuoda esille, jotta henkilöt eivät olisi tunnistettavissa. Anonymiteettiä halutaan suojella. Näin pienen vastaajien joukon kohdalla täytyy noudattaa erityistä tarkkuutta.

Tutkimuksen tuloksia pystytään hyödyntämään käytännön toiminnan suunnittelussa ja organisoimisissa. Tulokset antavat oleellista ja tärkeää tietoa toimintaan tulemisen motiiveista ja niistä odotuksista, joita toimintaan mukaan tulleilla on. Se palvelee johtamista antamalla tietoa käytettävissä olevista resursseista.

Jotkut vastaukset antavat tulkinnan varaa. Osa vastauksista kirjoitettu oletuksella, että tutkija ymmärtää mitä vastaaja tarkoittaa. Tämä oletus liittyy siihen, että vastaajat ovat opin-
näytetyön tekijälle entuudestaan tuttuja ja jonkinlaista yhteistä historiaa on syntynyt, jolloin on oppinut toista tuntemaan. Kysymykset 44 ja 45 kulkevat käsi kädessä ja jälkimmäinen antaa perustelut edellisen valinnalle. Näitä vastauksia on siis hyvä tarkastella yhdessäkin.

Kyselyyn vastaajat olivat olleet toiminnassa mukana 4-7 kuukautta. Enemmistön mukanaolo heidän oman arvionsa mukaan oli 4 kuukautta. 3 henkilöä oli ollut mukana 6 kuukautta ja yksi oli vastannut 7 kuukautta. Yksi oli valinnut 5 kuukautta. Vastaukset heijastavat todellisuutta, sillä tammikuussa 2014 järjestimme info-illan, jonka myötä monet jäivät toimintaamme mukaan. Aiemmin yksittäiset henkilöt liittyivät toimintaamme kuultuaan toiminnastamme lähinnä henkilökohtaisten ystävyysuhteiden kautta.

10 Kyselyn tulokset

10.1 Toimintaan osallistumisen motiivit

Aineistosta löytyi seitsemän erilaista motivaatiotekijää, jotka ovat saaneet ihmiset tulemaan mukaan ja osallistumaan toimintaan. Motivaatiotekijät ovat yhteisöllisyys, uhrien auttaminen, vaikuttaminen ja oikeudenmukaisuuden edistäminen Suomessa, naisten aseman parantaminen, uuden luominen ja oppiminen, toiminnan hengellinen ulottuvuus sekä konkreettisen toiminnan imu. Motivaatiotekijät on kuvattu aineiston yläluokkina. Motivaation aineisto muodostui neljästä eri kyselylomakkeen kysymyksestä (nrot 5,6,8 ja 9), joissa myös toimijoiden odotukset toimintaa kohtaan ovat mukana.

Yhteisöllisyys oli yksi toimintaan mukaan tulemiseen vaikuttava tekijä. Yhteisöllisyyden yläluokka muodostui kolmesta alaluokasta, joita ovat sosiaalisten suhteiden merkitys mukaantulemiseen ja mukana olemiseen, halu olla samanhenkisten ihmisten kanssa sekä oman tehtävän ja paikan löytämisen halu.

”Tutut ihmiset” ja *”Ystävyys”* olivat useasti mainittuja tekijöitä, jotka toiminnassa mukana olevat toivat vastauksissaan esille syynä olla mukana toiminnassa. Tämä tuli esiin kuuden toimijan vastauksista. Tutut ihmiset ja ystävyysuhteet vaikuttavat toimimisen motivaatioon. Ihmiset haluavat olla mukana samassa toiminnassa ystävien ja tuttujen kanssa. Ystävät ja tutut ihmiset liittyivät myös siihen, miten toimintaan alun perin tultiin mukaan.

”Ystävä ajatteli, että voisin olla kiinnostunut ja pyysi minua mukaan”

Rajanveto ystävien ja tuttujen merkityksestä toimintaan mukaan lähtemisen ja toiminnassa pysymisen suhteen on hienojakoinen. Nämä kaksi saattavat mennä limittäin. Ihmiset eivät ole aina tietoisia tai he eivät osaa selkeästi erottaa mikä on saanut tulemaan mukaan ja mikä on vaikuttanut siihen, että jää mukaan. Vastauksista kuitenkin voi tehdä päätelmän, että ihmisuhteet, tavalla tai toisella, ovat merkittävä tekijä toimintaan mukaantulemiseen syynä ja toiminnassa pysymisen syynä.

Kaikki vastaajat eivät tuo esiin ystävyysuhteita tai tuttujen ihmisten läsnäoloa toimintaan lähtemisen syynä. Heille toiminnassa mukana olevat henkilöt olivat siis vieraampia. Heidän vastauksista kuitenkin tulee esiin halu löytää sosiaalisia suhteita. Toimintaan mukaantulemalla haluttiin etsiä nimenomaisesti samanhenkisten ihmisten seuraa. *”Kristittyjen yhteyden”* ja *”elävän yhteyden”* löytämisen kaipuu tulikin muutamien ihmisten vastauksista esille. Sosiaaliset suhteet ja yhteisöllisyys ovatkin tavalla ja toisella läsnä jokaisen vastaajan vastauksissa. Erään henkilön kohdalla se näyttäytyy myös siten, että jonkun omassa elämänpääpiirissä olevan

ihmisen esimerkki on kannustanut lähtemään mukaan samantyylliseen työhön tai jonkun toiminnan ulkopuolisen henkilön suosittelu on antanut sysäyksen tulla mukaan. Erään henkilön vastauksessa tuli esille positiivisen mielikuvan merkitys.

”vertaistukihenkilö tekee tätä työtä...”

”ihmiset...vaikuttivat hyviltä”

Eräs toimintaan lähtemisen motivaatio liittyy oman paikan etsimiseen ja löytämiseen.

”Halu etsiä omaa paikkaa” ja *”Halu löytää omaan elämään sopiva tehtävä”* tuli selkeästi esille kolmen toimijan vastauksissa.

” ..ajattelin,että mielelläni katsoisin missä ja miten voin palvella”

Kaikkien toimijoiden vastauksissa oman tehtävän ja paikan löytämisen tärkeys tuli kuitenkin esiin viimeistään kysyttäessä missä toimintamuodossa tai tehtävässä haluaisi tämän toiminnan puitteissa olla mukana. Toisten ajatukset ja toiveet olivat selkeämpiä kuin toisten. He osasivatkin jo nimetä ihan konkreettisia tehtäviä, mitkä kiinnostavat. Tähän osaltaan varmastikin vaikutti myös toiminnassa mukana olemisen aika. Toisaalta kahden henkilön vastauksista tuli esille, ettei tehtävillä ole suurta merkitystä. He haluavat auttaa ja toimia siinä missä voivat.

”tehtävillä ei ole suurta väliä”

”autan siinä missä voin ja kykenen ja koen mielekkäänä”

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
-SOSIAALISTEN SUHTEIDEN MERKITYS MUKAANTULEMI- SEEN JA MUKANAOLEMISEEN -HALU OLLA SAMANHENKIS- TEN IHMISTEN KANSSA -OMAN TEHTÄVÄN/PAIKAN LÖYTÄMINEN -AUTTAMISEN HALU -HALU VAIKUTTA -HALU TOIMIA OIKEUDEN- MUKAISUUDEN PUOLESTA - IHMISKAUPPA ONGELMAN LÄHEISYYS JA SUURUUS - KIINNOSTUS TOIMIA NAIS- TEN PARISSA JA EDISTÄÄ NAISTEN OIKEUKSIEN TO- TEUTUMISTA -UUDEN TOIMINNAN ALOIT- TAMINEN -HALU OPPIA UUTTA -HENGELLISYYS (HENGELLI- NEN TOIMINTA) -TOIMINNAN IMU -TOIMINNALLISUUS/ KON- REETTINEN TOIMINTA	YHTEISÖLLISYYS UHRIEN AUTTAMINEN VAIKUTTAMINEN JA OIKEU- DENMUKAISUUDEN EDISTÄ- MINEN SUOMESSA NAISTEN ASEMAN PARAN- TAMINEN UUDEN LUOMINEN JA OPPI- MINEN TOIMINNAN HENGELLINEN ULOTTUVUUS KONREETTISEN TOIMINNAN IMU	VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUMISEN MOTIIVIT SEKÄ TOIMINTAAN LÄHTEMI- SEN VETOANKKURIT (sysäävät tekijät)

Taulukko 3: Vapaaehtoistoiminnan motivaatioon liittyvää aineiston ryhmittelyä

Uhrien auttaminen nousee vastauksista yhdeksi keskeiseksi motivaatiotekijäksi. Jokainen toi-
minnassa mukana oleva on vastauksissaan tuonut esiin auttamisen. Auttamiseen liittyy empa-
tia uhreja kohtaan ja halu auttaa haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Osa vastaajista ku-

vaa auttamista palvelemisen käsitteen kautta. Halu auttaa nimenomaisesti heikkoimmassa asemassa olevia nousee myös vastauksista esiin.

”Haluaisin tuntea omalta osaltani vaikuttaneeni ihmiskaupan uhrien tilanteen helpottamiseksi”

” Empatia ihmiskaupan uhreja kohtaan”

”Toivon saavani olla mukana jossakin merkittävässä työssä ja auttaa kaikkein heikoimpia”

”..että voisimme estää ihmiskauppaa ja auttaa uhreja”

Suurin osa vastaajista puhuu auttamisenhalustaan yleisellä tasolla, muutamassa vastauksessa eritellään auttamishalua tarkemmin.

” ..jotta voisi tehdä ennaltaehkäisevää työtä”.

Vaikuttamisen halu ja toimiminen oikeudenmukaisuuden puolesta nousee myöskin merkittäväksi motivaatiotekijäksi ja toiminnassa mukana olemisen syyksi. Nämä motiivit tulevat esiin kuuden toimijan vastauksista. Vaikuttaminen ja oikeudenmukaisuuden edistäminen Suomessa yläluokka muodostui kolmesta eri alaluokasta. Nämä alaluokat ovat halu tehdä yhteiskunnallisesti merkittävää työtä, halu toimia oikeudenmukaisuuden puolesta sekä ihmiskauppa ongelman läheisyys ja suuruus. Vaikuttamisen halun taustalla ilmenee käsitys ongelman epäoikeudenmukaisuudesta.

” tunne ihmiskaupan epäoikeudenmukaisuudesta”

”Kiinnostus toimia sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta vastaan”

Monille vastaajalle ongelman suuruuden ymmärtäminen on ollut silmiä avaava kokemus ja sen pohjalta on syntynyt halu vaikuttaa ja lisätä ihmisten tietoisuutta ihmiskaupasta.

”aloin tajuta miten laaja ongelma ihmiskauppa on ja halusin tehdä jotain”

” tietoutta olisi hyvä levittää eteenpäin”

Tiedon saaminen Suomen ihmiskauppatilanteesta on lisännyt toimijoiden ymmärrystä ja synnyttänyt halua taistella ihmiskauppaa vastaan nimenomaisesti kotimaan kontekstissa. Ihmis-

kauppaa ei tapahdukaan vain jossain kaukana, vaan ongelma on läsnä omassa yhteiskunnassamme.

”tieto siitä, että Suomessa, joka mielletään hyvinvointivaltioksi löytyy ihmiskauppaa. ...se ei ole pelkästään kehitysmaiden ongelma”

” en ollut aiemmin edes ajatellut ihmiskaupan vastaista toimintaa Suomen kontekstissa...”

Jokainen toiminnassa mukana oleva on saanut toimintaan mukaan tullessaan joko info-illan tai dokkari-illan yhteydessä jonkinlaisen ”tietopaketin” ihmiskaupasta. Erityisesti info-illoissa, on kerrottu Suomen tilanteesta ja tietysti omasta toiminnastamme ja tavoitteista.

Naisten aseman parantamisen yläluokka muodostuu kahdesta alaluokasta, joita ovat halu edistää naisten oikeuksien toteutumista sekä kiinnostus toimia naisten parissa. Naisten asema ja oikeudet tulevat esiin kahden toimijan vastauksissa.

”Naisten oikeudet..lähellä sydäntä” ja ”kiinnostus naistyöhön”

Uuden luominen ja oppiminen ovat myös motiiveja olla mukana tässä ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Tämä yläluokka sisältää kaksi erilaista alaluokkaa. Nämä alaluokat ovat uuden toiminnan aloittaminen ja halu oppia uutta. Muutaman toimijan vastauksissa tulee nimenomaisesti esille uuden toiminnan aloittamisen viehätys.

”On hauska aloittaa jotain yhdessä ”

”että tämä on aloitteleva ja uusi juttu”

”ilo nähdä mitä tyhjästä voi nyhjästä”

Kahden muun toimijan vastauksissa tulee esiin halu oppia uutta tiedon lisääntymisen kautta. Kiinnostus ihmiskauppa ilmiötä kohtaan on suuri ja siitä halutaan oppia lisää. Tiedon lisäämisen uskotaan antavan valmiuksia auttaa ihmiskaupan uhreja. Ihmiskaupasta halutaan siis oppia lisää nimenomaisesti auttamisen edistämiseksi.

”saada mahdollisimman paljon tietoa, jotta pystyy auttamaan ..”

Toiminnan hengellinen ulottuvuus yläluokkana ja motivaatiotekijänä muodostui yhdestä, hengellisyyden, alaluokasta. Hengellisyys aspekti nousee esiin kahden toimijan vastauksissa. Tällöin puhutaan lähestymisen kiinnostavuudesta tai koetusta kehoituksesta auttaa.

”Lähetystyö lähellä sydäntä”

”Jumalan kehoitus auttaa rikkinäisiä tällä alueella”

Ihmiskauppa maailmanlaajuisena ongelmana ja maahanmuuttoon liittyvä ilmiönä saattaa olla osasyynä ihmiskaupan vastaisen työn ymmärtämiseksi lähetystyöksi. Toisaalta myös toimintamme kansainväliset yhteydet ja eräs toimintamuotomme, jonka kautta autetaan ihmiskaupan uhreja toisessa maanosassa, voidaan ymmärtää lähetystyön tekemiseksi. Hengellisyys tulee myös esiin eri toimintamuodoissamme. Toiminnassa mukana olevien vastauksissa toimintamuotoihin ja tehtäviin liittyen hengelliset toiminnat ovat keskiössä. Useammat ihmiset haluavat osallistua toimintaan muun muassa rukoilemalla.

Konkreettisen toiminnan imu yläluokkana muodostui kahdesta alaluokasta, joita ovat toiminnan imu sekä konkreettinen toiminta. Toiminnallisuus näyttäytyi varsinaisesti yhden toimijan vastauksissa, joka olikin lähtenyt toimintaan mukaan alun perinkin spesifimmän toiveen ja kinnostuksen kohteen kanssa. Jollakin toimintamuodolla voi todellakin olla tällainen merkittävä ”imu”, että se vetää mukaansa. Erään henkilön vastauksessa korostuu kuitenkin positiivisen vaikutelman syntyminen toiminnasta, jonka voi myöskin katsoa liittyvän toiminnan imuun.

”Imeydyin mukaan toimintaan”

”Toivon konkreettisia asioita”

”...ajatukset toiminnasta vaikuttivat hyviltä”

Jokaisen toiminnassa mukana olevien vastauksista tulee kuitenkin esiin konkretia, kun kyse on toiveista ja tehtäväalueista, joissa haluaa olla mukana. Näitä toiveitahan kartoitettiin nimenomaisesti joillakin kyselylomakkeen kysymyksillä.

10.2 Toimijoiden käsitykset hyvästä tiimistä

Toinen tutkimustehtävä ”Millainen on hyvä tiimi ?” muodostui kuudesta eri yläluokasta. Yläluokat olivat erilaisia vahvuuksia ja osaamista ymmärtävä, lisäävä ja hyödyntävä tiimi, oppimiskykyinen tiimi, rakentava vuorovaikutus ja positiivinen ilmapiiri, toimiva yhteistyö, tavoitteiden ja työnjaon selkeys sekä läsnä oleva, tasapuolinen ja määrätietoinen johtaminen. Tutkimustehtävän aineisto muodostui kahdesta hyvään tiimiin ja tiimityöhön liittyvästä kysymyksestä. Aineisto ei ole tässä kohden kovin suuri.

Erilaisia vahvuuksia ja osaamista ymmärtävä, lisäävä ja hyödyntävä tiimi yläluokka koostui viidestä eri alaluokasta, jotka olivat tiimiläisten vahvuuksien kartoittaminen, tiimiläisten erilaisuuden ymmärtäminen, tarvittava osaaminen ja tieto työn tekemiseen, osallisuus sekä erilaisten vahvuuksien esiintuleminen.

Tiimiläisten vahvuuksien kartoittaminen mainitaan kahden toiminnassa mukana olevan vastauksissa hyvään tiimiin liittyen.

”sellainen jossa vahvuudet on kartoitettu”

Usean toimijan näkemyksen mukaan erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen ovat oleellisia hyvän tiimin ominaisuuksia. Painoarvoa annetaan keskinäiselle tuntemiselle sekä erilaisuuden hyväksymiselle ja ymmärtämiselle.

” hyvä tiimi...jossa jokainen tuntee toisensa ja ymmärtää toinen toisensa luonteenpiirteet ja vahvuudet”

Toimijoiden mukaan hyvässä tiimissä on erilaisia ihmisiä ja erilaisia vahvuuksia. Hyvä tiimi osaa myöskin hyödyntää tätä erilaisuutta eikä erilaisuudesta muodostu tiimin sisällä ongelmaa.

”tiimiläiset täydentävät toistensa vahvuuksia”

Parhaimmillaan tiimityöskentely toteutuu, kun erilaiset vahvuudet saadaan valjastettua yhteiseen päämäärään pääsemiseksi. Tähän liittyy ajatus jokaisen osallisuudesta.

..niin että jokaisen vahvuudet pääsevät esiin”

”huomioidaan kaikki”

Tavoitteiden selkeys ja riittävä tietotaso vaikuttavat toimijoiden mukaan tiimityöskentelyn tasoon. Oleellista hyvässä tiimissä on myöskin halu toimia. Tiedolla voidaan tässä kohden viitata myös riittävään koulutukseen ja perehdytykseen.

” hyvä tiimi työskentelee hyvin silloin kun he tietävät tavoitteen..mitä,miksi ja kuinka..tieto ja tahto”

Oppismiskykyinen tiimi yläluokka muodostui kahdesta eri alaluokasta, jotka ovat uutta luova toiminta ja laadukas tekeminen. Uutta luovaan toimintaan sisältyy ajatus dynaamisesta, jat-

kuvan oppimisen ja aktiivisuuden sävyttämästä toimimisesta. Uuden oppimiseen liittyy ajatus joustavuudesta ja mahdollisuudesta tehdä asioita eri tavoin tavoitteeseen pääsemiseksi. Aktiiviseen tekemiseen liittyy ajatus kunkin tiimiläisen itseohjautuvuudesta.

”dynaaminen..oppii koko ajan asioita”

”...ei tarvitse aina tehdä samalla tavalla”

” ei tarvitse raahata jotain perässä vaan tiimiläiset tekevät sen miksi heidät on kutsuttu koon”

Erään toimijan mukaan hyvää tiimiä kuvaa työn tekeminen hyvin, laadukkaasti. Laatu voi viitata parhaansa antamiseen. Laadukas tekeminen kertonee myös valmiudesta oppia ja hioa työtapoja. Laadukas tekeminen saa myös jonkinlaista kaikupohjaa millä asenteella ollaan mukana.

”tehdään asiat laadukkaasti”

ALALUOKKA

YLÄLUOKKA

<ul style="list-style-type: none"> - TIIMILÄISTEN VAHVUUKSIEN KARTOITTAMINEN - TIIMILÄISTEN ERILAISUUDEN YMMÄRTÄMINEN - TARVITTAVA OSAAMINEN JA TIETO TYÖN TEKEMI- SEEN (PEREHDYTYS?/KOULUTUS?) - ERILAISTEN VAHVUUKSIEN ESIINTULEMINEN - EVERYONE GETS TO PLAY/OSALLISUUS 	ERILAISIA VAHVUUKSIA JA OSAAMISTA YM- MÄRTÄVÄ, LISÄÄVÄ JA HYÖDYNTÄVÄ TIIMI
<ul style="list-style-type: none"> - UUTTA LUOVA TOIMINTA - PARHAALLA MAHDOLLISELLA TAVALLA TEKEMI- NEN/LAADUKAS TEKEMINEN 	OPPIMISKYKYINEN TIIMI
<ul style="list-style-type: none"> - TEKEMISEN ILO - TUEN SAAMINEN (JA ROHKAISEMINEN) TIIMISSÄ - LUOTTAMUS - KESKINÄINEN KUNNIOITUS JA ARVOSTAMINEN - AVOIN ILMAPIIRI - PALAUTTEEN ANTAMINEN 	POSITIIVINEN JA RAKENTAVA ILMAPIIRI JA VUOROVAIKUTUS
<ul style="list-style-type: none"> - YHTEISTYÖKYKY - KYKY JOUSTAA - SITOUTUMINEN/VASTUUNOTTAMINEN 	TOIMIVA YHTEISTYÖ
YHTENÄINEN TAVOITE (YHTEEN HIILEEN PUHAL- TAMINEN) <ul style="list-style-type: none"> - SELKEÄ TEHTÄVÄNJAKO - SELKEÄ TAVOITE/TAVOITTEIDEN SELKEYS 	TAVOITTEIDEN JA TYÖNJAON SELKEYS
<ul style="list-style-type: none"> - KESKUSTELEVA JOHTAJA - ITSEARVIOINTIA TEKEVÄ JOHTAJA - LÄSNÄOLEVA JOHTAJA - KUUNTELEVA JOHTAJA - TASAPUOLISESTI KOHTELEVA JOHTAJA - MÄÄRÄTIE TOINEN JOHTAJA - JOHTAJA JOHTAA - TIIMIN YLIN JOHTAJA ON JUMALA 	LÄSNÄOLEVA, TASAPUOLINEN JA MÄÄRÄTIE- TOINEN JOHTAMINEN

Taulukko 4: Hyvää tiimiin liittyvää aineiston ryhmittelyä

Positiivinen ja rakentava ilmapiiri ja vuorovaikutus yläluokka muodostui kuudesta eri alaluokasta. Nämä alaluokat ovat tekemisen ilo, tuen saaminen, luottamus, keskinäinen kunnioitus ja arvostaminen, avoin ilmapiiri sekä palautteen antaminen.

Hyvän tiimin toiminnassa huokuu ilo. Iloa voi lietsoa sillä, että osataan työn tekemisen ohella tehdä hauskoja asioita yhdessä. Hauskan pitämisellä voidaan viitata muutoinkin yhdessä ole-
misen tapaan ilon vaalimiseksi. Tekemisen ilo tuli esille yhden tiimiläisen vastauksesta.

”pidetään myös hauskaa”

Tuen saaminen on merkittävä toimijoiden tuoma tekijä hyvän tiimin toiminnassa. Kuusi toiminnassa mukana mainitsee rohkaisemisen ja kannustamisen vastauksissaan eri tavoin. Virheisiin keskittymisen sijaan toivotaan rohkaisua.

” hyvä tiimi on sellainen, jossa arvostetaan ja kannustetaan ja annetaan palautettakin”

”ei mollata ja huomautella virheistä, vaan rohkaistaan”

” tuetaan ja rohkaistaan”

Tiimityöskentelyssä nousee esille myös luottamuksen merkitys. Kahden toimijan vastauksissa mainitaan suoraan luottamus jollain tavoin. Toimijat tuovat luottamusta esiin kahdella eri tavalla. Sitä kuvataan ilmapiirinä tai luottamusta herättävänä käytöksenä ja toimintana. Rehellisyyden nähdään synnyttävän luottamusta.

” luottamuksen ilmapiiri”

” ollaan rehellisiä ja luotettavia”

Avoim ilmapiiri tulee esille viiden toimijan vastauksista. Avoimuus tulee vastauksissa useinmi-
ten esiin kommunikaation kuvaamisen yhteydessä. Toisten tunteminen on myös tulkittu kerto-
van avoimuudesta.

..”tiimissä on avoin kommunikointi”

” jokainen tuntee toisensa”

Keskinäinen kunnioitus ja arvostus tulee esiin neljän eri toimijan vastauksissa. Keskinäiseen kunnioitukseen viitataan arvostamisen ja kunnioittamisen sanoin.

”kunnioitetaan toisia”

” johtajan kunnioittaminen”

”..jossa arvostetaan”

Palautteen antaminen nousee myös vastauksista esiin. Toimijat haluavat saada palautetta toiminnastaan. Kiittäminen nousee esimerkkinä palautteenannosta.

”saavat kiitosta tekemisistään”

Tuen saaminen, luottamus, avoimuus, keskinäinen kunnioitus ja palautteen antaminen ovat hyvin voimakkaasti kytköksissä toisiinsa. Niitä on haasteellista erottaa toisistaan. Opinnäytetyön tekijä on omalla harkinnallaan tehnyt vastauksista luokittelua. Opinnäytetyöntekijä halusi tuoda näkyväksi aineiston eri vivahteet.

Toimiva yhteistyö yläluokka sisältää kolme alaluokkaa. Alaluokat ovat yhteistyökyky, kyky joustaa sekä sitoutuminen/vastuunottaminen. Kaiken kaikkiaan toimivan yhteistyön on tavalla tai toisella maininnut vastauksissaan viisi toimijaa. Yhteistyökyky tulee esille kolmen toiminnassa mukana olevan vastauksista. Yksi toimija mainitsee joustamisen. Sitoutuminen tulee esille kolmen eri toimijan vastauksista. Sitoutumiseen liittyy vastuunottaminen.

” erilaiset ihmiset toimivat yhdessä sopuisasti”

” tehdään yhteistyötä yhteisen mission eteen”

” osataan joustaa”

” sitoutuneet toimintaan”

Tavoitteiden ja työnjaon selkeys yläluokka sisältää kolme eri alaluokkaa, jotka ovat yhtenäinen tavoite, selkeä tehtävänjako ja tavoitteiden selkeys. Kuusi toimijaa tuo esiin vastauksissaan tavoitteiden selkeyden tärkeyttä. Samaan suuntaan meneminen ja yhteinen ymmärrys suunnasta liitetään myös tavoitteelliseen toimintaan. Toimijat arvostavat sitä, että oma tehtävä ja rooli on tiedossa. He antavat painoarvoa selkeälle kommunikoinnille ja suunnan näyttämiseksi.

”päämääräistä toimintaa”

” yhteinen päämäärä”

” selkeä tehtävänjako”

”kaikki tiimissä tietävät tavoitteen”

Läsnäolevan, tasapuolisen ja määrätietoisen johtamisen yläluokka muodostui seitsemästä alaluokasta, jotka ovat keskusteleva johtaja, itsearviointia tekevä johtaja, läsnä oleva johtaja, kuunteleva johtaja, tasapuolisesti kohteleva johtaja, määrätietoinen johtaja ja johtaja johdattaa. Viisi toiminnassa mukana olevaa toi esiin vastauksissaan johtamiseen ja johtajaan liittyviä näkemyksiä. Toiminnassa mukana olevat arvostavat läsnäolevaa johtajuutta. Läsnäoleminen kiteytyy kuuntelemiseen sekä johtajan kykyyn olla yhteydessä itseensä. Johtajalta odotetaan myös tasapuolisuutta. Toimijoiden mukaan myös keskusteleva johtamistyyli on olennaista. Muutamien vastauksista tulee esiin toiminnan hengellinen ulottuvuus, jossa johtajuus nähdään olevan korkeammassa käsissä. Johtajalta odotetaan selkeää ja määrätietoista johtamisotetta.

” esimies on läsnä ja kohtelee tasapuolisesti jokaista”

” vetäjä on valmis keskusteluun ja itsearviointiin”

” tiimillä on hyvä olla johtaja...jolla olisi toimintatapana keskusteleva johtajuus”

”kuunteleva ja määrätietoinen johtaja”

10.3 Toimijoiden tieto ihmiskaupasta ja aiempi kokemus

Pääosin toiminnassa mukana olevat ovat uusia ihmiskaupan vastaisessa työssä. Vain yhdellä voi sanoa olleen kokemusta ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta.

Monet vastaajat kokivat, että heidän tietonsa ihmiskaupasta Suomessa on vähäinen. Jonkin verran, keskinkertaisesti tai ei kovinkaan paljon ovat niitä ilmaisuja, joita vastaajat käyttävät. Suomen tilanteesta oikeastaan vain muutama tiesi kertoa jotain tai olivat joitain seikkoja maininneet. Joku kertoo tietävänsä ilmiöstä enemmän maailmanlaajuisena ilmiönä. Vastaukset jättävät jonkin verran tulkinnan varaa, mutta kertovat toimijan oman arvion tiedostaan ilmiöstä.

Kysyttäessä Suomen auttamisjärjestelmästä toiminnassa mukana olevien tiedot vaikuttavat olevan vähäiset. Joku kertoo tietävänsä perusasiat. Joku mainitsee tietävänsä monia ihmiskaupan vastaisia toimijoita ja järjestöjä. Pääasiassa vastauksista ilmenee, että tietoa on vähän, ei paljoa, ei ollenkaan tai jonkin verran. Yksi toimija mainitsee muutamia spesifejä tietoja auttamisjärjestelmästä. Joku osaa tuoda esiin uhrien tunnistamisen ongelman ja sen myötä auttamisjärjestelmän avun piiriin pääsemättömyyden ongelman.

Vastauksista ilmenee, että lähes kaikki vastanneet haluavat saada lisätietoa ihmiskauppaan liittyvistä asioista. Neljä vastaajaa on vastannut myönteisesti ilman tarkempaa lisäselvitystä. Muissa vastauksissa on lisäksi myös tarkentavia seikoja. Kaksi on maininnut haluavansa faktaa yleisesti. Joku mainitsee haluavansa tietoa erityisesti Suomen tilanteesta. Joku kertoo terapia/toipumistyön kiinnostavan ja joku haluaa uhrien auttamisesta enemmän tietoa. Toimintamuodoista kiinnostuneen vastaus jättää epäselväksi mihin sillä tarkalleen ottaen viitataan.

Toimintaan mukaan lähteneet ovat hankkineet pääosin tietoa ihmiskaupasta internetistä. Kaksi mainitsee erityisesti järjestöjen nettisivut tiedonlähteenä. Kirjoja aiheeseen liittyen ei ollut yhtä lukuun ottamatta kukaan lukenut. Tiedon lähteiksi mainitaan myös dokumentit, lehdet, tuttavat, asiantuntijat, koulutus, johon osa toiminnassa mukana olevista osallistui helmikuussa 2014. Joku tuo myös esiin, että on saanut tapaamisissamme tietoa ihmiskaupasta.

10.4 Toimijoiden kiinnostuksen kohteet

Toimijoiden kiinnostuksen kohteita kartoitettiin usean kysymyksen avulla. Osassa kysymyksiä on annettu vaihtoehtoja, joista valita. Useat kysymykset ovat kuitenkin yleisempiä. Koska toiminnassa oli kyselyn tekemisen vaiheessa laajat visiot ja ajatukset erilaisista toimintamuodoista, näkyvät ne toimijoiden vastauksissa sekä joidenkin kysymysten kohdalla annetuissa vaihtoehtoissa.

Vastauksista ilmenee, että toimijoilla on monenlaisia kiinnostuksen kohteita tehdä ihmiskau-
pan vastaista työtä. Tehtävien ja toimintojen kirjoon sisältyy niin jo tehtyä toimintaa kuin sellaisiakin, joista ei ole yhteisesti puhuttu tai suunniteltu. Olemassa olevista toimintamuodoista eniten mainitaan korumyynti ja rukoustoiminta.

Esille tuodut asiat kumpuavat myös toimijan aiemmasta työkokemuksesta ja omista vahvuuk-
sista. Muutama maininta viittaa sellaiseen toimintaan, jota meillä ei ole tai ei ole suunniteltu olevan. Pääosin vastauksissa viitataan kuitenkin yhteisessä tiedossa olevaan toimintaan tai tehtävään. Omien vahvuuksien hyödyntäminen valinnan taustalla tulee esiin näissäkin vasta-
uksissa.

”omien lahjojen alueella toimiminen”

” lähinnä omaa mukavuusalueettani”

Osa esitetystä kiinnostuksen kohteista on mainittu yleisemmällä tasolla, kuten auttamisen halu, ihmisten kohtaaminen, rinnalla kulkeminen, tukeminen tai toiminnan suunnittelu. Toi-

minnoista, jotka eivät selkeästi liity mihinkään tiettyyn toimintaryhmään mainitaan viestintä ja tiedottamistehtävät. Usean toimijan vastaus kertoo juuri kiinnostuksesta tämän tyyppisiin tehtäviin.

”omien mahdollisuuksien mukaan tiedottaminen”

”voin käyttää..viestintätaitojani”

”voisin kirjoitella juttuja..”

Johtamiseen viittaavia mainintoja kiinnostuksen kohteena ovat johtamistehtävä, johtajien tukeminen tai tiimin vetäminen. Kolme henkilöä tuo esiin tämänsuuntaisia kiinnostuksen kohteita. Myös koordinoititehtävät nousevat esille muutaman toimijan vastauksista. Muutamilla toimijoista on kokemusta lyhytaikaisten tiimien johtamisesta ja yhdellä vähän pitempikestoisesti.

Kyselylomakkeen yhdellä kysymyksellä kartoitettiin missä toimintaryhmässä toimija haluaa olla mukana. Viisi ihmistä ei osannut sanoa. Yksi heistä ei osannut nimetä toimintaryhmiä. Osa koki valinnan vaikeutta tai kertoi haluavansa kokeilla useampia. Kolme ihmistä oli selkeästi listannut toimintaryhmän; *”korutiimi”*, *”tapahtumien järjestäminen”* tai *”koulutiimi”*. Erään toimijan vastaus on yleisempi sisältäen asioita, joita hän toimintaryhmässä haluaisi olevan *”kohtaamista, sielunhoitoa, tiedottamista”*. Vastauksista heijastuu epävarmuus sekä epäselvyys mahdollisista toimintaryhmistä.

Toimijoiden vastauksista kuvastuu selkeästi se toimintamme vaihe, jossa toimintamuodot eivät ole täysin muotoutuneet. Ideoita ja ajatuksia oi heitetty laidasta laitaan. Oltiin ikään kuin aivoriihi vaiheessa, jossa mitään ei oltu suljettu pois. Tässä toimintamme vaiheessa halusimme tehdä kokonaisvaltaisesti ja hyvin eri tavoin ihmiskaupan vastaista työtä. Vaihetta voisi kuvailla myös *”idealismiksi”*. Ennen kyselyä ei ollut tarkkaa tietoa käytettävissä olevista resursseista.

Kysyttäessä kiinnostuksen kohdetta sekä mahdollisuutta ajallisesti osallistua kyseiseen toimintaan eniten suosiota saivat tapahtumien järjestäminen ja korumyynti. Rukoustoiminta, ja tietoisuuden lisääminen olivat lähes yhtä suosittuja vaihtoehtoja. Lisäksi viestintään liittyvät tehtävät erottuivat muista vaihtoehtoista. Valittuja toimintamuotoja ja tehtäviä perusteltiin kiinnostuksena toimintaan, omina vahvuuksina tai omaan elämäntilanteeseen parhaiten sopivana toimintana.

ETSIVÄ TYÖ	
ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ: KOULUT	2
ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ: SEURAKUNNAT	2
TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN	6
TAPAHTUMIEN JÄRJESTÄMINEN	7
RUKOUSTOIMINTA	6
VARAINHANKINTA	1
REKRYTOINTI	1
KIRJANPITO	1
KORUMYYNTI	7
VIESTINTÄ	5

Taulukko 5: Kiinnostuksen kohde

Kukaan toimijoista ei valinnut etsivää työtä. Toisaalta aiemmista vastauksista löytyy viitteitä sellaisiin asioihin, mitä juuri etsivä työ sisältää, esimerkiksi kohtaaminen, sielunhoito, myötätunto, rikkinaisten ihmisten auttaminen, kuunteleminen tai rinnalla kulkeminen. Myös toimijoiden työkokemuksesta ja vahvuuksista, joita kartoitettiin tietyillä kysymyksillä, nousee esille vahvasti sellaisia taitoja, joita etsivässä työssä tarvitaan. Työkokemuksia ja vahvuuksia ei tässä työssä kuitenkaan tuoda yksityiskohtaisesti esille anonymiteetin suojelemiseksi. Osasta vastauksista jää vaikutelma, etteivät toimijat vastatessaan miettineet samanaikaisesti omia realistisia mahdollisuuksia osallistua toimintaan, mikä oli kysymyksen oleellinen osa. Käsitys siitä kuinka paljon jokin toimintamuoto veisi aikaa ei ollut ehkä selkeä. Verrattaessa toimijoiden vastauksia mahdollisuuksiinsa osallistua ajallisesti toimintaan löytyy ristiriitaisuuksia. Toimijat eivät ole ehkä osanneet huomioida myöskään toimintamuodon suunnitteluun menevää aikaa.

Suurin osa toiminnassa mukana olevista kokee mielekkäänä toimimisen aikuisten parissa. Kuitenkin myös lasten ja nuorten parissa toimiminen saa suosiota. Osa vastaajista oli valinnut useamman vaihtoehdon, vaikka kysymyksessä pyydettiin merkitsemään ensijainen toive.

LAPSET	NUORET	AIKUISET
4	4	7

Taulukko 6: Kiinnostus kohderyhmän iän mukaan

10.5 Toimijoiden osallistumismahdollisuudet

Toimijoiden osallistumismahdollisuuksia kysyttiin viikko- ja kuukausitasolla sekä pidemmällä aikavälillä. Myös aiempi osallistuminen tuodaan esiin. Toimijoiden kokemat haasteet sekä ideat miten haasteet voisi voittaa ovat myös osa osallistumisen teemaa.

Toimijoiden osallistumismahdollisuudet kuukausitasolla vaihtelevat 1-3 kertaan. Keskimäärin osallistuminen on mahdollista kahdesti kuukaudessa. Kolme toimijaa kertoo voivansa osallistua enemmän kuin kaksi kertaa. Yksi toiminnassa mukana oleva on valmis osallistumaan joka viikko.

Suurin osa vastaajista kertoo voivansa sitoutua toimintaan vuodeksi. Joillakin oli annettu lisäselvitys, että jos oma tilanne sen sallii ja aikataulut ovat sopivat. Yksi henkilö voi osallistua puoleksi vuodeksi. Yhden elämäntilanne oli epävarma, joten hän ei osannut vastata kysymykseen. Oman pitkäkestoisen osallistumisen arvioiminen vaikutti tosiaan osalle toimijoista haasteelliselta, koska elämäntilanne ei ollut täysin stabiili.

Kysyttäessä osallistumisesta kyselyyn mennessä vastaajat kertoivat olleensa toiminnassa useita kertoja. Osallistuminen on vaihdellut 1-2 kertaan kuukaudessa. Neljä on ollut mukana säännöllisesti 1-2 kertaa kuukaudessa. Muutama on osallistunut harvemmin. Osa toimijoista on ollut vain muutaman kerran mukana kyselyyn mennessä. Neljä henkilöä on ollut toiminnassa mukana 4 kuukautta ja 5 henkilöä noin 6 kuukautta.

Haasteiksi osallistumiselleen toiminnassa mukana olevat mainitsevat erilaisia asioita. Suurimaksi haasteeksi mainitaan aika ja ajankäyttö, joka liittyy ja on kytköksissä elämän kokonaisuuden hallintaan ja elämän eri osa-alueiden yhdistämisen haasteeseen. Joku on maininnut perheen, työn ja tämän vapaaehtoistyön yhteensovittamisen. Vastauksista ilmenee erilaisia elämäntilanteita ja aikaa vieviä asioita. Työ, perhe, opiskelut ja harrastukset ovat mainittuja seikkoja. Erään toimijan vastauksessa on myös motivaation puute mainittu mahdolliseksi esteeksi osallistumiselle. Toimijoiden taustat vaihtelevat ja eri ihmiset ovat kiireisiä erilaisten asioiden parissa.

Keinoiksi haasteiden edessä toimimiselle on mainittu aikatauluttaminen, muistutusten laittaminen itselle, asioiden priorisointi, ajankäytön suunnittelu ja voimavarojen suhteuttaminen kuhunkin asiaan. Eräs vastaajista ei osannut kertoa mitä voisi haasteille tehdä. Joku koki, ettei niille voi tehdä mitään. Vastauksista tulee esille omaan elämänhallintaan ja itsensä johtamiseen liittyviä seikkoja. Jaksaminen on myös yksi aineistosta noussut tarkasteltava ja huomioitava tekijä.

Osallistumisen ajankohdassa eniten suosiota saivat arki-illat ja toiseksi eniten viikonloppu aamut ja -päivät. Arkipäivänä ei kukaan pysty osallistumaan ja viikonloppu-iltoja valitsi kolme. Jälleen vastauksista selviää, että henkilöt ovat valinneet useamman itselleen sopivan ajankohdan.

Arkipäivät	
Arki-illat	8
Viikonloppu aamut/päivät	6
Viikonloppu-illat	3

Taulukko 7: Mahdolliset toimintaan osallistumisen ajankohdat

Kaikki vastaajat ovat joko päivätyössä, vuorotyössä tai opiskelevat pääsääntöisesti. Osa toimijoista tekee kumpaankin. Lisäksi harrastukset, joita jokaisella on, vievät toimijoiden aikaa. Suurin osa on myös aktiivisia seurakunnan muiden tehtävien tai toimintojen parissa. Toimijat vaikuttavatkin aktiivisilta ja heillä on niin sanotusti ”monta rautaa tulella” samanaikaisesti. Jonkinlainen joustavuuden vaatimus tai tarve nousee monien toimijoiden vastauksista mitä tulee toiminnan järjestämiseen ja osallistumismahdollisuuksiin.

10.6 Kokemukset toiminnasta

Positiiviset kokemukset toiminnasta liittyvät paljolti mukana oleviin ihmisiin. Ihmisten kohtaaminen ja samanhenkisten ihmisten mukanaolo tiimissä koetaan hyvänä. Uusien ystävien saaminen mainitaan myös. Toimijat kokevat myös tekevänsä työtä hyvän asian puolesta. Heidä innostaa eteenpäin menevä työ. Toimintamuodot mainitaan myös iloa tuoneiksi asioiksi. Toiminnoista on mainittu korumyynti, Nefarious-dokumentti-ilta sekä Hands that heal-koulutus. Hyvän palautteen saaminen mainitaan iloa tuoneeksi asiaksi.

Toimijoiden vastauksissa vähemmän mukavat asiat liittyvät pääosin epävarmaan toiminnan vaiheeseen, jossa toimintamuodot ovat vielä osittain epäselvät ja yhdistyksen synnyttäminen kesken. Osa kokee painetta oman osallistumisensa tai roolinsa suhteen.

Toimintaryhmän ilmapiiri koetaan pääosin positiiviseksi. Ilmapiirin kuvataan olevan avoin, rakentava ja terve. Myös rentous, innostus ja vapaus tuodaan esiin. Rohkaiseminen ja yhteenkuuluvuuden tunne ovat myös kuvauksia hyvästä ilmapiiristä. Yksi toimija tuo vastauksissaan hieman epäroivämmän kannan ilmapiirin suhteen.

Johtotiimin työskentely saa toimijoilta pääasiassa hyvää palautetta. Johtotiimin toiminta koetaan hyväksi, avoimeksi ja informoivaksi. Heidän toimintansa koetaan myös johdonmukaisena

ja suunnitelmallisena. Päätöksenteon nopeutta pidetään hyvänä. Toimijat kokevat johtotiimin kannustavana ja hyvin valmistautuneena. Toimintaa kuvataan innostuneeksi ja omistautuneeksi. Joku toivookin, ettei johtotiimi rasita itseään liikaa. Parantamisehdotuksia johtotiimille tulee yhdeltä toimijalta. Hän toivoo huomion kiinnittämistä kannustamiseen sekä johtajan rooliin esimerkin näyttäjänä.

Tiimin jäsenten väliset suhteet koetaan pääosin toimiviksi ja positiivisiksi, vaikka joitakin henkilökemiaan liittyviä ”törmäyksiä” vastauksissa tulee myös esiin. Myönteisyys, tasavertaisuus ja ystävällisyys ovat adjektiiveja, joilla enemmistö toimijoista suhteiden toimivuutta kuvaavat. Toiminnan ymmärretään olevan alkuvaiheessa ja keskinäisissä suhteissa ollaan tutustumisvaiheessa.

11 Kyselyn tulosten pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on ollut kuvata uuden ihmiskaupan vastaisen toiminnan synty- ja kehittämisprosessia. Kehittämisen ja toiminnan edetessä oli tärkeä ymmärtää miksi toimijat olivat tulleet mukaan, millaista osaamista ja vahvuuksia heillä on ja mitkä ovat heidän osallistumismahdollisuutensa. Koska tiimityöskentely on ja tulee olemaan keskeisenä toiminnassa, oli tärkeää kartoittaa toiminnassa mukana olevien käsityksiä tiimistä ja tiimityöskentelystä. Kyselyn kaksi merkittävää tutkimuskysymystä olivatkin 1. Millaisia motiiveja toiminnassa mukana olevilla on osallistua toimintaan sekä 2. Millainen on hyvä tiimi.

Toimintaan motivoivissa tekijöissä nousivat esille yhteisöllisyys (ihmissuhteet, oman paikan ja tehtävän löytäminen), auttamisenhalu, vaikuttaminen ja oikeudenmukaisuuden edistäminen Suomessa, naisten aseman parantaminen, kiinnostus luoda ja oppia uutta ja halu tehdä konkreettisia asioita. Myös hengellisyys nousi aineistosta esiin.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat yhdenmukaisia aiempien tutkimusten kanssa. Yeungin (1999) pelastusarmeijan vapaaehtoistyön tekijöiden motiiveihin keskittynyt tutkimus toi esiin, että vapaaehtoiset kaipaivat tekemistä, halusivat auttaa, kokeilla uutta sekä olla osa ryhmää. (Yeung 1999, 31, 40-44, 53-58, 68-70, 74.) Tämän kyselyn tulokset on myös soviteltavissa hänen luomaansa vapaaehtoismotivaation timanttimalliin, joka on aiemmin esitelty tässä työssä. (Yeung 2005, 121, 124-125). Kyselyn tuloksilla ja timanttimalilla on neljä yhtymäkohtaa, jotka ovat toiminta, läheisyys, uusi ja antaminen. Nämä ovat ns. itsestä poispäin meneviä motiiveja. Timanttimalin pohdinta-toiminta akselin välimaastoon sijouttuva hengellisyys on kyselyssä myös eräs esille tullut motiivi. Erityisenä motiivina kyselyssä timanttimaliin nähden on naisten aseman parantaminen.

Auttamisen halu on noussut esiin tärkeimpänä motivaatiotekijänä suomalaisissa tutkimuksissa. Erityisesti naisten motiiveissa auttamishalu korostuu. (Yeung 2002, 71; Pessi & Orava 2010, 145). Myös tässä kyselyssä auttaminen on erittäin merkittävä motivaatiotekijä. Toimijat ovat kaikki naisia. Suomalaisten altruismia tutkineet Pessi & Saari (2008) tuovat auttamisen halun olevan eräs sosiaaliseen elämään ja yhteiskuntaan liittyvä asia. Suomalaisilta löytyy hyvää tahtoa ja halua auttaa. Se on keskeinen vapaaehtoistoiminnan motivaatio suomalaisilla. (Pessi & Saari 2008, 10-11; Yeung 2004, 94.)

Tässä tutkimuksessa hengellisyys oli myös eräs motivaatiotekijä. Auttamisen ja altruismin taustalla vaikuttavatkin erilaiset arvot, muun muassa uskonnollisuuteen liittyvät. Kristinuskoon liittyvät opetukset lähimmäisen rakastamisesta sekä Jeesuksen esimerkki epäitsekästä palvelemisesta, armollisuudesta ja rakkaudesta kannustavat ihmisiä hyvän tekemiseen. Tutkimuksen mukaan suomalaistenkin kristillisyydestä pohjautuvat arvot ovat vaikuttaneet

auttamisenhaluun ja -tekoihin. (Pessi & Saari 2008, 179-182, 188-189.) Arvot tulevat esiin myös haluna taistella oikeudenmukaisuuden puolesta (Pessi & Saari 2008, 197). Tämä ilmeni myös tässä kyselytutkimuksessa. Väitöskirjassaan Grönlund (2012) tuo esiin myös arvojen työstämisen ja esilletulemisen mahdollisuuden vapaaehtoistyössä (Grönlund 2012, 8).

Vapaaehtoistyöhön lähdetään useasti myös sosiaalisten suhteiden kaipuusta ja halusta olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tässä kyselytutkimuksessa yhteisöllisyys oli yksi merkittävimmistä motivaatioista. Tämä tutkimustulos on yhdenmukainen aiemman tutkimuksen kanssa. Yeungin tutkimustuloksien mukaan sosiaalinen ulottuvuus on korostunut vapaaehtoistoinnissa (Yeung 1999, 68, 70; Yeung 2004, 94-95). Vapaaehtoistyö voi vahvistaa sosiaalisia suhteita ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Näiden suhteiden vahvistuminen voidaan nähdä myös kansalaisyhteiskunnan ja sosiaalisen pääoman vahvistumisena laajemminkin. Vapaaehtoistyöllä onkin monia yhteiskunnallisiakin merkityksiä. (Yeung 1999, 2; Särkelä 2011, 281.) Yeungin (2002) mukaan vapaaehtoistyö on yksi yhteiskunnan peruspilareista (Yeung 2002a, 72; Yeung 2002b).

Sosiaalisten suhteiden merkitys on myös tärkeä yksilön identiteetin kannalta. Sosiaaliset suhteet tarjoavat rakennusaineekset ja peilin yksilön minäkuvan ja identiteetin muodostukseen. Osana identiteetin muodostumista on myös osallisuuden ja osallistumisen kokemukset. Vapaaehtoistyö tarjoaa kanavan toimia ja vaikuttaa. (Särkelä 2011, 282.) Vaikuttamisen ja toimimisen halu tulevatkin esille myös tässä kyselytutkimuksessa. Osallisuus ehkäisee syrjäytymistä. Ihmiset voivat vapaaehtoistoiminnan kautta kokea olevansa olevansa tarpeellisia. He voivat nähdä miten heidän toimintansa edesauttaa myös toisten ihmisten tilannetta. (Särkelä 2011, 283).

Tuloksista käy ilmi, että motivoivia tekijöitä on monia ja yhdellä ihmisellä voi olla useampikin syytä lähteä toimintaan. Vapaaehtoistyötä paljon tutkinut Yeung tuokin esiin, että motivaatio on laaja aihealue ja erilaiset motiivit vaikuttavat toisiinsa. Yhteen päämotiiviin voi liittyä sen taustalla olevia, sitä tukevia sekä mukaan lähtemismotiiveja. (Yeung 1999, 25.) Vapaaehtoistyön motivaatioon vaikuttaa moni asia, kuten oma elämäntilanne, arvot, elämäntyyli ja luonne (Yeung 1999, 24).

Grönlund tuo myös esiin yhteiskunnalliset muutokset ihmisten toiminnan taustalla ja toimintaan vaikuttavina tekijöinä. Yhteiskunnassa vallitseva elämän pirstaleisuus, epävarmuus ja voimakas individualismi on kasvattanut yksilön valintojen ja vastuunkin vapautta. (Grönlund 2012, 10.) Individualismi vaikuttaa myös nykypäivän vapaaehtoistyössä, jolloin henkilön omat tarpeet ja kiinnostukset sekä itsekkeisetkin motivaatiot voivat ohjata toimintaa (Grönlund 2012, 12). Vapaaehtoistyössä individualistinen eetos näyttäytyy kiireen ja stressin keskellä elävän ihmisen sitoutumisen mahdollisuuksissa (Yeung 2002, 64). Tässä kyselyssä käy ilmi joi-

denkin toimijoiden mahdollisuus osallistua jopa vuodenkin ajan toimintaan, mutta käytännössä toimijoiden osallistumismahdollisuudet ovat rajalliset ja haasteita tuo eri elämän-alueiden yhdistäminen.

Tiimiin liittyvissä tuloksissa toimijat painottivat tiimissä mukana olevien vahvuuksien ja osaamisen ymmärtämisen ja hyödyntämisen tärkeyttä. Toimijat toivovat myös osaamisen lisääntymistä. Kyselyn aineistosta nousee esiin toimijoiden näkemys tiimiläisistä täydentämässä toistensa vahvuuksia. Katzenbachin & Smithin (1994) määritelmän mukaan tiimi on pieni ryhmä, joilla on toisiaan täydentäviä taitoja, jotka ovat sitoutuneet yhteiseen päämäärään, tavoitteisiin ja toimintamalliin sekä jotka kokevat yhteisvastuuta tekemistään. He jaottelevat tiimissä tarvittavat taidot kolmeen ryhmään: tekniseen ja toiminnalliseen asiantuntemukseen, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin. Toiminnallinen asiantuntemus tarkoittaa alan tai asian substanssiosaamista. Huuskon (2007) mukaan toisiaan täydentävät taidot voidaan liittää koulutukseen, osaamiseen, tiimirooleihin tai tiimiläisten luonteenpiirteisiin. (Huusko 2007, 67, 70-71.)

Tiimityöskentelyn sujumiseksi tarvitaan monenlaisia taitoja työskentelyn sujumiseksi. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset suunnittelu- ja organisointitaidot, vastuunottokyky, yhteiskykytaidot, kommunikointi, sitoutuminen ja ryhmätyötaidot. Vuorovaikutustaidot ovat laaja kokonaisuus, johon myös yksilön persoona ja ympäristö vaikuttavat. (Huusko 2007, 72-73.) Tiimin sisällä eri henkilöt ottavat erilaisia rooleja. Tiimiroolit ovat tärkeä osa toisiaan täydentäviä taitoja. Roolien taustalla voidaan nähdä yksilön suhteellisen pysyviä suhtautumistapoja. Niin yksilön synnynnäiset taidot kuin oppiminen ja kokemukset vaikuttavat tapojen ja taitojen muodostumiseen. Belbinin (1993) mukaan toimivassa tiimissä on ideoijan, välineiden etsijän, koordinaattorin, analysoijan, yhteistyönrakentajan, täytäntöönpanijan, viimeistelijän, spesialistin ja piiskurin roolit. (Huusko 2007, 74-75, 77.) Roolien syntymiseen vaikuttaa myös ryhmän vuorovaikutus ja roolien sisältöön vaikuttavat ryhmän päämäärät ja tavoitteet. Tiimissä voi olla myös ylläpitäviä, asenne- ja perherooleja. (Kauppila 2005, 92-93.) Yhdellä ihmisellä voi olla useita rooleja. Roolijoustavuus onkin tärkeä tiimityön taito (Huusko 2007, 75).

Kyselyssä tuli esiin selkeän tavoitteen merkitys tiimityöskentelyn sujumiseen. Selkeä ja yhteinen tavoite ovatkin edellytyksiä sille, että tiimi voi toimia hyvin. Yhteen hiileen puhaltaminen kuvastaa yhteistä toimintamallia, jonka mukaan jokainen tiimiläinen toimii. (Huusko 2007, 84-85; Mäkisalo 2005, 92.) Jotta yhteinen päämäärä ja tavoite on selvillä, on tiimissä käytävä jatkuvaa keskustelua toiminnan tarkoituksesta sekä siitä mihin toiminnalla pyritään (Mäkisalo 2005, 96). Yhteinen toimintamalli syntyy ja kehittyy yhteistoiminnallisesti tavoitteiden pohjalta. Tehtävien delegoinnin ja vastuun jakamisen kautta voidaan osallistaa tiimiläisiä tiimityön kehittämiseksi. Oleellista on osallistaa tiimiläisiä suunnittelusta arviointiprosessiin asti,

jotta jokaisen kyvyt voivat tulla esiin ja motivaatio pysyy korkealla. (Huusko 2007, 85-87; Skyttä 2005, 42.)

Tiimiläisten käsitykset hyvästä tiimistä kiteytyvät myös oppimiseen ja luovaan toimintaan. Oppiminen on itsessään jo laaja aihe. Toimivat vuorovaikutustavat ja yhteinen tietopohja sekä tiimin sisällä vallitseva luottamus ovat keskeisiä oppimisen edistäjiä. Oppimiseen tiimissä vaikuttaa yhteinen käsitys tavoitteista ja päämäärästä, mutta voisi sanoa, että siihen vaikuttaa lähes kaikki tiimissä tapahtuvat asiat. Johtajan tulee pyrkiä toiminnallaan siihen, että oppiminen mahdollistuu tiimissä. Siihen tarvitaan ryhmän ohjaamisen taitoja ja myös ymmärrystä yksilöiden erilaisuudesta. Huipputiimin työskentelyssä eri osa-alueet ovat kunnossa. (Kupias, Peltola & Pirinen 2014, 153, 155; Seeck 2008, 259.) Ryhmän ja tiimin toiminnassa on nähtävissä erilaisia vaiheita. Todellisessa tiimissä toimintoja on kehitetty pyrkimyksenä tehdä laadukasta työtä. (Skyttä 2005, 199.) Laadukas tekeminen nousi myös kyselyn tuloksissa esiin.

Katzenbachin ja Smithin (1994, 107) tiimin suorituskäyrä avaa mielenkiintoisella tavalla ryhmän kehittymistä kohden huipputiimiä. Suorituskäyrä etenee valettiimistä potentiaalisen tiimin kautta todelliseen tiimiin ja tiimitoiminnan huipentumana on huipputiimi. (Katzenbach & Smith 1994, 107-108.) Toimijoiden vastaukset hyvästä tiimistä heijastelevat huipputiimin työskentelyä kuvaavia asioita. Huipputiimin jäsenet ovat syvästi sitoutuneita tavoitteisiin ja päämääriin sekä toisiinsa. Yhteistyö on sujuvaa ja joustavaa. (Katzenbach & Smith 1994, 107-108). Parhailtaan tiimin toiminta voi johtaa innovaatioihin, joita tämän päivän kilpailu- yhteiskunnassa kovasti tavoitellaankin. Johtamiseen liittyvien innovaatioteorioiden taustalla onkin juuri ajatus jatkuvasti oppivasta ja kehittymishaluisesta ihmisestä. Oppivan ja luovan tiimin jäsenten toiminta perustuu keskinäiselle luottamukselle. (Seeck 2008, 243-244, 260.)

Toimijoiden vastauksissa positiiviseen vuorovaikutukseen ja ilmapiiriin vaikuttaa kommunikaation avoimuus, tekemisen ilo, keskinäinen arvostus ja luottamus, tuen ja palautteen saaminen. Kauppila (2005) on listannut kaksitoista erilaista toimivan ryhmän tuntomerkkejä. Hänen mukaansa toimivan ryhmän tuntomerkkejä ovat riittävän avoin, monipuolinen sekä rakentava kommunikaatio, ryhmäläisten sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin, toimiminen yhteisten pelisääntöjen pohjalta, ryhmäläisten erialaiset roolit, jokaisen ryhmäläisen kuulluksi tuleminen, osallistumaan rohkaiseminen, eri näkökulmien huomioiminen päätöksenteossa, kyky kehittää toimintaa, työnjako perustuu kunkin kykyihin ja kiinnostuksen kohteisiin, palautteenantaminen ja -saaminen toimii ja palautteesta osataan oppia, ryhmä on kiinteä eikä ryhmässä ole isoja sisäisiä ongelmia. (Kauppila 2005, 107-108.)

Aalto (2000) tuo esiin turvallisen ryhmän piirteitä ja erityisesti niitä vuorovaikutustaitoja, joita tarvitaan turvallisen ryhmän muotoutumiseksi. Oleellisia vuorovaikutustaitoja ovat yhteys omaan itseensä, eri mieltä olemisen taito, empatia, oman hyvän ja pahan olon ilmaisemi-

sen taito, omien virheiden ja onnistumisten myöntäminen, korjaavan ja myönteisen palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Erityisesti hän korostaa erilaisten tunteiden ilmaisun taitoa ja toisen kohtaamisen taitoa. Ilon ja naurun läsnäolo kertoo tiimin turvallisuuden tunteesta. (Aalto 2000, 26-27, 30–32, 40, 72.) Turvallisuus kasvaa luottamuksen kasvaessa. Luottamus kasvaa muun muassa kun ihmiset tuntevat riittävästi itseään ja ovat oppineet tuntemaan muita tiimiläisiä, kun oma paikka alkaa hahmottumaan tiimissä, kommunikointi on rakentavaa, tiimiläisistä huolehditaan, keskustelu on avointa, palautteenanto on kannustavaa ja tiimillä on hyviä yhteisiä kokemuksia sekä kun tiimiläiset kokevat arvostusta ja hyväksyntää. (Aalto 2000, 73.) Toimijoiden näkemykset ovat yhdenmukaisia Kauppilan toimivan ryhmän ja Aallon turvallisen ryhmän piirteiden kanssa.

Vaikka kaikki tiimiin liittyvät kyselyn tulokset ovat tarkasteltavissa johtamisen näkökulmasta, nousi toimijoiden käsityksissä erityisenä johtamiseen liittyvinä asioina keskusteleavuus, itsearviointi, tasapuolisuus, läsnäolemisen taito ja määrätietoisuus. Juutin & Salmen (2014) mukaan johtajalta odotetaan ja edellytetäänkin nykyään näitä tunnejohtamiseen liittyviä taitoja. Tunnejohtajuutta on käsitelty tässä työssä aiemmin. Erityisesti muutosten keskellä vaaditaan kommunikointia ja ymmärtävää suhtautumista, sillä ihmiset suhtautuvat muutoksiin eri tavoin. Tämän ihmiskaupan vastaisen toiminnan polun varrella on ollut isojaakin muutoksia. Yhdistys-puitteesta seurakunnan työmuodoksi muuntautuminen ja myös toiminnan fokusointi etsivään työhön ovat vaatineet muutoskykyä ja resurssien kohdentamista. Korumyynnin aseman muuttuminen herätti ihmisissä erilaisia tunteita ja monenlaista keskustelua. Johtajalta vaaditaankin määrätietoisuutta ja kykyä perustella tehtyjä päätöksiä.

Johtamiseen kohdistuu paljon erilaisia odotuksia. Johtajan roolina onkin kaiken kaikkiaan toiminnan suunnan näyttäminen, jolloin toiminnan strategiset linjaukset on tärkeä olla selvillä. Johtamisessa loppujen lopuksi olennaista on esimerkin näyttäminen. (Sydänamaalakka 2004, 124-129.) Erän toimijan palautteessa tämä tulikin esille. Kaiken kaikkiaan tiimityöhön liittyvissä vastauksissa saa sen vaikutelman, että toimijoilla on kokemusta tiimityöskentelystä.

Tässä kyselyssä käy esiin muun muassa käytettävissä olevan ajan merkitys ja kunkin elämäntilanteeseen liittyvät haasteet. Ihmiset pystyvät ja haluavat sitoutua eri tavoin. Vapaaehtoistoiminnan positiiviset puolet ovatkin samalla myös riskitekijöitä toiminnan jatkuvuuden näkökulmasta (Yeung 2005, 83). Johtamisen näkökulmasta on kiinnitettävä huomiota sitouttamiseen ja innostuksen ylläpitoon eri tavoin (Yeung 2005, 97.)

Toiminnassa mukana olevien kiinnostuksen kohteet ovat hyvin laajat ja vaihtelevat laidasta laitaan. Vastauksissa heijastuu hyvinkin paljon se tilanne, jossa toimintamme kyselyn ajankohtana oli. Yhdistys -ajatus ja ajatus monenlaisista eri toimintamuodoista. Olimme sellaisessa innostuksen vaiheessa, jossa emme kovin hyvin osanneet miettiä mikä on realistista ja mikä

ei. Ja ennen kaikkea ymmärrys resursseista ja vapaaehtoistoiminnan realiteeteista ei ollut tässä kohden kovin suuri. Niin kysely kuin käytännön kokemukset ihmisten osallistumisesta ja osallistumismahdollisuuksista ovat antaneet lisää selvyyttä siihen mikä on realistista. Resursien määrä vaikuttaa toiminnan kehittämiseen oleellisella tavalla.

12 Kyselyn eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä kuvattiin kehittämistyön tueksi tehtyä kyselytutkimusta ja sen prosessia. Kyselytutkimuksen tekemisen prosessissa on kiinnitetty huomiota tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen. Luotettavuuden arviointi on oleellinen osa hyvää tutkimuskäytäntöä (Aaltio & Puusa 2011,153). Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole yhtä ohjetta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134; Aaltio & Puusa 2011, 157). Tutkimuskirjallisuudessa esimerkiksi vahvistettavuus voidaan ilmaista myös vakuuttavuuden käsitteen kautta (Toikko & Rantanen 2009,123). Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä tässä opinnäytetyössä on uskottavuus, vahvistettavuus, siirrettävyys ja reflektiivisyys (Tuomi & Sarajärvi 2013,138-139).

Laadullisen tutkimuksen uskottavuutta voidaan arvioida muun muassa sen mukaan vastaavato k tutkijan käsitykset ja tulkinnat tutkittavien käsitystä. Tutkimusraportin selkeä kuvaaminen on oleellista, jotta lukija pystyy seuraamaan ja arvioimaan opinnäytetyön tekijän päättelyä. (Tuomi & Sarajärvi 2013,138-139). Tässä opinnäytetyössä kyselyn aineiston analyysiprosessi on pyritty kuvaamaan mahdollisimman läpinäkyvästi. Aineiston analyysin vaiheet ovat työssä nähtävissä. Opinnäytetyöntekijä on kuvannut tutkimusprosessin etenemistä sekä analyysivaiheita (kt.Liitteet 10 ja 11). Tulosten tulkinnan yhteydessä on tuotu esiin mahdollisimman paljon alkuperäisilmaisuja. (Hirsjärvi ym. 2013, 232- 233.) Tulokset ovat tuotu esiin mahdollisimman selkeästi ja analyysiprosessin eri vaiheet ovat nähtävissä taulukoista. Niistä saa käsityksen miten hyvin luokitukset kattavat aineiston ja vastaako opinnäytetyön tekijän aineiston käsitteellistäminen tutkittavien käsityksiä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009,160; Tuomi & Sarajärvi 2013, 138.) Pyrkimyksenä on totuudellisuus (Aaltio & Puusa 2011, 155). Kattava perehtyneisyys kyselyssä tutkittaviin aiheisiin paransi ilmion luotetavaa ymmärtämistä sekä tulosten tuottamista (Aaltio & Puusa 2011, 155). Vapaaehtoistoiminnan teorian tunteminen sekä pitkälinen tiimityön tuntemus ja työkokemus auttoi opinnäytetyön tekijää toimijoiden vastausten analyysissä ja tulkinnassa. Opinnäytetyössä kerrotaan myös kyselyn tekemisen ympäristöstä ja tilanteesta sekä käytetystä ajasta (Hirsjärvi ym. 2013, 232). Opinnäytetyöntekijä on perustellut tekemiään ratkaisuja. Kyselyn teemat nousivat käytännön toiminnan kehittämisen kontekstissa.

Vahvistettavuus tulee esiin siten, että tulokset ovat yhdenmukaiset aiempien tutkimusten kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 139). Esimerkiksi vapaaehtoistyöhön liittyvät useat väitöskirjat ja vapaaehtoisuuden motivaation timanttimalli sekä muut tutkimukset vahvistavat opinnäytetyön tekijän vapaaehtoistyön motiiveista tehtyjä tulkintoja. Tiimityöhön liittyvät tulokset ovat niin ikään yhdenmukaisia tiimityöstä ja toimivan/huipputiimin työskentelystä kertovan teorian kanssa.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimuksen uudelleen toteutusta jossain muussa kontekstissa ja mahdollisuutta saada samansuuntaiset tulokset. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010,

165; Aaltio & Puusa 2011, 156). Toikko & Rantanen (2009) tuovat esiin myös tiedon käyttökelpoisuuden ja hyödynnettävyyden elementit (Toikko & Rantanen 2009, 125). Kehittämistoiminnassa toteutetun kyselyn tulokset palvelevat toiminnan kehittämistä. Tulokset ovat hyödyllisiä käytännön työn näkökulmasta. (ks. Toikko & Rantanen 2009, 125.) Tulokset ovat osittain kontekstisidonnaisia, mutta ne ovat kuitenkin myös yleistettävissä. Kysely on soveltuva käytettäväksi vapaaehtoistoiminnan kentällä ja erityisesti ihmiskaupan vastaisen toiminnan parissa työskentelevien toimijoiden taustojen ja näkemysten kartoittamiseksi. Kysely oli hyvin käytännönläheinen ja palvelee ennen kaikkea vastaavanlaisten hankkeiden toiminnan kehittämisessä.

Reflektiivisyydellä tarkoitetaan tutkijan tietoisuutta omista lähtökohdista ja vaikutuksista niin tutkimusprosessiin kuin aineistoonkin (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 165; Aaltio & Puusa 2011, 156). Vaikka opinnäytetyön tekijä on toiminnan johtajan roolissa on hän tuonut esiin kyselyssä esiin tullutta kriittistä palautetta, joka kohdistuu johtajuuteen. Opinnäytetyön tekijä on muutoinkin pyrkinyt avoimesti tuomaan esiin omaa oppimiskokemustaan ja saamaansa palautetta toiminnan johtajana. Johtamispositio ei siten vaikuta tulosten tulkintaan ja esiin tuomiseen. Johtamispositio on kuitenkin vaikuttanut kyselyn kysymyksien valikoitumiseen.

Tutkimuksen uskottavuus perustuu hyvään tieteelliseen käytäntöön, jossa huolehditaan tutkimuksen eettisyydestä ja uskottavuudesta. Oleellista onkin rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan tarkastella aina tutkimusaiheen valinnasta lähtien. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 129, 132; Hirsjärvi ym. 2013; 23-27.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu eettisesti kestävä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät sekä avoin tulosten julkaiseminen, tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi yksityiskohtaisesti tieteellisen tiedon kriteerien pohjalta. Oleellista on myös tuoda esiin tutkijan oma asema. (Hirsjärvi ym. 2013; 23-27.)

Jo saatekirjeessä kyselyyn vastaajille kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus, pyydettiin lupa tulosten käyttämiseen sekä kerrottiin vaitiolovelvollisuudesta. (Kuula 2011, 99-102.) Kyselyyn vastanneiden henkilöllisyyttä on haluttu myös varjella. Tutkimustiedot ja aineisto onkin vain opinnäytetyön tekijän käytössä. Osa kyselyn tuloksista on jätetty pois, jotta kyselyn osallistujat eivät olisi tunnistettavissa. (Kuula 2011, 36; 200-201, 204, 214.) Opinnäytetyön tekijä ei ole halunnut asettaa ketään vastaajaa negatiiviseen valoon ja on raportoinnissa tuonut neutraalilla tavalla tuloksia esiin.

Kyselyyn osallistumisen kerrottiin olevan vapaaehtoista (Kuula 2011, 106-108). Toisaalta osa vastaajista on saattanut kokea jonkinlaista painetta, kun kyselyyn vastaaminen tapahtui yhteisen kokoontumisen yhteydessä. Opinnäytetyön tekijä kuitenkin toi illassa esille vapaaehtoisuuden. Aikuisten ihmisten ollessa kyseessä, opinnäytetyön tekijä luottaa siihen, että heillä

on myös kyky kieltäytyä niin halutessaan. Kyselystä olisi voinut etukäteen ilmoittaa, jotta toimijat olisivat olleet asiasta tietoisia. Opinnäytetyön tekijälle jäi vaikutelma, että toimijat vastasivat kyselyyn kuitenkin ihan mielellään. Tosin vastauksiin ja vastaamiseen saattaa osaltaan vaikuttaa kyselyyn vastaamisen ajankohta. Esimerkiksi tiimityön osalta aineisto ei ollut niin laaja kuin motivaatioon liittyen.

Kyselylomake olisi ollut hyvä esitestata. Ajankäyttöön liittyvistä syistä sitä ei nyt tehty. Esitestaaminen avulla olisi voitu välttää joidenkin vastausten kohdalla ilmenneitä väärinymmärryksiä. Kysymyksen vro 29 kohdalla oli kaksi ihmistä ymmärtänyt kysymyksen väärin. Tästä seurasi, että toisen heistä vastaukset seuraaviinkin kysymyksiin (nrot. 30-32), jotka liittyivät nron 29 kysymykseen, eivät vastanneet tehtävän antoon. Osa kysymyksistä oli myös ymmärretty eri tavoin mitä tutkija oli kysymyksellä tarkoittanut. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää tulkita vastauksia eri tavalla miten aluperin oli ajatus. Näin olen tehnytkin. (Hirsjärvi ym.2013, 231.) Kyselyssä olisi voinut olla selventäviä ohjeita. Joissakin kohden vastaajat valitsivatkin yhden vaihtoehdon sijaan useita, mikä ei ollut kysymyksen alkuperäinen tarkoitus. Toisaalta vastauksista ilmenee, että kiinnostuksen kohteet ovat moninaiset. Tapaamisessa, jossa oli useampi vastaaja paikalla, opinnäytetyön tekijä mainitsi suullisesti asian, mutta siitäkin huolimatta moni oli valinnut useamman kohdan. Tilanteesta viisaastuneena, opinnäytetyön tekijä ohjeisti kirjallisesti niitä, jotka täyttivät kyselyn muuna ajankohtana. Esitestaamisen avulla olisi saanut ymmärrystä myös kyselylomakkeen pituuden suhteen.

Kysymyslomake tehtiin käytännön lähtökohdista käsin. Mikäli olisin syvemmin perehtynyt tutkimuksiin motivaatiosta olisin muotoillut kysymyksiä hieman eri tavalla. Myös kyselylomakkeen tekemiseen tietoon syvempi perehtyminen olisi auttanut minua välttämään esimerkiksi kaksiosaiset kysymykset kokonaan pois.

Opinnäytetyössä ei ole plagioitu toisten tekstejä, vaan lainaukset on tuotu tarkasti ja selkeästi esille. Tuloksia ei ole kaunisteltu tai muutettu, vaan ne on esitetty rehellisesti ja avoimesti. Raportoinnissa on pyritty selkeyteen ja huolellisuuteen. (kts.Hirsjärvi ym.2013, 26.) Koko kehittämishankkeen kuvauksessa on näitä periaatteita noudatettu. Kehittämishankkeen kuvaamiseen keskittyvän luvun yhteydessä tuotuihin asioihin on pyydetty jokaiselta asianosaiselta lupa. Osa henkilöistä on myös halunnut tarkistaa tekstin ja korjausehdotusten pohjalta opinnäytetyöntekijä teki toivotut muutokset.

13 Kehittämisprosessin pohdinta

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämishanke on ollut monimuotoinen kehittämisprosessi. Kehittämistoiminta sisältää eri toimintamuotojen kehittämistä suunnittelusta toteutukseen sekä reflektointia ja arviointia prosessin eri vaiheissa. Esimerkiksi korumyynnin kehittämisprosessi on edennyt spiraalimaisesti, jolloin korumyynnin organisointia ja toteutusta on kehitetty havainnoinnin ja arvioinnin pohjalta. (kts. Toikko & Rantanen 2009, 67). Korumyynnin organisoinnin suunnitteluun on osallistunut lähes jokainen toiminnassa alkuvaiheissa mukana olleet. Myös korumyynnin arvioinnissa on osallistettu toimijoita ja heiltä on myös pyydetty palautetta organisoinnin sujumisesta ja kehittämisehdotuksia. Palautteen pohjalta on tehty muutoksia.

Kehittämishankkeessa kehittäminen on kohdistunut myös etsivän työn toimintamallin suunnittelun ja organisoinnin kehittämiseen. Suunnitteluprosessi on ollut monivivahteinen ja dialoginen. Siinä on osallistettu toiminnassa mukana olevia. Dialogisuus toteutuu myös toiminnan keskeisten yhteistahojen kanssa käydyissä keskusteluissa, saadun palautteen huomioimisena ja sitä kautta prosessin organisoinnin muutoksina tai painopisteiden muuttamisena. Yhteistyötahojen kanssa käydyt keskustelut ovat siis ohjanneet toiminnan kehittämistä hyvin paljon. Toiminnan kehittäminen on siten ollut läpinäkyvää ja avointa. Etsivän työn suunnittelussa on myös haluttu erityisesti painottaa ja huomioida asiakasnäkökulma. Koska asiakaskontakteja ei vielä itsellemme ole kovasti kertynyt, niin pitkän linjan ihmiskaupan vastaisen työn toimijoiden kokemukset ja neuvot ovat olleet kullan arvoisia. Myös erilaisten seminaarien, verkostojen ja tutkimuksiin tutustumisen myötä ovat asiakkaiden kokemukset ja ”ääni” tulleet esille.

Johtamisen kehittäminen on ollut myös keskeistä toiminnan kehittämisessä. Johtamista on kehitetty erityisesti koutsaamisen kautta. Johtajan valmentaminen on käynyt oman kehittämisvaiheensa ja prosessinsa. Koutsaaminen on painottunut pitkään ulkomaisille tahoille, mutta vajaan vuoden aikana on yritetty käynnistää ja kehittää myös paikallista valmentamista. Tämä prosessi on oma tarinansa, joka on kesken. Sen matkan varrella on tehty myös henkilövaihdoksia. Paikallinen koutsaaminen etsii vielä syvintä olemustaan. Siihen on tähän mennessä sekoittunut myös tiedon välittämisen tarve ja muiden käytäntöjen luominen yhteydessä seurakuntaan, jonka alaisuudessa toiminta nykyään tapahtuu. Tarvitaan siis selkeyttämistä ja käytäntöjen luomista ja eriyttämistä, jotta valmennus voisi nimenomaisesti olla johtamisen valmennusta. Koutsaamissuhteessa mahdollistuu toiminnan reflektointi. Koutsina toimiva henkilö voi arvioida ja tukea johtamista. Johtaja saa myös itse arvioida ja reflektoida valmennussuhteessa toimintaansa. Toimijoille suunnatussa kyselyssä pyydettiin myös palautetta johtamiseen liittyen. Toiminnan johtajana olen kannustanut avoimeen kommunikaatioon.

Koska kehittäminen on ollut niin laaja-alaista, tässä opinnäytetyössä ei ole voitu kuvata kovin syvällisesti jokaista kehittämisprosessia. Toiminta pitää sisällään useita ”spiraaleja” tai sykle-

jä. Tässä opinnäytetyössä on toiminnan polkua ja kehittämistä pyritty kuvaamaan lineaarisesti. Joka vaiheessa jokaisen toimintamallin kohdalla tai johtamisen kehittämisen suhteen on arvioinnin ja palautteen saamisen pohjalta pyritty muokkaamaan toimintaa. Toimijoille suunnatun kyselyn tulosten pohjalta saatiin oleellista tietoa, joka on vaikuttanut siihen miten toimintaa on siitä lähtien viety eteenpäin. Esimerkiksi toimijoiden kouluttamiseen on panostettu viimeisen vuoden aikana kyselynkin tulosten pohjalta.

Toiminnan läpileikkaavana ajatuksena on ollut toimijoiden osallistaminen. Vastuun antamisen ja tehtävien jakamisen kautta on uskottu toimijoiden sitoutuvan toimintaan paremmin ja kokevan olevansa tärkeä osa toimintaa. Sitouttaminen ja motiivin ylläpitäminen on jatkuvaa toimintaa. Toimintaan on tullut matkan varrella uusia ihmisiä, joiden tiimiin sisälle pääseminen on huomioitava. Viimeisten kuukausien aikana rajattujen resurssien tähden ei ole ollut mahdollista ottaa vastaan kovin monia uusia ihmisiä. Joiltain osin voisi sanoa, että nämä prosessit olisivat voineet mennä paremmin. Koko prosessin aikana on ollut huomattavissa, että tietyt ihmiset ovat aktiivisemmin olleet mukana kuin toiset. Näitä henkilöitä on siis voinut oppia tuntemaan paremmin ja sitä myöten heille on annettu myös erilaisia tehtäviä hoidettaviksi. Vastuun ja tehtävien antaminen edellyttää henkilön tuntemista ja luottamuksen syntymistä. Se edellyttää myös sitä, että hänen vahvuutensa, lahjansa ja mielenkiinnon kohteet ovat tiedossa. Kullakin on myös omat taustansa ja nykyiset elämän olosuhteet, jotka vaikuttavat myös toiminnassa mukana olemisen tapaan ja määrään. Johtamisen kannalta välillä on ollut aikamoista taiteilua sen suhteen missä määrin kutakin voi osallistaa ja motivoida, ja millä keinoin. Se on ollut välillä pettymyksen sietämistä, kun huomaa ettei käytettävissä olevat resurssit ole olleet kovin suuret ja sitä myöten toiminnan eteenpäin meneminen on ollut hitaampi prosessi kuin alkuun ajatteli.

Tämä ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämishanke on ollut monimuotoinen prosessi. Kehittämisprosessin aikana on tietoisuus ja tieto lisääntynyt niin vapaaehtoistyön realiteeteista kuin strategisen johtamisen oleellisesta osasta toiminnan johtamisessa. Lisäksi prosessin aikana on ollut mahdollista oppia ihmiskauppa ilmiöstä, erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan ominaispiirteistä ja Suomen ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehityksen polusta ja nykytilasta. Tutustumalla laajasti ja syväluotaavasti ihmiskauppa ilmiöön, on toimijalle karttunut vahvaa tietopohjaa oman toiminnan kehittämiseen. Myös oma paikka ihmiskaupan vastaisessa työssä on hahmottunut. Etsivän työn idea ja suunnittelu kulkeekin koko kehittämishankkeen ajan osana kehittämisprosessia.

Toimintaan lähtemisen kynnys oli matala ja liikkeelle lähdettiin ilman tarkkaa käsitystä mitä toiminta tulee sisältämään. Visio ja missio ovat tarkentuneet matkan aikana. Strategisten linjausten työstäminen ja puitteiden luominen on ollut oleellista toiminnan eteenpäin menemiseksi. Ne ovat toiminnan johtajan toimialaa. Orgaanisaatioiden johtaminen nykyaikana vaatii

Sydänmaalakan (2012) mukaan visiojohtamista, strategiajohtamista, suorituksen johtamista sekä itsensä johtamista. Visiojohtaminen luo toiminnan tarkoituksen. Hyvä visio on tarpeeksi yksinkertainen, vaikuttava, innostava ja inpiroiva. Strateginen johtaminen liittyy niihin valintoihin, joilla organisaatiossa uskotaan päästävän visioon. (Sydänmaalakka 2012, 227-228.)

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittämisen prosessissa iso vaikutus on ollut sillä, että yhdistys puitteesta siirryttiin seurakunnan diakoniatyön toimintamuodoksi. Tuo muutosprosessi on osittain vielä kesken ja toimintatavat seurakunnan alaisuudessa eivät ole täysin selkeät. Seurakunnan katsantotavat toiminnan järjestämiseen ovat erilaiset kuin miten toiminta sosiaalialan järjestönä näyttäytyisi. Seurakunta on myös esittänyt erinäisiä toiveita toimijoiden seurakunta-aktiivisuuden suhteen. Osallistuminen muunlaiseenkin seurakunnan toimintaan nähdään tukevan toimijoiden jaksamista. Olennaista on pitkäkestoisen toiminnan varmistamiseksi huolehtia jaksamisesta ja ”työhyvinvoinnista”. Etsivä työ vaatii ajallista sitoutumista ja siinä on henkisesti kuormittavia tekijöitä. Työnohjaus on ehdoton edellytys toimijoiden toimintakyvyn jatkumisen näkökulmasta. Keskeistä on myös jokaisen toimijan oma elämänhallinta ja toimintakyvyn ylläpitäminen, jossa elämän eri osa-alueet ovat tasapainossa ja riittävä lepo varmistuu. Parhaimmillaan antoisa vapaaehtoistyö kuitenkin voimaannuttaa ja antaa iloa.

Kehittämishankkeen aikana tietoisuus vapaaehtoistyön realiteeteista on iskenyt välillä kovasti. Se on näyttäytynyt rajallisina osallistumismahdollisuuksina sekä siinä, ettei tehtävien delegointi ole aina ollut mahdollista johtuen joko toimijoiden haluttomuudesta ottaa tehtäviä vastaan, sopivan henkilön löytämisen vaikeudesta jonkun tehtävän hoitamiseen tai ajallisista syistä. Vapaaehtoistyön ydintä ovat vapaamuotoisuus, vaihtoehtoisuus ja omaehtoisuus. Samanaikaisesti ne ovat myös riskitekijöitä toimintaan osallistumisen sekä toiminnan jatkumisen näkökulmista. Toiminnan jatkuvuuden takaa ihmisten aito innostus. Toiminnan suunnittelun pohjalla onkin hyvä olla tietoa ihmisten motiiveista. Ymmärrys vapaaehtoisten motiiveista auttaa toiminnan kehittämisessä, vapaaehtoisten tukemisessa sekä uusien vapaaehtoisten rekrytoinnissa. (Yeung 1999, 8.)

Vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoinen auttaminen ovat oleellinen osa seurakuntien toimintaa. Tällainen vapaaehtoinen auttaminen voidaan nähdä myös osana kristillistä elämäntapaa, jossa keskeisenä ajatuksena on vastuu lähimmäisistä. Monet toiminnot seurakunnissa ovat mahdollistuneet nimenomaan vapaaehtoisten panostuksen tähden. Vaikka palkattujakin työntekijöitä on, heidän alaisuudessaan on monia vapaaehtoisesti mukaan tulleita. Seurakunnan diakoniatyössä on monesti toimijoina olleet ns. maalikkot. Näkemykset toiminnan organisoinnista (palkattu vai vapaaehtoinen) ovat vaihdelleet. Vapaaehtoistoiminnan yhteydessä on kuitenkin koettu tarpeelliseksi sopivien seurakuntalaisten löytäminen ja valitseminen sekä heidän kouluttaminen. (Yeung 1999, 8,9.) Tässäkin kehittämishankkeessa on edetty esille nous-

seiden koulutustarpeiden pohjalta, jolloin matkan tekeminen on ollut osittain suunniteltua hitaampaa. Erilainen kouluttautuminen on kuitenkin kannattanut ja tuonut vahvempaa perustaa etsivälle työlle.

Johtamisen näkökulmasta on tärkeää ymmärtää mikä on saanut vapaaehtoiset tulemaan mukaan toimintaan, millaisia odotuksia ja motiiveja heillä on vapaaehtoistyössään. Toimijoiden motiivit ja järjestäjän tavoitteet tulee olla riittävän samansuuntaisia, jotta toiminta voi käynnistyä ja mennä eteenpäin. (Yeung 1999, 5.) Olosuhteet, ihmiset ja johtamiskulttuuri vaikuttavat motivaatioon (Carlsson & Forssell 2012, 167). Seurakunnan sosiaalinen työ voi parhaimmillaan olla ruohonjuuritasolla olevaa toimintaa kaikkien heikkoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi (Yeung 1999, 13). Raamatussa puhutaan paljon syrjintää vastaan ja kehoitetaan edistämään oikeudenmukaisuutta. Kristilliseen maailmankatsomukseen kuuluu syvästi syrjittyjen auttaminen.

Toimintaa on arvioitu koko prosessin ajan eri tavoin ja eri kokoonpanoissa. Etsivän työn suunnittelua varten koottu tiimi aloitti työskentelyn analysoimalla nykytilaa. Tämä SWOT-analyysi, toiminnan johtajan aiempi SWOT analyysi sekä kaikki toiminnan johtajan ja johtamisen tukena olleen henkilön tekemät havainnot toimijoista ja toiminnan tilasta ovat vieneet kehittämistoimintaa eteenpäin. Yhteistyötahojen panostus ja näkökulmat ovat niin ikään ohjanneet toimintaa. Toimijoille suunnatun kyselyn tulokset ovat olleet myös ensi sijaisessa asemassa toiminnan kehittämisessä.

Tiimiin liittyvissä kyselyn tuloksissa toimijat painottivat tiimissä mukana olevien vahvuuksien ja osaamisen ymmärtämisen ja hyödyntämisen tärkeyttä. Toimijat myös toivovat osaamisen lisääntymistä. Strategiseen johtamiseen liittyvät teoriat ja tutkimukset painottavatkin juuri osaamisen hyödyntämistä ja tarvittavan osaamisen hankkimista. Nämä ovat johtamiseen liittyviä tehtäviä. Tulosten saamiseksi on tärkeää, että ihmiset ovat oikealla paikalla ja tehtävissä. (Lillkåll 2010, 45; Huotari 2009, 131). Myös kilpailukyvyyn parantamiseksi ihmisten vahvuuksien ja osaamisen on oltava oikeanlaisia ja strategian mukaisia. (Lillkåll 2010, 45; Huotari 2009, 11-12, 133). Tällöin tulee myös rekrytointiin liittyvät kysymykset esille (Huotari 2009, 131). Toimijoiden osaamisen tunteminen on edellytys toiminnan kehittämiselle. Johtajan on tunnettava toimijoiden vahvuudet ja heikkoudet sekä tunnistettava osaamistarpeet. Osaamista tulee vahvistaa ja uusintaa tarpeen mukaan. Ennen kaikkea johtajan olisi huomioitava, että osaaminen vastaa asiakkaiden tarpeita. (Huotari 2009, 130, 132.) Osaamisen johtaminen onkin mitä suuremmassa määrin yhteydessä strategiaan. Johtajan tehtävä on varmistaa vision toteutumiseksi tarvittava osaaminen. (Huotari 2009, 183-184).

Osallistavalla johtamisella ihmisille voidaan antaa tilaa ja toimintavaltaa laittaa osaamistaan käytäntöön. Se myös motivoi toimimaan ja ottamaan vastuuta. Osallistavassa johtamisessa on

oleellista huomioida toimijoiden johtamisen voimakkuuden ja toimijoiden kypsyystason välinen suhde. Tämä on tärkeää, jotta osallistaminen tukee kehittymistä ja oppimista. (Skyttä 2012,42-43; Huotari 2009, 198.)

Toimijat nostavat esiin myös tavoitteiden selkeyden tarpeellisuuden. Valmentavan johtamisen keinoin voidaan ihmisiä johtaa kohden yhteistä päämäärää (Huotari 2009, 137). Erityisesti tavoitteet ja suunnan selkeys liittyvät strategiseen johtamistyöhön, jonka avulla ensinnäkin toiminnan elämäntehtävä on selkeytynyt (Sydänmaalakka 2012,227; Kamensky 2004, 48,29). Eräs kehittämistoiminnan onnistumiseen vaikuttava tekijä on tavoitteiden selkeys ja tavoitteiden toteutumisen seuranta. Jotta tavoitteet ovat kaikille selvät, vaatii se yhteistä keskustelua. Johtajan on osattava kommunikoida ymmärrettävästi strategiset asiat ja keskustelua on tärkeä ylläpitää jatkuvasti. Keskustelun kautta asiat sisäistyvät ja se toimii myös motivoivana tekijänä strategian toimeenpanossa. (Heimonen 2010. 67; Huotari 2009, 154-155,182-183.)

Toimijoiden käsityksissä erityisinä johtamiseen liittyvinä asioina nousivat keskusteleminen, itsearviointi, tasapuolisuus, läsnäoleminen taito ja määrätietoisuus. Juutin & Salmen (2014) mukaan johtajalta odotetaan ja edellytetäänkin nykyään näitä tunnejohtamiseen liittyviä taitoja (Juuti & Salmi 2014, 162, 164). Tunnejohtajuutta on käsitelty tässä työssä aiemmin. Erityisesti muutosten keskellä vaaditaan kommunikointia ja ymmärtävää suhtautumista, sillä ihmiset suhtautuvat muutoksiin eri tavoin. Tämän ihmiskaupan vastaisen toiminnan polun varrella on ollut isoja muutoksia. Yhdistys-ajatuksen taaksejättäminen ja myös toiminnan fokusointi etsivään työhön ovat vaatineet muutосkykyä ja resurssien kohdentamista. Korumyyntin aseman muuttuminen herätti myös ihmisissä erilaisia tunteita ja monenlaista keskustelua. Johtajalta vaaditaan määrätietoisuutta ja kykyä perustella tehtyjä päätöksiä.

Johtamiseen liittyvät asiat nousevat kyselyn aineistosta esiin myös toimijoiden palautteen kautta. Johtamiseen kohdistuu paljon erilaisia odotuksia. Johtajan roolina onkin kaiken kaikkiaan toiminnan suunnan näyttäminen, jolloin toiminnan strategiset linjaukset on tärkeä olla selvillä. Johtamisessa loppujen lopuksi olennaista on esimerkin näyttäminen, kuten erään toimijan palautteesta käy ilmi.

Monin paikoin toiminnassamme on otettu rohkeita askelia tietämättä etukäteen miten asiat sitten oikeasti menevät. Luulen, että vapaaehtoistoiminnassa tällainen rohkeus on välttämätöntä. On rohkeasti luotettava siihen, että toiminta menee eteenpäin, suunnitelmat konkreetisoituvat ja tarvittavat resurssit tulevat. Isompi ”baletti” tämä on ollut hoitaa kuin etukäteen osasi ajatella. Matkamme on ollut mahtava oppimiskokemus. Asioita olisi varmasti voinut tehdä toisin, mutta oppimisen asenne on mielestäni tärkein. Kokemuksista ja virheistä on mahdollisuus oppia, jos suostuu oppimaan.

Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). 2011. Menetelmäviidakon raivaajat - Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. 3.painos. Hausjärvi: My Generation Oy.
- Aalto-Kallio, M. , Saikkonen, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2009. Arvioinnin kartalla-matka teoriasta käytäntöön. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 7/2009. Pori: Kehitys Oy.
- Bales, K. 2013. Nykyaajan orjat ja miten heidät vapautetaan. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Biaudet, E. 2010. Kansallisen ihmiskaupparaportoinnin kertomus 2010. Ihmiskauppa ja siihen liittyvät ilmiöt sekä ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. Julkaisusarja 7. Vähemmistövaltuutettu. Porvoo: Painoyhtymä Oy.
- Biaudet, E. 2013. Kansallisen ihmiskaupparaportoinnin kertomus 2013. Julkaisusarja 13. Vähemmistövaltuutettu. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Brunovskis, A. & Surtees, R. 2013. Coming home: Challenges in family reintegration for trafficked women. Qualitative social work, 12, 4, s. 454-472. Sage. Viitattu 22.2.2015.
- Carlsson, M. & Forssell, C. 2012. Esimies ja coaching -Oivaltava coaching johtamisen työkaluna. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Chalke, S. & Blair, C. 2011. SEIS! Pysäytä ihmiskauppa. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Deighan, C. 2010. A Business of Supply and Demand: The trafficking of women and girls from Russia and Ukraine. Teoksessa: Wylie, G. & McRedmond, P. Human trafficking in Europe. Character, Causes and Consequences. Hantsphire: Palgrave Macmillan.
- Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino Oy.
- Grönlund, H. & Pessi, A.B. 2011. Julkista vai kansalaisyhteiskunnan apua? Auttaminen Suomen evenkelis-luterilaisessa kirkossa. Teoksessa: Pessi, A.B & Saari, J. (toim). 2011. Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 31. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18 painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huotari, P. 2009. Strateginen osaamisen johtaminen kuntien sosiaali- ja terveystoimessa. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino -Juvenes Print Oy.
- Huusko, L. 2007. Työpaikkana tiimi. Miten tiimi kasvaa vastuuseen. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Jokinen, A., Ollus, N. & Viuhko, M. 2011. Ehdoilla millä hyvänsä. Työperäinen ihmiskauppa ja työntekijöiden hyväksikäyttö Suomessa. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control affiliated with the United Nations. HEUNI.
- Jokinen, A. & Ollus, N. 2014. "Tuulikaapissa on tulijoita". Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö ravintola- ja siivouspalvelualoilla. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control affiliated with the United Nations. HEUNI.

Jokinen, A. 2014. ”Tuulikaapissa on tulijoita”: Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö ravintola- ja siivouspalvelualueilla. Seminaariesitys 3.4.2014. Säätytalo. Helsinki: HEUNI. Materiaali tekijän hallussa.

Juuti, P. (toim.) 2007. Strategia, tunteet ja toiminta. Tampere: JTO-Palvelut Oy. (tarkista paikkakunta)

Juuti, P. & Salmi, P. 2014. Tunteet ja työ, uupumuksesta iloon. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Juuti, P. & Vuorela, A. 2002. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kamensky, M. 2004. Strateginen johtaminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.???

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2010. Tutkimus hoitotieteessä. Porvoo: WSOYpro Oy.

Kansallisen Ihmiskaupparaportoin kertomus 2010. Ihmiskauppa ja siihen liittyvät ilmiöt sekä ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. Julkaisusarja 7. Vähemmistövaltuutettu. Porvoo: Painoyhtymä Oy.

Kansallinen Ihmiskaupparaportoin kertomus 2011. Julkaisusarja 8. Vähemmistövaltuutettu. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kansallisen Ihmiskaupparaportoin kertomus 2012. Julkaisusarja 12. Vähemmistövaltuutettu. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kansallisen Ihmiskaupparaportoin kertomus 2013. Julkaisusarja 13. Vähemmistövaltuutettu. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kansallisen ihmiskaupparaportoin kertomus 2014. Julkaisusarja 13. Vähemmistövaltuutettu. Jyväskylä: Kopijyvä Oy

Katzenbach, J. & Smith, D. 1994. Tiimit ja tuloksekas yritys. Suom. Maarit Tillman. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kiiskinen, U., Vehko, T., Matikainen, K., Natunen, S. & Aromaa, A. 2008. Terveysten edistämisen mahdollisuudet. Vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus. STM. Julkaisuja 2008:1. Helsinki: Yliopistopaino.

Kimpimäki, M. 2009. Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen säätely. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Komonen, R. 2015. Henkilökohtainen tiedoksianto. 17.2.2015.

Kontula, A. 2008. Punainen Eksodus. Helsinki: Like.

Kramer, L.A. 2003. Emotional Experiences of performing prostitution. Teoksessa Farley, M. (toim.) Prostitution, Trafficking, and traumatic stress. Binghamton (NY): HMTP (the Haworth Maltreatment & Trauma Press).s.187-198.

Kupias, P., Peltola, R. & Pirinen, J. 2014. Esimies osaamisen kehittäjänä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: vastapaino.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede Vol.1, nro 1/-99.
- Lehelmä, K. 2013. Samaria rf:n Rose projektin johtaja. Seminaariesitys. KD-naiset. päiväys. Materiaali tekijän hallussa./Lehelmä, K.2014. Haastattelu. Samarian tilat. Helsinki. Päiväys.
- Lehti, M.& Aromaa, K. Naiskauppa, laitton siirtolaisuus ja Suomi. Nykytilanne, lainsäädäntö ja tutkimuslähteet. 2002. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitoksen julkaisuja 186. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Lisborg, A. 2003. Naisia yli rajojen: prostituutioon liittyvä muutto Thaimaasta Tanskaan. Teoksessa Thorbek, S. & Pattanaik, B. Rajat ylittävä prostituutio. Helsinki: Like.
- Mäkisalo, M. 2003. Yhdessä onnistumme. Opas työyhteisöjen kehittämiseen ja hyvinvointiin. Helsinki: Tammi.
- Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen. Maallikkous vuorovaikutuksen energialähteenä. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A.B. (toim.). Vapaaehtoistoiminta-anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori - yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Oikeusministeriö. 2003. Työryhmämietintö 2003/5. Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Oikeusministeriö: Helsinki.
- Pessi, A.B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pessi, A.B & Saari, J. 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.
- Puonti, A. 2014a. Vineyard Vision. Tervetuloa Helsinki Vineyardiin. Materiaali tekijän hallussa.
- Puonti, A. 2014b. Henkilökohtainen tiedoksianto. 16.12.2014.
- Raatikainen, E. 2014. Lujita luottamusta. Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rantanen, T. & Toikko, T. 2006. Käytäntötutkimuksesta kansalaislähtöiseen kehittämiseen. Janus 14/4, 403-410.
- Raunio, K. 2000. Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudeamus Kirja Oy.
- Rønne-Samuelsen, H. 2014. Henkilökohtainen tiedoksianto 28.1.2014, 27.2.2014 & 13.3.2014.
- Rønne-Samuelsen, H. Henkilökohtainen tiedoksianto. 16.2.2015.
- Ross, C., Farley, M. & Schwartz, H. 2003. Dissociation among women in prostitution. Teoksessa Farley, M. (toim.) Prostitution, Trafficking, and traumatic stress. Binghamton (NY): HMTF (the Haworth Maltreatment & Trauma Press).s.199-212.
- Roth, V. 2007. Paritusta vai ihmiskauppaa. Defensor Legis N:o 3/2007, s.419-436.
- Roth, V. 2010a. Defining Human trafficking, indentifying its victims. Väitöskirja. Turku: Uniprint.

Roth, V. 2010b. Ihmiskauppa ja turvallisuus- Ihmiskaupan vastatoimista Euroopan Unionissa. Teoksessa Nuotio, K. & Malkki, L. (toim.). Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden Eurooppa. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Roth, V. 2011. Näkymättömät uhrin: seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan tunnistaminen. Lakimies 5/2011, s.975-999.

Roth, V. 2012. Prostituutio, paritus ja ihmiskauppa. Teoksessa Kantola, J., Nousiainen, K. & Saari, M. (toim.) Tasa-arvo tosin nähtynä- Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Helsinki: Gaudeamus.

Roth, V. 2013a. Seminaariesitys. Helsinki. Materiaali tekijän hallussa.

Roth, V. 2014b. Seminaariesitys. Lahti. Materiaali tekijän hallussa.

Roth, V. 2015. Haastattelu. Vähemmistövaltuutetun toimisto. 29.1.2015.

Samuelson, L. 2014. Henkilökohtainen tiedoksianto 30.7.2014. & 18.2. 2015.

Seeck, H. 2008. Johtamisopit Suomessa. Helsinki: Gaudeamus University Press.

Skyttä, A. 2005. Tiimitys ja sen läpivienti. Matkalla kohti matalampia organisaatioita. Vantaa: Innotiimi Oy.

Suomen Punainen Risti. 2005. Välittäjä. Vapaaehtoistoiminnan malli. Käsikirja nro 03/04 sarjasta Mahdollisuuksien työpaikka. Spring-projekti. Helsinki.

Sydänmaalakka, P. 2004. Älykäs johtajuus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Sydänmaalakka, P. 2012. Älykäs organisaatio. Helsinki: Talentum Media Oy.

Särkelä, R. Sosiaali- ja terveysjärjestöt kilpailukyky-yhteiskunnassa. Teoksessa Pessi, A.B & Saari, J. (toim). 2011. Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 31. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Valpola, A., Kvist, H., Heimonen, J., Niutanen, K., Lillkall, L., Masalin, L. & Kalin, R. 2010. Strategia toimeksi. Muutosvoimana ihmiset. Performance Power Associates.

Vesterinen, P. 2007. Tunnejohtamisella kohti työhyvinvointia. Teoksessa Juuti, P. (toim.). 2007. Strategia, tunteet ja toiminta. Tampere: JTO-Palvelut Oy.

Yeung, A.B. 1999. Valmius vapaaehtoistyöhön. Tutkimus Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Yeung, A. B. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys Yty ry. Helsinki: YTY.

Yeung, A.B. 2004. Individually together. Volunteering in late modernity: Social work in the Finnish church. Väitöskirja. Helsinki: STKL.

Yeung, A.B. 2005. Tutkimustyökaluja vapaaehtoismotivaation mysteeriin. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A.B (toim.) Vapaaehtoistoiminta-anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

Yeung, A.B. 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti- miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A.B (toim.) Vapaaehtoistoiminta-anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

Walsole, A. 2014. Henkilökohtainen tiedoksianto. Nottingham. 28.1.2014.

Walsole, A. 2015. Henkilökohtainen tiedoksianto. 6.1.2015 & 13.2.2015.

Wylie, G.& McRedmond, P. 2010. Human trafficking in Europe. Character, Causes and Consequences. Hamsphire: Palgrave Macmillan.

Internet lähteet:

Council of Europe. 2005. Council of Europe against trafficking in human beings. Warsaw, 16.V.2005. Viitattu 20.2.2015. <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/197.htm>

Council of Europe. 2014. State of democracy, human rights and the rule of law in Europe. Report by the Secretary General of the Council of Europe. An analysis of democracy, human rights and the rule of law in Europe, based on the finding of the Council of Europe monitoring mechanisms and bodies. 124th session.Vienna. Viitattu 20.2.2015. <https://edoc.coe.int/en/fundamental-freedoms/5949-state-of-democracy-human-rights-and-the-rule-of-law-in-europe.html>

De Santis, M. 2004. Sweden treating prostitution as violence against women. Viitattu 25.3.2015. <http://sisyphe.org/spip.php?article1424>

Eden Ministry. About Eden Ministry. Viitattu 15.2. 2015. <https://edenministry.org/about.php>

European Commission. 2014a. Trafficking in human beings. Eurostat. Statistical working papers. Viitattu 20.2.2015. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20141017_working_paper_on_statistics_on_trafficking_in_human_beings_en.pdf

European Commission. 2014b. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012-2016. Brussels, 19.6.2012 COM(2012) 286 final . Viitattu 21.2.2015. http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/crime/docs/trafficking_in_human_beings_eradication-2012_2016_en.pdf

European Commission 2014c. Commission staff working document. Mid-term report on the implementation of the EU strategy towards the eradication of trafficking in human beings. Brussels, 17.10.2014 SWD(2014) 318 final. Viitattu 21.2.2015. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20141017_mid-term_report_on_the_2012-2016_eu_strategy_on_trafficking_in_human_beings_en.pdf

Euroopan komissio. 2014. Ihmiskaupan torjunta vuosina 2010-2014. Lehdistötiedote. Viitattu 21.2.2015. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1164_fi.htm

European Parliament. 2004. Human trafficking: 80% of victims in the EU are women and girls. Viitattu 20.2.2015. <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20141203STO82703/html/Human-trafficking-80-of-victims-in-the-EU-are-women-and-girls>

HE266/2014vp. Viitattu 16.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140266.pdf>

Grönlund, H. 2012. Volunteerism as a mirror of individuals and society: reflections from young adults in Finland . Academic dissertation. Helsinki: Department of Practical Theology University of Helsinki. Viitattu 16.3.2015.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32919/voluntee.pdf?sequence=1>

Helsingin Sanomat. 2014. Seksin oston täyskieltoa ei esitetä. Kotimaa. 10.7.2014. Viitattu 22.2.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1404881824767>

Holmström, C. & Skilbrei, M.L. 2008. Prostitution in the Nordic Countries. Conference report, Stockholm. Nordic Council of Ministers. Viitattu 25.3.2015. <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:701621/FULLTEXT01.pdf>

Joutsenon vastaanottokeskus. 2012. Tilastokatsaus. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä 1.1-31.12.2012. Viitattu 12.2. 2015.
http://www.migri.fi/download/39357_ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelma_tilastokatsaus_2012.pdf?0e3e6543b1fed188

Joutsenon vastaanottokeskus. 2014. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilannekatsaus 1.1- 30.6. 2014. Viitattu 12.2.2015.
http://www.migri.fi/download/54598_Tilannekatsaus_ihka_tammi_kesa2014.pdf?9ac8a0538eabd188

København Vineyard. 2015. Plan A. Viitattu 22.3.2015. <http://kbh-vineyard.dk/plan-a/>

København Vineyard. 2015. Night Light Café. Viitattu 20.3.2015. <http://kbh-vineyard.dk/night-light-cafe/>

Maahanmuuttovirasto. 2013. Tilastokatsaus. Vastaanottoasiat. Viitattu 12.22.2015.
http://www.migri.fi/download/50609_Tilastokatsaus_vastaanotto_2013.pdf?b2c484538eabd188

Maahanmuuttovirasto. 2014. Tilastokatsaus. Vastaanottoasiat 1.1- 30.6.2014. Viitattu 12.2.2015. http://www.migri.fi/download/55447_Tilastokatsaus_vastaanotto_tammi-kesa_2014.pdf?a09e3343b1fed188

Mikkonen, M., Kauppinen, J., Huovinen, M. & Aalto, E. (toim.). 2008. Etsivä työ Euroopan syrjäytyneiden väestönsien parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin. Correlation Network. A-klinikkasäätiön raporttisarja nro 58. Viitattu 23.1.2015.
http://toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/sites/toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/files/Etsiva%20tyoEuroopan%20syrjaityneiden%20vaestonosien%20parissa_0.pdf

Monika-Naiset liitto ry. 2015. Hyvinvointia, kansalaistoimintaa ja vaikuttamista. Viitattu 12.3.2015. <http://www.monikanaiset.fi/index.php/tm/mt>

Niemi, J. & Aaltonen, J. 2013. Seksikaupan kohteen hyväksikäyttö. Seksinostokiellon toimevuuden arviointi. Selvityksiä ja ohjeita 39/2013. Oikeusministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 20.2.2014.
http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1378203764840/Files/OMSO_39_2013_Seksikaupan_kohteen_hyvaksikaytto.pdf

NIKK. Nordic information on gender. 2015. Debate on sex purchase legislation keeps simmering. 17.2.2015. Viitattu 25.3.2015. <http://www.nikk.no/en/news/debate-on-sex-purchase-legislation-keeps-simmering/>

Oikeusministeriö. 2013. Oikeusministeri harkitsisi seksinoston kieltämistä kokonaan. Tiedote. 4.9.2013. Viitattu 22.2.2015.
<http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/09/lakieianriittavaasuojaseksikaupankohteelle-oikeusministeriharkitsisiseksinostonkieltamistakokonaan.html>

Oikeusministeriö. 2014. Ihmiskauppaan liittyviin säännöksiin tarkistuksia ensi vuoden alussa. Tiedote. Viitattu 22.2.2015.
[http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/ihmiskauppaanliittyvii](http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/ihmiskauppaanliittyvii%20saa%20nnoksiintarkistuksiaensivuodenalusta.html)
[nsaannoksiintarkistuksiaensivuodenalusta.html](http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/ihmiskauppaanliittyvii%20saa%20nnoksiintarkistuksiaensivuodenalusta.html)

Pro-tukipiste ry. 2012. Toimintakertomus 2012. Viitattu 19.1.2015. http://pro-tukipiste.fi/uploads/media/Toimintakertomus_2012.pdf

Pro-tukipiste ry. 2013. Raportti Ihmiskaupan vastaisen verkoston kyselystä. 12.3.2013. Viitattu 19.1.2015. <http://pro-tukipiste.fi/julkaisut/>

Pro-tukipiste ry. 2013. Toimintakertomus 2013. Viitattu 19.1.2015. http://pro-tukipiste.fi/uploads/media/TOIMINTAKERTOMUS__2013_01.pdf

RIKU. Rikosuhripäivystystyksen lausunto ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää koskevasta lainsäädännöstä. Viitattu 12.3.2015. <http://www.riku.fi/binary/file/-/id/121/fid/1610/>

Roth, V. 2013b. Ihmiskauppa, prostituutio ja seksinostokielto. Viitattu 14.2.2014.
http://www.ofm.fi/download/46819_ihmiskauppa_prostituutio_lehdistomateriaali_03092013.pdf.

Roth, V. 2014. "Case Digest of Trafficking in Persons Cases: Evidential Issues and Victim Protection Issues which Impact on Evidential Matters". Viitattu 10.6.2014.
http://www.ofm.fi/fi/ajankohtaista/1/0/puhe_ylitarkastaja_venla_roth_unodc_expert_group_meeting_54095

Thesslund, E. 2013. Näkemyksiä ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta Suomessa. Raportti kyselystä ihmiskaupan vastaiselle järjestöverkostolle. Viitattu 12.3.2015. http://pro-tukipiste.fi/fileadmin/pro-tukipiste/tiedostot/materiaalipankki/julkaisut/IKV_verkostokysely_2013.pdf

Viitala, R. 2011. Diskurssianalyttinen tutkimus suomalaisten kansalaisjärjestöjen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta. Pro gradu. Tampereen yliopisto.

Samaria. Rose-projekti. 2015. Viitattu 12.3.2015.
http://www.samaria.fi/samaria/projektit/rose_-projekti/

Sisäasiainministeriö. 2007. Selvitys thai-hierontalaitoksien mahdollisesti tarjottavat seksipalvelut. Viitattu 31.1.2015.
http://www.edilex.fi/julkaisuja_internetissa/4794.pdf

Sisäasiainministeriö. 2008. Ihmiskaupan vastainen tarkennettu toimintasuunnitelma. Sisäasiainministeriön julkaisuja 27/2008. Viitattu 10.6.2014.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/21/Ihmiskaupan_vastainen_tarkennettu_toimintasuunnitelma_25062008.pdf

Sisäasiainministeriö. 2013. Ihmiskaupan uhrien auttamista koskeva eurooppalainen lainsäädäntövertailu. Erik Castrén -instituutti. Sisäasiainministeriön julkaisuja 32/2013. Viitattu 19.1.2015. <http://www.intermin.fi/julkaisu/332013?docID=49561>
<http://www.intermin.fi/julkaisu/332013>

Sisäministeriö. 2014. Ihmiskaupan vastaista työtä tehostetaan koordinaatiota parantamalla. Viitattu 30.3.2015.
http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/ihmiskaupan_vastaista_tyota_tehostetaan_koordinaatiota_parantamalla_56056

Statens Offentliga Utredningar. 2010. Förbud mot köp av sexuell tjänst, En utvärdering 1999-2008. Statens Offentliga Utredningar (SOU) 2010: 49.
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/91/42/ed1c91ad.pdf>

Stop Traffick. 2014. Nordic Model Proven Effective in Fighting Sex Slavery. Viitattu 25.3.2015.
<http://www.stoptraffick.ie/nordic-model-proven-effective-in-fighting-sex-slavery/>

Equality now. 2014. What is the "Nordic model?". Viitattu 25.3.2015.
http://www.equalitynow.org/sites/default/files/Nordic_Model_EN.pdf

Suomen ekumeeninen neuvosto. 2007. Ihmiskauppa-Nykyajan orjuutta. Ihmiskaupan vastustaminen kirkkojen työssä. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LXXIX. Viitattu 12.3.2015. http://www.ekumenia.fi/data/liitteet/ihmiskauppa_2007.pdf

Tavcer, S. 2007. Causal Factors in the Crime of Trafficking of Women for the Purpose of Sexual Exploitation: An exploration into push and pull factors relevant to women trafficked from Moldova to Western Europe. Väitöskirja. Freiburgin yliopisto.
<http://www.freidok.uni-freiburg.de/volltexte/2008/4426> (pitääkö laittaa? Väikkäri löytyi oad-tietokannasta)

Talentia. 2013. Arki, arvot,elämä,etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiliitto Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki. Viitattu 20.3.2015. <http://www.talentia.isintexas.com/mag/eettinenopas.php>

Turunen, M. 2013. Ihmiskauppa-asiantuntijan Lauran Bethel: Toivo on ruohonjuuritason toimijoissa. Viitattu 17.2.2015.
http://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/elamantaito/3730/ihmiskauppa-asiantuntija_lauran_bethell_toivo_on_ruohonjuuritason_toimijoissa

United Nations. Office on Drugs and Crime. 2004. United Nations convention against transnational organized crime and the protocols thereto. United Nations: New York. Viitattu 20.2.2015. http://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf

United Nations.What is human trafficking. Viitattu 24.6.2014.
<http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html?ref=menuaside>

UNOCD. Country profile Western and Central Europe.Viitattu 10.3.2015.
http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/GLOTIP14_Country_profiles_WCentral_Europe.pdf

UNOCD. United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto. Viitattu 24.6.2014. <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/index.html>

U.S. Department of State.Trafficking in persons. 2014. Viitattu 12.2.2015.
<http://www.state.gov/documents/organization/226846.pdf>

Vainio, J. 2014. Asiantuntija tyrmää tilaston: Ihmiskauppa ei ole räjähtänyt käsiin Suomessa. Kaleva. Viitattu 10.3.2015. <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/asiantuntija-tyrmaa-tilaston-ihmiskauppa-ei-ole-rajatanyt-kasiin-suomessa/683852/>

V.A.L.O. Valo. Vapaus, arvo,laupaus,oikeudenmukaisuus. Viitattu 12.3.2015.
<http://www.valo-eiorjuudelle.org>

Warden, T.S. 2013. The cost of dreaming. Identifying the Underlying Social and Cultural Structures which Push/Pull Victims into Human Traffic and Commercial Sexual Exploitation in Central America. Väitöskirja. Stirling yliopisto.

Wettre, K. 2009. Stor ökning av kninnor som säljer sex på gatan. Dagens Nyheter 26.7.2009. Viitattu 25.3.2015. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/stor-okning-av-kvinnor-som-saljer-sex-pa-gatan/>

Yeung, A.B. 2002b. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Viitattu 26.3.2015.
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/vapaaehtoistoiminta_osaana_kansalaisyhteiskuntaa_-_ihanteita_vai_todellisuutta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta. 2014. Viitattu 19.1.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140266>.

LAKI

Rikoslaki luku 25. Viitattu 20.2.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L25>

Rikoslaki luku 20. Viitattu 20.2.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>

Kuvat

Kuva 1: Opinnäytetyön tarkoitus.....	11
Kuva 2: Luottamus asiakassuhteen kolmessa päävaiheessa Raatikaisen mukaan.....	46
Kuva 3: Vapaaehtoismotivaation timanttimalli (Yeung 2005, 107.).....	53
Kuva 4: Elämäntehtävän pääelementit Kamenskyn mukaan	56

Kuviot

Kuvio 1: Hyväksikäyttötarkoitus (auttamisjärjestelmään hyväksytyt). Lähde Ihmiskauppakertomus 2014.	21
Kuvio 2: Hyväksikäyttötarkoitus (auttamisjärjestelmään esitetyt). Lähde: Ihmiskauppakertomus 2014.	21
Kuvio 3: Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään hyväksytyt uudet uhrin vuosina 2006- 2013	22

Taulukot

Taulukko 1: Aikuiset auttamisjärjestelmässä, Joutsenon vastaanottokeskus 1.1.2006- 30.6.2014.....	40
Taulukko 2: SWOT analyysi syksyllä 2014.....	72
Taulukko 3: Vapaaehtoistoiminnan motivaatioon liittyvää aineiston ryhmittelyä	80
Taulukko 4: Hyvää tiimiin liittyvää aineiston ryhmittelyä.....	86
Taulukko 5: Kiinnostuksen kohde	92
Taulukko 6: Kiinnostus kohderyhmän iän mukaan	92
Taulukko 7: Mahdolliset toimintaan osallistumisen ajankohdat	94

Liitteet

Liite 1 Kysely toiminnassa mukana oleville	123
Liite 2 Orjia Lahdessa- seminaarin ohjelma	132
Liite 3 KD Naisten ihmiskauppaseminaari.....	133
Liite 4 Nefarious dokumenttinäytöksen mainos	134
Liite 5 Hands that heal kurssin kutsu.....	135
Liite 6 Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin (HEUNI) järjestämän seminaarin ohjelma	136
Liite 7 Vähemmistövaltuutetun koulutusseminaari- ohjelma 11.9.2014.	137
Liite 8 Suomen evankelisen allianssin mediatiedote 27.1.2014.	139
Liite 9 Toiminnan polku 2013-2015	140
Liite 10 Pekistetyt ilmaisut vapaaehtoistoimintaan osallistumisen motiiveista	141
Liite 11 Pelkistetyt ilmaisut hyvään tiimiin liittyen	142

Liite 1 Kysely toiminnassa mukana oleville

SAATEKIRJE

Käsissäsi on perusteilla olevan ihmiskaupan vastaisen yhdistyksen toiminnassa mukana oleville osoitettu kysely. Kyselyn tarkoituksen on auttaa (ihmisiä ja yhdistyksen johtotiimiä) hahmotamaan kunkin toiminnassa mukana olevan paikkaa yhdistyksessä. Tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja anonymiteettia varjellaan. Kysely on osa toiminnan johtaja Tuija Kettusen ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä. Opinnäytetyön aiheena on Ihmiskaupan vastaisen toiminnan aloittaminen ja kehittäminen. Vastaamalla olet siis mukana tärkeässä roolissa tätä kehittämistyötä ja tutkimusta. Samalla se palvelee varmasti sinunkin henkilökohtaisia tarpeitasi pohtiessasi omaa paikkaasi yhdistyksessä. Kiitos sinulle !

Annan suostumukseni aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä.

Päivämäärä ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys

KYSELY toiminnassa mukana oleville

PERUSTIEDOT

1. Ikä

20-30 ☐

30-40 ☐

40-50 ☐

2. Koulutus _____

3. Siviilisääty _____

4. Kuinka kauan olet toiminnassa ollut mukana (kk)

ODOTUKSET YHDISTYKSEN TOIMINTAA KOHTAAN

5. Mikä sai sinut tulemaan mukaan yhdistyksen toimintaan?

6. Millaisia odotuksia sinulla on toimintaa kohtaan?

KOKEMUS IHMISKAUPAN VASTAISESTA TOIMINNASTA

7. Oletko toiminut aiemmin ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Miten, missä ja kuinka kauan?

MOTIVAATIO JA SITOUTUMINEN

8. Mikä on saanut sinut tulemaan mukaan juuri tämän ihmiskauppaa vastaan toimivan yhdistyksen toimintaan?

9. Millä tavoin haluat olla toiminnassa mukana?

10. Missä nimenomaisessa toimintaryhmässä haluat toimia?

11. Miten paljon pystyt osallistumaan viikko/kuukausitasolla toimintaan?

12. Oletko valmis sitoutumaan olemaan yhdistyksen toiminnassa mukana puoli vuotta/vuoden?

13. Minkä näet roolisi/tehtäväsi olevan yhdistyksessä?

14. Millaisia odotuksia sinulla on yhdistyksen toiminnasta?

VAHVUUDET JA PERSOONA

15. Millaisissa asioissa sinä olet mielestäsi hyvä?

16. Missä ajattelisit haluavasi hyödyntää vahvuuksiasi yhdistyksen toiminnassa?

17. Miten toiset ihmiset kuvailisivat sinua persoonana

TIIMITYÖSKENTELY

18. Millainen olet mielestäsi ryhmässä/tiimissä?

19. Onko sinulla kokemusta tiimin johtamisesta? Kerrotko tarkemmin, jos on:

- Oliko kyseessä lyhytaikainen vai pitkäaikainen tiimin johtajuus?
- Mitä varten tiimi oli perustettu?
- Olitko mukana heti alusta ?

20. Millainen on mielestäsi hyvä tiimi?

21. Miten hyvä tiimi mielestäsi työskentelee?

TIETO IHMISKAUPASTA

22. Miten paljon tiedät ihmiskaupasta ilmiönä ja sen esiintyvyydestä Suomessa?

23. Mitä tiedät Suomen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä?

24. Mihin ihmiskauppaa käsitteleviin koulutuksiin tai seminaareihin olet osallistunut?

25. Kaipaanko lisäkoulutusta ihmiskauppaan liittyvistä asioista? Mitä erityisesti?

26. Mitä kirjoja olet lukenut ihmiskaupasta?

27. Mistä lähteistä olet hankkinut tietoa ihmiskaupasta?

28 VAHVUUDET JA OSAAMINEN

1 ATK: mitä ohjelmia osaat käyttää hyvin?

2 MARKKINOINTI

3 SIELUNHOITO/ TERAPIATYÖ

4 SOSIAALITYÖ/ PALVELUOHJAUS

5 MUU OSAAMINEN

KOKEMUKSET TOIMINNASTA TÄHÄN ASTI

29. Missä toimintamuodossa olet ollut mukana?

30. Kuinka usein olet osallistunut?

31. Ilon aiheita:

32. Vähemmän mukavia asioita:

33. Johtotiimin työskentelystä sanottavaa?

34. Toimintaryhmän ilmapiiri

35. Mitä parantaisit? Toiveita johtotiimin toiminnan suhteen?

36. Tiimin jäsenten välisten suhteiden toimivuus; miten koet suhteesi muihin tiimin jäseniin?

37. Millaisia ristiriitatilanteita on toiminnassa tullut kohdallasi esille?

38. Miten työskentely tiimissä on mielestäsi sujunut?

MAHDOLLISIA ESTEITÄ OSALLISTUMISELLESI

39. Millaiset asiat ovat sinulla haasteena osallistumisessasi yhdistyksen toimintaan?

40. Mitä voit tehdä näille haasteille?

40 TOIMINNASSA MUKANA OLEMINEN/OMA PAIKKA JA TEHTÄVÄ

Pidän ensisijaisesti työskentelystä...../ haluan työskennellä... kanssa.

LAPSET ☐

NUORET ☐

AIKUISET ☐

TYÖKOKEMUS

41. Kertoisitko lyhyesti työkokemuksestasi.

42. Mitä taitoja työtehtäviesi hoitaminen on vaatinut?

MIKÄ TOIMINTAMUOTOMME SINUA ENSISIJAISESTI KINNOSTAA JA MIHIN PYSTYT OSALLISTUMAAN AJALLISESTI

ETSIVÄ TYÖ ☐

TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN ☐

ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ:

TAPAHTUMIEN JÄRJESTÄMINEN ☐

Koulut ☐ Seurakunnat ☐

VARAINHANKINTA ☐

RUKOUS ☐

REKRYTOINTI ☐

KIRJANPITO ☐

EDEN MINISTRY KORUMYYNTI ☐

VIESTINTÄ ☐

43. Miksi valitsit juuri tämän työmuodon?

KUINKA USEIN VOIT OSALLISTUA TOIMINTAAN?

Joka toinen kuukausi ☐

1 x kk ☐

2 x kk ☐

Viikoittain ☐

Päivittäin ☐

MILLOIN VOIT OSALLISTUA TOIMINTAAN

Arkipäivinä ☐

Arki-iltoina ☐

Viikonloppu-aamuina/päivinä ☐

Viikonloppu-iltoina ☐

KIITOS SINULLE VASTAUKSISTASI! ARVOSTAMME NIITÄ JA NIIDEN AVULLA VOIMME KEHITTÄÄ TOIMINTAAMME. VASTAUSTESI AVULLA SAAMME MYÖS YMMÄRRYSTÄ SIITÄ MIKÄ PAIKKASI TOIMINNASSA VOISI OLLA JA MITEN OLET KOKENUT TOIMINNASSA MUKANA OLEMISEN TÄHÄN ASTI.

Liite 2 Orjia Lahdessa- seminaarin ohjelma

ORJIA LAHDESSA IHMISKAUPPASEMINAARI

Maaailmassa arvioidaan olevan noin 27 miljoonaa ihmiskaupan uhria, joista osa löytyy kotika-
duiltamme.

Tule selvittämään maailman toiseksi suurimman rikollisbisneksen ruma todellisuus Lahdessa ja
maailmalla.

Kuule, mitä juuri sinä voit asialle tehdä.

Seminaarin pääpuhujana on Luran Bethell, joka toimii neuvonantaja ja kouluttajana prosti-
tuutio-, hyväksikäyttö- ja ihmiskauppa-asioissa kansainvälisesti. Hän on työskennellyt uhrien
parissa yli kaksikymmentä vuotta. Lisäksi mukana on paikallisia asiantuntijoita.

Seminaari on tarkoitettu kaikille ihmisoikeuksista ja ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta kiin-
nostuneille.

PERJANTAINA 13.9. klo 18.00

Dokumenttielokuva Nefarious

Kino Iiriksessä, Saimaankatu 12

ILMAISNÄYTÖS

LAUANTAINA 14.9.

klo 10.00-17.00 Seminaari

klo 18.00 Rukousilta

Wanhassa Valimossa, Vesijärvenkatu 25

SEMINAARI ON MAKSUTON.

Lounas omatoimisesti kaupungilla ja kahvit maksua vastaan paikan päällä.

Lähde: V.A.L.O Lahti seminaarin Facebook-sivut sekä

[http://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/elamantaito/3725/seminaari_lahdessa_voiko_ihmisk
aupalle_tehda_jotain](http://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/elamantaito/3725/seminaari_lahdessa_voiko_ihmisk
aupalle_tehda_jotain) sekä <http://www.e-pages.dk/uusilahti/75/12>

Liite 3 KD Naisten ihmiskauppaseminaari

La 5.10.2013. Hotel Haaga, Helsinki

Ohjelma

10.00 Marika Visakorpi alkusanat ja Riitta Haapasalo juonto

10.10 Ihmiskaupparaportoiija Venla Roth: mitä ihmiskauppa on, miten näyttäytyy hänen työnsä kautta sekä tilastoja

10.40 Valtiosihteeri Marjo Anttoora: mitä ministeriössä on tehty ja tehdään sekä mikä on ajankohtaista

11.10 Tauko

11.30 Majuri, Ilkka Herranen, Rajavartiolaitos, Ihmiskauppa-asiantuntija

11.50 Keskustelua aamun kaikista aiheista, kysymykset kerätään paperilla

12.30-13.30 Lounas

13.30 Monika Naisten Liitto, Natalie Gerbert

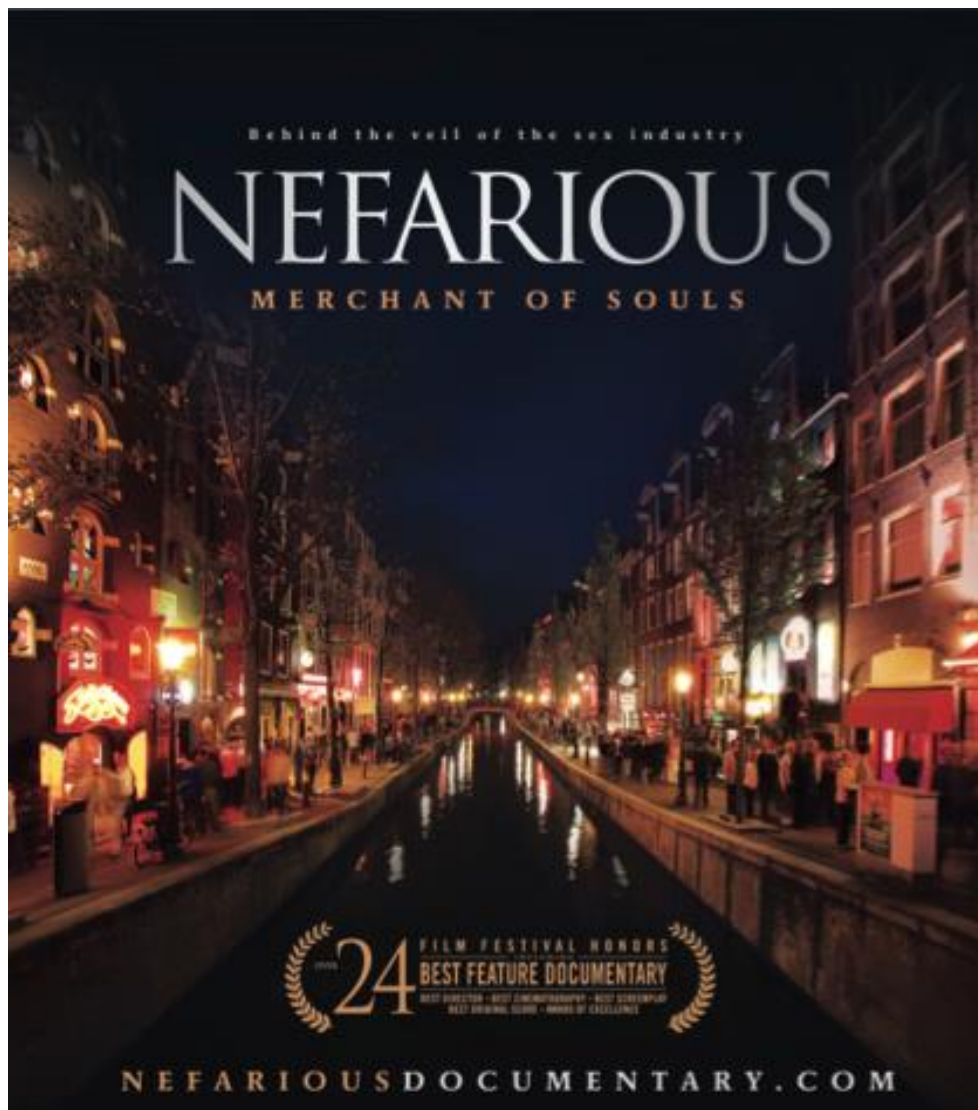
13.50 Katriina Lehelmä, Rose-projekti

14.00 Norjan kokemuksia

14.30 Keskustelu, mitä ihmiset ja yhdistykset voivat tehdä

15.00 Kahvi

Liite 4 Nefarious dokumenttinäytöksen mainos

Nefarious, Merchant of Souls on dokumentti, joka kertoo nykyajan seksiorjuudesta. Dokumenttia on kuvattu useassa eri maassa neljällä eri mantereella ja se sisältää myös haastatteluja ihmiskaupan uhreilta, ihmiskauppiailta sekä ihmiskaupan vastaisessa työssä olevilta ammattilaisilta.

Pe 28.3. klo 18.00 Andreaskyrkan Korkeavuorenkatu 22

Dokumentissa on suomenkielinen tekstitys

Järjestäjä: Helsinki Vineyard yhteistyössä Andreaskyrkanin kanssa

Liite 5 Hands that heal kurssin kutsu

Tervetuloa osallistumaan **Hands that Heal** (HTH) -kurssiin 28.2.-1.3.2014.

Kaksipäiväinen kurssi tarjoaa hoitotyössä toimiville kristityille välineitä oppia lähestymistapa, jonka avulla ihmiskaupan uhrien ja kaupalliseen seksiin pakotettujen henkilöiden tarpeet tulevat kokonaisvaltaisesti kohdatuiksi.

Kurssin tiedot

Järjestäjä: Samaria-yhdistyksen sisällä toimiva ROSE Project

Paikka: Fila Helsinki, Albertinkatu 31, 00180 Helsinki

Aika: 9.30 - 16.30 sekä pe 28.2. että la 1.3.

Kurssin sisällöstä

Hands that Heal -kansainvälisen kurssiohjelman ihmiskaupan uhrien auttajille on luonut Faith Alliance Against Slavery and Trafficking (www.faast.org). Raamatullisten periaatteiden pohjalle luotu kurssi keskittyy erityisesti seksipainotteiseen ihmiskauppaan. Kurssi sopii sekä Euroopassa että muualla maailmassa toimivien, seksipainotteisen ihmiskaupan uhreja auttavien järjestöjen työntekijöille ja vapaaehtoisille.

40 kirjoittajaa eri puolilta maailmaa teki työtä lähes kaksi vuotta luodakseen tämän *Hands that Heal* -kurssiohjelman.

Huom: Kurssi pidetään englannin kielellä. Simultaanitulkkaus suomeksi.

Aiheet:

- Ihmiskaupan määrittely ja sen ymmärtäminen
- Raamatullinen pohja kristityille suhteessa ihmiskauppaan
- Ihmiskauppaan ja traumaan liittyviä kulttuurisia seikkoja
- Kokonaisvaltainen lähestymistapa jälkihoitoon
- Toimiminen kaupallisen seksin kysynnän vähentämiseksi
- Uhrien hengellisten, fyysisten, fysiologisten ja sosiaalisten tarpeiden ymmärtäminen
- Ja paljon muuta

Liite 6 Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin (HEUNI) järjestämän seminaarin ohjelma

SEMINAARI: ULKOMAISEN TYÖVOIMAN HYVÄSIKÄYTTÖ JA TYÖPERÄISEN IHMISKAUP-
PAN ENNALTAEHKÄISY

Säätytalo 3.4.2014

10.00-10.15 Tilaisuuden avaus

Tervetuliaissanat, **Terhi Viljanen**,

HEUNI Avauspuheenvuoro

10.15-11.00 Ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö ja työperäinen ihmiskauppa
ravintola- ja siivouspalvelualoilla: HEUNIn uuden tutkimuksen keskeiset tulokset

Anniina Jokinen, HEUNI

11.00-11.30 HEUNIn tutkimuksen kommentaatiopuheenvuorot

Jaana Ylitalo, Palvelualojen ammattiliitto

Tiia Brax, Kiinteistötyönantajat ry

11.30-12.00 Why Estonian victims of labour exploitation are not identified in Finland
and other Estonian experiences, **Sirle Blumberg**, Living for Tomorrow (NGO), Estonia

12.00-13.00 Lounas ja kahvi/tee

13.00-14.15 **Paneelikeskustelu: Miten työperäistä ihmiskauppaa voidaan ennaltaeh-
käistä?** Puheenjohtaja: **Venla Roth**, Vähemmistövaltuutetun toimisto

Panelistit: **Katri Lyijynen**, Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä **Mikko Sipilä**, Itä-
Uudenmaan syyttäjänvirasto **Jaana Manninen**, PAM Helsinki-Uudenmaan aluetoimis-
to **Katja-Pia Jenu**, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue **Anders
Åfors**, Pohjanmaan poliisilaitos

14.15-14.30 Yhteenvedo päivän keskusteluista ja tilaisuuden lopetus **Anniina Jokinen**,
HEUNI

Liite 7 Vähemmistövaltuutetun koulutusseminaari- ohjelma 11.9.2014.

IHMISKAUPPA

MITEN TEHOSTAA SEKSUAALISEEN HYVÄSIKÄYTTÖÖN LIITTYVÄN IHMISKAUPAN TORJUNTAA?

Kansallisena ihmiskaupparaportoijana toimiva vähemmistövaltuutettu luovuttaa toisen laajan ihmiskauppaa koskevan kertomuksensa eduskunnalle 10.9.2014.

Kertomuksessaan kansallinen ihmiskaupparaportoija kiinnittää erityistä huomiota seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvään ihmiskauppaan ja haasteisiin sen tunnistamisessa ja rikostorjunnassa.

Kertomuksen mukaan prostituutioon ja muuhun seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa tunnistetaan Suomessa heikosti. Ihmiskaupan uhrit eivät saa tarvitsemaansa apua ja suojelua. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupparikollisuuden torjunnassa ja ehkäisemisessä on edelleen ratkaisemattomia haasteita.

Kansallinen ihmiskaupparaportoija ja Ihmisoikeuskeskus järjestävät koulutusseminaarin, jossa pohditaan keinoja tehostaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupparikollisuuden torjuntaa ja ehkäisemistä.

Asiaa pohditaan muun muassa muiden Pohjoismaiden rikostorjuntaviranomaisten esitlemien esimerkkitapausten avulla. Seminaarissa käsitellään myös seksuaalisen hyväksikäytön uhreille aiheuttamia psyykkisiä seurauksia ja näiden seurausten huomioimista rikosprosessissa.

Seminaari on avoin kaikille. Seminaarissa on simultaanitulkkaus suomeksi ja ruotsiksi.

ILMOITTAUTUMISET 30.8.2014 mennessä. Tilaisuuteen mahtuu 120 henkeä.

osoite: <http://trafficking2014.eventbrite.com>

Lisätietoa www.ihmisoikeuskeskus.fi/tilaisuudet/11-9-2014-ihmiskauppa/

IHMISKAUPPA

MITEN TEHOSTAA SEKSUAALISEEN HYVÄSIKÄYTTÖÖN LIITTYVÄN IHMISKAUPAN TORJUNTAA?

Aika: 11.9.2014, klo 8.30 - 17.45

Paikka: Eduskunnan lisärakennuksen (Pikkuparlamentti) auditorio

Ohjelma

8.30-9.00	KAHVI
9.00-9.30	Seminaarin avaus – Ihmisoikeuskeskuksen johtaja (<i>tbc</i>) – Vähemmistövaltuutettu <i>Eva Biaudet</i>
9.30-9.45	Rikostorjunta osana ihmiskaupan vastaista toimintaa – Valtakunnansyyttäjä <i>Matti Nissinen</i>
9.45-10.15	Kansallisen ihmiskaupparaportoinnin kertomus 2014 – Ylitarkastaja <i>Venla Roth</i>
10.15-10.30	Kommenttipuheenvuoro: Seksuaalinen hyväksikäyttö ja ihmiskaupan vastaiset toimet – Erityisasiantuntija (1.6.2014 lähtien) <i>Veli-Pekka Rautava</i>
10.30-11.45	Ihmiskaupparikosten tutkinta esimerkkitapausten valossa Norjassa – Poliisi (<i>tbc</i>) – Syyttäjä <i>Rudolf Christoffersen</i>
11.45-13.00	LOUNAS (omakustanteinen)
13.00-14.15	Ihmiskaupparikosten tutkinta esimerkkitapausten valossa Ruotsissa – Poliisi <i>Ann Martin</i> – Syyttäjä <i>Eva Wintzell</i>
14.15-15.15	Seksuaalisen hyväksikäytön dynamiikka ja seksuaalisen hyväksikäytön psyykkiset seuraukset – Oikeuspsykiatri <i>Martti Korpela</i>
15.15-15.45	KAHVI
15.45-16.45	Kommenttipuheenvuorot – Yhdysmies, Nigeria <i>Mikko Oksanen</i> – Rikosylikonstaapeli <i>Kenneth Eriksson</i> – Johtava kihlakunnansyyttäjä <i>Eija Velitski</i> – Lakimies <i>Maija Koskenoja</i>
16.45-17.00	Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä esitutkinnan tukena – Ylitarkastaja <i>Katri Lyijynen</i>
17.00-17.30	Keskustelua
17.30-17.45	Loppusanat – Ylitarkastaja <i>Venla Roth</i>

Liite 8 Suomen evankelisen allianssin mediatiedote 27.1.2014.

Mediatiedote, Suomen Evankelinen Allianssi (SEA)

27.1.2014 – heti julkaisuvapaa

SEA:n ihmiskaupan vastainen verkosto perustettiin

Suomen Evankelisen Allianssin (SEA) yhteyteen on perustettu ihmiskaupan vastainen verkosto. Aloitustapaamisessa Suur-Helsingin seurakunnassa 25.1. oli mukana 27 henkilöä järjestöistä ja seurakunnista, jotka toimivat Suomessa ja kansainvälisesti eri tavoin ihmiskaupan torjumiseksi ja uhrien pelastamiseksi. Viime vuosina maamme eri paikkakunnille on syntynyt useita ihmis-kauppaongelmaan pureutuvia kristillisiä toimijoita.

Orjuuden asiantuntija Kevin Balesin mukaan maailmassa on nykyään noin 29 miljoonaa orjaa, mikä on enemmän kuin koskaan aiemmin maailmanhistoriassa. Suomessa hän arvioi vähintään 650 ihmisen elävän orjuudessa. Ihmiskauppa on nopeimmin kasvava järjestäytyneen rikollisuuden muoto maailmassa.

UNODC:n mukaan 79 prosenttia raportoiduista ihmiskauppatapauksista liittyy seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Naisia ja jopa pieniä tyttöjä pakotetaan prostituutioon ja pornoon. Merkittävä ongelma on myös työperäinen ihmiskauppa. Ihmisiä orjuutetaan esimerkiksi raaka-aineiden tuotannossa, joista valmistettujen tuotteiden loppukäyttäjiä me suomalaisetkin olemme.

SEA:n ihmiskaupan vastaisessa verkostossa eri toimijat tekevät yhteistyötä ihmiskauppaa ehkäisevän kamppailun tehostamiseksi, uhrien auttamiseksi sekä ihmiskauppatietoisuuden ja vastuullisuuden lisäämiseksi Suomessa. Verkosto tekee myös yhteistyötä viranomaisten, päättäjien ja muiden kansalaisjärjestöjen kanssa sekä luo yhteyksiä kansainvälisiin verkostoihin.

Ihmiskaupan vastaisen verkoston puheenjohtajaksi valittiin Jari Sippola Suomen Evankelisesta Allianssista.

Lisätiedot:

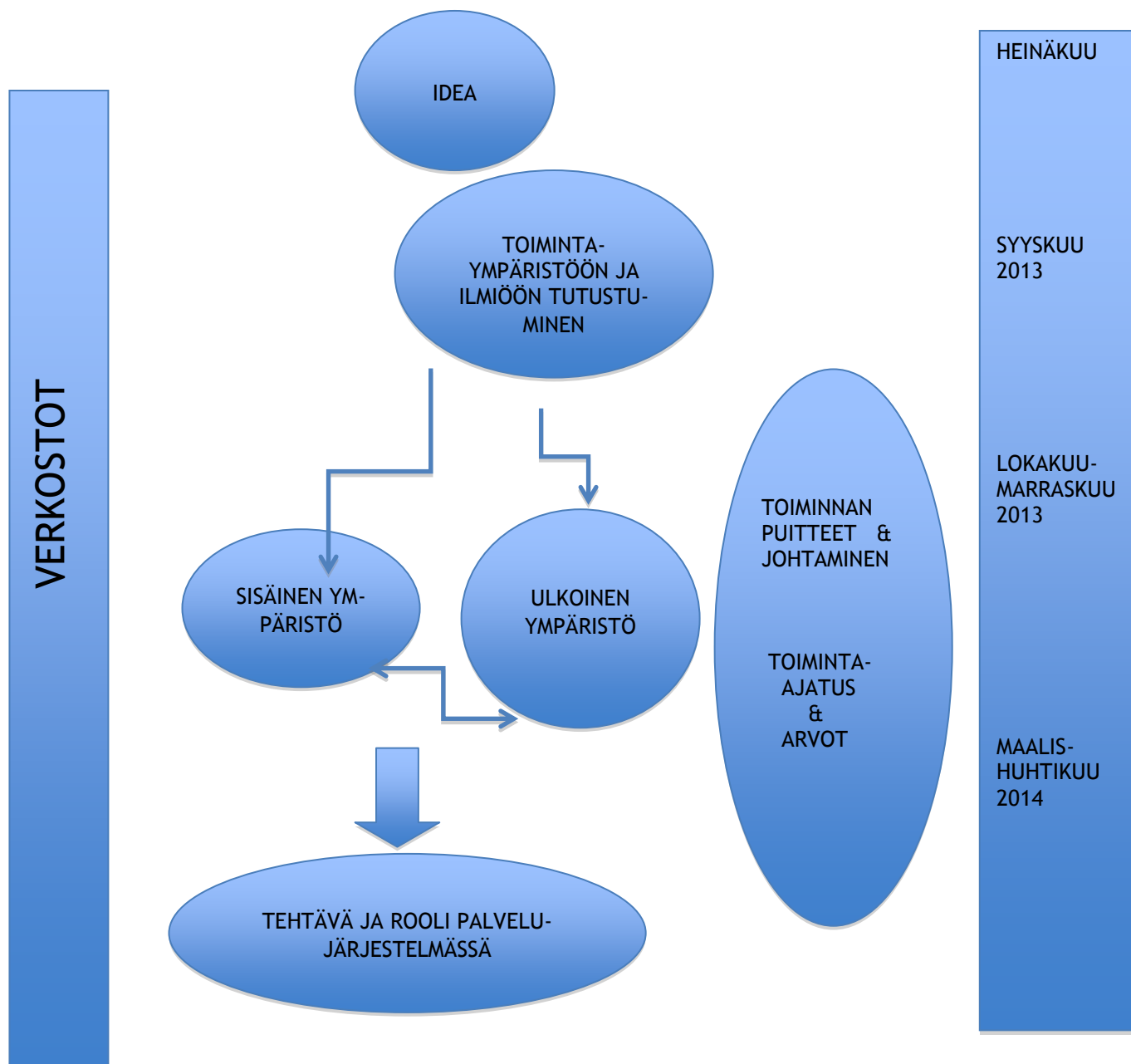
Jari Sippola

SEA:n tiedotussihteeri

jari.sippola@suomene.fi

<http://www.SuomenEA.fi>

Liite 9 Toiminnan polku 2013-2015

Liite 10 Pekistetyt ilmaiset vapaaehtoistoimintaan osallistumisen motiiveista

PELKISTETTY ILMAISU	ALALUOKKA
Halu auttaa kaikkein heikoimpia Halu auttaa jollain tavalla Halu auttaa tekemällä ennaltaehkäisevää työtä Halu helpottaa ihmiskaupan uhrien tilannetta Halu auttaa uhreja Halu estää ihmiskauppaa (en tiä kuuluuko tähän) Halu auttaa rikkinäisiä ihmisiä (??) Halu palvella Empatia ihmiskaupan uhreja kohtaan	AUTTAMISEN HALU
Hauskat ystävät (toiminnassa mukana, oma lisäys) Tuttu ihminen Ystävän pyyntö tulla mukaan Ystävät saivat (mukaan toimintaan) Tutut ihmiset mukaan tulemisen syynä Ystävyys sai tulemaan mukaan Toimintaa aloittaneiden ihmisten tunteminen Halu olla yhteydessä (toisiin) Mukavat ja tutut ihmiset saivat tulemaan mukaan Ihmiset (toimijat) vaikuttivat hyviltä Läheisen ihmisen esimerkki innosti mukaan	SOSIAALISTEN SUHTEIDEN MERKITYS MUKAANTULEMISEEN JA MUKANA OLEMISEEN
Halu löytää/saada yhteys muiden kristittyjen kanssa	HALU OLLA SAMANHENKISTEN IHMISTEN KANSSA
Halu etsiä omaa paikkaa Halu etsiä oma paikka ja tehtävä Halu löytää omaan elämään sopiva tehtävä	OMAN TEHTÄVÄN/PAIKAN LÖYTÄMINEN
Halu tehdä jotain merkittävää Halu tehdä laajalle ongelmalle jotain Halu olla mukana merkittävässä työssä Halu tuntea vaikuttaneensa Halu levittää tietoisuutta	HALU VAIKUTTAO/HALU TEHDÄ YHTEISKUN- NALLISESTI MERKITTÄVÄÄ TYÖTÄ?
Ymmärrys ongelman laajuudesta synnytti halun toimia Tietoisuus ongelman olemassaolosta Suomes- sa/lähiympäristössä	IHMISKAUPPA ONGELMAN LÄHEISYYS JA SUU- RUUS
Tunne ihmiskaupan epäoikeudenmukaisuudesta Kiinnostus toimia sosiaalista epäoikeudenmukai- suutta vastaan	HALU TOIMIA OIKEUDENMUKAISUUDEN PUO- LESTA
Halu toimia naisten oikeuksien puolesta Kiinnostus toimia naisten parissa	KIINNOSTUS TOIMIA NAISTEN PARISSA JA EDISTÄÄ NAISTEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMISTA
Halu aloittaa uutta toimintaa Halu nähdä miten voi aloittaa uutta	UUDEN TOIMINNAN ALOITTAMINEN
Kiinnostus lähetystyöhön/halu tehdä lähetystyötä Jumalan kehoitus auttaa....	HENGELLISYYS
Toimintaan mukaan imeytyminen Toiminta vaikutti hyvältä	TOIMINNAN IMU
Halu tehdä jotain konkreettista	TOIMINNALLISUUS/KONREETTINEN TOIMINTA
Halu saada lisää tietoa Halu saada lisätietoa auttamisen onnistumiseksi	HALU OPIIA UUTTA

Liite 11 Pelkistetyt ilmaisut hyvään tiimiin liittyen

PELKISTETTY ILMAISU	ALALUOKKA
- dynaamista toimintaa - kyky oppia koko ajan uutta - aktiivinen tekeminen	UUTTA LUOVA TOIMINTA
- erilaisia vahvuuksia tiimissä - mahdollistetaan vahvuuksien esille tuleminen	ERILAISTEN VAHVUUKSIEN ESILLETULEMINEN TIIMISSÄ
- kartoitetaan vahvuudet	TIIMILÄISTEN VAHVUUKSIEN KARTOITTAMINEN
- ymmärretään toisten vahvuudet ja luonteenpiirteet	TIIMILÄISTEN ERILAISUUDEN YMMÄRTÄMINEN
- tunnetaan toiset tiimiläiset - avoin ilmapiiri - kommunikoidaan avoimesti - kommunikoidaan - toimitaan rehellisesti	AVOIN ILMAPIIRI
- erilaiset ihmiset toimivat yhdessä - yhteistyön tekeminen yhteisen mission eteen - tehdään yhteistyötä sopuisasti - kyetään yhteistyyöhön	YHTEISTYÖKYKY
- annetaan tilaa kaikille ryhmässä - huomioidaan kaikki tiimiläiset	EVERYONE GETS TO PLAY/KULLAKIN ON OMA ROOLI/SELKEÄT ROOLIT??/OSALLISUUS
- tehdään asiat laadukkaasti	AMMATTITAITO/LAADUKAS TULOS/PARHAALLA MAHDOLLISELLA TAVALLA TEKEMINEN
- hauskan pitäminen	TEKEMISEN ILO/ILON LÄSNÄOLO
- osataan joustaa	KYKY JOUSTAA
- luottamuksen ilmapiiri - toimitaan luotettavasti	LUOTTAMUS
- johtajan kunnioittaminen - arvostetaan toisia - Kunnioitetaan toisia tiimiläisiä - arvostetaan jokaista tiimiläistä	KESKINÄINEN KUNNIOITUS JA ARVOSTAMINEN
- saa rohkaisua - saa tukea - kannustetaan - Rohkaistaan - rohkaiseva käytös - ei huomauteta virheistä (ei keskitytä virheisiin)	TUEN SAAMINEN (JA ROHKAISEMINEN) TIIMISSÄ
- annetaan palautetta - annetaan kiitosta toiminnasta	PALAUTTEEN ANTAMINEN

- tietoa toimia	TARVITTAVA OSAAMINEN JA TIETO TYÖN TEKEMISEEN (PEREHDYTYS?/KOULUTUS?)
- tahtoa toimia - kukin tiimiläinen tekee oman osuuden (ei tarvitse raahata) - sitoudutaan toimintaan	SITOUTUMINEN/VASTUUNOTTAMINEN
- tiimillä on sama tavoite - yhteinen päämäärä - yhteinen (yhtenäinen)suunta - toimitaan tavoitteen mukaan - yhteinen (yhtenäinen)käsitys siitä mitä tehdään	YHTENÄINEN TAVOITE (YHTEEN HIILEEN PUHALTAMINEN)
- selkeät tehtävät - tehtävän jaon selkeys - jokaisella on oma tehtävä kokonaisuudessa?(kuuluuko tämä rooli-kohtaan?) - tehtävät jaettu selkeästi	SELKEÄ TEHTÄVÄNJAKO
- tavoitteen selkeys - tavoitteet tehty selväksi - tavoite annettu tietoon kaikille - toimitaan päämäärätietoisesti	SELKEÄ TAVOITE/TAVOITTEIDEN SELKEYS
- tiimiä johdetaan/tiimillä on johtaja	JOHTAJA JOHTAA
- johtaja keskustelee - johtaja kykenee keskustelemaan	KESKUSTELEVA JOHTAJA
- johtaja kykenee arvioimaan itseään	ITSEARVIOINTIA TEKEVÄ JOHTAJA
- tiimin johtajana on Jumala	TIIMIN YLINJOHTAJA ON JUMALA
- esimies/johtaja kykenee olemaan läsnä	LÄSNÄOLEVA JOHTAJA
- esimies kohtelee tasapuolisesti	TASAPUOLISESTI KOHTELEVA JOHTAJA
- johtaja kuuntelee	KUUNTELEVA JOHTAJA
- johtaja toimii määrätietoisesti	MÄÄRÄTIETOINEN JOHTAJA